

РЕЗОЛЮЦІЇ ТА ОКРЕМІ ДОПОВІДІ IV-го З'їзду УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ

З М І С Т :

РЕЗОЛЮЦІЇ

Доповіді:

В. І. Гришко — До питання про світогляд і ідеологію УРДП;

С. О. Підгайний — Громадський сектор діяльності УРДП;

М. Дальний — За ким піде українська молодь?;

Ф. П. Пігідо — УРДП й УНРада;

Б. І. Осадчук — Міжнародна ситуація і наші завдання в ділянці зовнішньої політики;

ДИСКУСІЇ.

ПАРТІЙНА ХРОНІКА.

„Наші Позиції“

Видавництво ЦК УРДП
1955 р.

РЕЗОЛЮЦІЇ

ТА ОКРЕМІ ДОПОВІДІ

IV-го З'їзду

УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ

З М І С Т :

РЕЗОЛЮЦІЇ

Доповіді:

В. І. Гришко — До питання про світогляд і ідеологію
УРДП;

С. О. Підгайний — Громадський сектор діяльності УРДП;

М. Дальний — За ким піде українська молодь?;

Ф. П. Пігідо — УРДП й УНРада;

Б. І. Осадчук — Міжнародна ситуація і наші завдання
в ділянці зовнішньої політики;

ДИСКУСІЇ.

ПАРТІЙНА ХРОНІКА.

„Наші Позиції“

Видавництво ЦК УРДП

1955 р.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Це окреме видання містить частину матеріалів 4-го З'їзду Української Революційно-Демократичної Партії, що відбувся 12.—13. березня 1955 року в західній Німеччині.

В цьому збірнику вміщено РЕЗОЛЮЦІЇ 4-го З'ІЗДУ, а також окремі доповіді, що їх було прочитано на З'їзді з надісланих манускриптів (В. Гришка, М. Дального та С. Підгайного), або самими доповідачами (Б. Осадчук, Ф. Пігіда). Доповідь Генерального Секретаря І. Багряного була видрукована окремим виданням, Ч. 1/23 «Наших Позицій», що його було розіслано всім краєвим організаціям ще перед З'їздом. Так само було видано окремою брошурою і доповідь В. І. Гришка.

Крім того тут вміщено кілька цікавих уривків з дискусій. Публікування всіх дискусій потребувало би багато місця. Вони зберігаються в грамзаписі повністю і будуть опубліковані при потребі й при технічних можливостях.

Звіт про перебіг З'їзду було свого часу подавано в пресі і тому ми тут його не містимо.

Редакційна Колегія.

ЗРЕДАГОВАНО КОЛЕГІЄЮ. HERAUSGEBER F. PIGIDO

Друковано в друкарні В-ва «Українські Вісті»

I. РЕЗОЛЮЦІЯ ЗАГАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА

1. Українська Револуційно-Демократична Партія незмінно і твердо стоїть на засадах боротьби за звільнення України від московського окупанта; за повну національну свободу й соціальне розкріпачення українського народу; за цілковиту ліквідацію комуністичної системи як в економіці, політиці, так і в духовості; за цілковите відокремлення України від Росії та за створення й розбудову Суверенної й ні від кого незалежної Соборної Української Держави на демократичній основі, в формі демократичної Народної Республіки.

2. Головним нашим противником на сьогодні є комуністично-московський імперіялізм, й тому всі сили мають бути направлені на боротьбу з ним та взагалі з московським імперіялізмом усіх відтінків.

3. Нашими союзниками в цій боротьбі, на які маємо спиратися, є всі прогресивні сили демократичного світу, що ведуть боротьбу проти комунізму. А насмперед нашими союзниками є всі ті народи та соціальні й національно-політичні рухи, що активно борються проти московського імперіялізму в орбіті комуністичної імперії, нею поневолені, або загрожені, як-то — уярмлені народи ССРСР та т. зв. «країни сателітів». Рівно ж нашими союзниками є всі народи Азії та інших континентів, що борються проти колоніяльного рабства та комуністичної московської агресії.

4. Як партія укранських робітників і селян та української трудової інтелігенції, як виразник їхніх інтересів—тобго інтересів абсолютної більшости сучасного українського народу, — УРДП, надаючи значення українській політичній еміграції, все ж орјентується насамперед на потенціалні сили українського народу по той бік залізної заслони, і вважає, що їм призначено відігравати провідну й виключну ролю в боротьбі за нову Україну та що тільки з ними і тільки ради них (тільки для них!) українська держава може бути здобута й успішно розбудовувана. І так само, як виразник прагнень та

надій більшості сучасного українського народу, УРДП шукає й шукатиме постійних контактів і найтіснішої співдії з силами — виразниками такої ж волі всіх сучасних народів советської імперії, східньої Європи й Азії. В цій боротьбі УРДП не орієнтується на жадну окупацію, чи війну за розподіл світу, а лише на повалення антинародної комуністичної системи силами визвольних революційних рухів, при підтримці і співдії вільного світу.

5. Так як боротьба з комунізмом може бути затяжною, УРДП стоїть на принципі ведення боротьби методично й послідовно, на всіх ділянках підсоветської дійсности, тримаючи постійний контакт з усіма визвольними рухами по той бік залізної заслони, та не даючи їм пригасати, використовуючи всі внутрішні і зовнішні протиріччя советського режиму. Для цього велику увагу приділяти студіюванню советської дійсности по всіх лініях та використовувати всі можливості проникнення нашої пропаганди та поширення нашої революційної, антикомуністичної ідеології на території по той бік залізної заслони.

Ця засада є міродійною і виправдовуючою для всіх наших політичних кроків і союзів.

II. РЕЗОЛЮЦІЯ В СПРАВІ НАШОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПОЛІТИКИ ЗАХОДУ У ВІДНОШЕННІ ДО КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ СССР

Учасники 4-го з'їзду **УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ** висловлюють свої щирі побоювання з приводу теперішньої тенденції в світі до «мирного співжиття» з комунізмом — СССР. Як колишні невольники совето-російського імперіялізму й тоталітаризму, як ті, що ще недавно розділяли долю всіх тих мільйонів советських громадян під московською комуністичною диктатурою, ми висловлюємо в імені тих мільйонів своїх братів і сестер ці побоювання в обличчі певної здезорієнтованости світу та певної здемобілізованости його, а чи безпрограмовости, що ширяться серед відповідальних політичних кіл, у зв'язку з т. зв. коекзистенцією.

Провід комуністичної партії СССР, що є й керуючою силою уряду цієї імперії, явно експлуатує популярну ідею миру, справедливе бажання народів світу уникнути світового конфлікту, що має принести руїну. Це бажання народів світу комуністична кліка експлуатує якраз в інтересах повергнути увесь світ в руїну згодом, ідучи послідов-

но й неухильно на підбій того світу. Зараз советські верховоди вживають гасла про збереження миру з міркувань тактичних, — дя того щоб приспати увагу західного світу і послабити його оборонні заходи з одного боку, та щоб прикрити власні гарлячкові приготування до війни, до тотального наступу на «капіталістичний світ» — з другого. Цими мирними гаслами штаб світового комунізму в Москві прикриває і маскує приготування до агресії найнечуванішого досі в історії людства, — мілітаризму, — червоного мілітаризму. До такої тактики кремлівські диктатори долучили в останній час наполегливу пропаганду «мирного співіснування» і, як бачимо, не без успіху, — заколисуючи чуйність демократичних країн.

На жаль мусимо ствердити, що політика західних держав не враховує в достатній мірі всіх тактичних і стратегічних потягнень Москви і не вживає відповідних і своєчасних протизаходів. Таке легковаження помічається у західній дипломатії і в пресі, на форумі міжнародних конференцій та конгресів, а навіть в Об'єднаних Націях. Воно й є тим сталим фактором, що лле воду на московський млин та що його московські політичні стратеги так добре враховують і на нього ставляють ставку в своїх політичних плянах.

Однією з головних помилок Заходу є багателізування таких основних засобів советської політики і пропаганди, як світова «боротьба за мир», т. зв. «пролетарський інтернаціоналізм», справи національної й соціальної емансипації дотеперішніх колоніальних народів Азії й Африки, та національне питання взагалі. Доки західні державні мужі, дипломати й журналісти, лідери політичних партій і діячі робітничих та профспілкових організацій, які в різних формах беруть участь у світовому змаганні з советською диктатурою, не освоють і не збагнуть тих елементів советської політичної тактики та стратегії на міжнародній арені, доки не найдуть спосіб ефективно й рівнозначно їм протистояти (і то в практичній політичній дії!) доти будуть вони й надалі програвати політичні бої з московськими псевдоборцями за мир, та псевдо «визолителями поневолених».

Як і переважна більшість людства, ми не хочемо війни, а як революційні демократи, ми ставимо на перший плян концепцію політичної революції, як засобу розкріпачення всіх поневолених народів у советській імперії, як засобу боротьби проти комуністичної диктатури, та проти червоного советського московського імперіялізму. А тому ми політичну боротьбу в світі нині вважаємо в цих умовах за головний фактор, який може сьогодні вирішувати долю

держав і народів. І саме тому, керовані святим обов'язком супроти мільйонів наших братів і сестер, що терплять сьогодні під комуністичною диктатурою, та інтересами збереження справжнього миру в усьому світі, ми дозволимо тут висловити дещо інші погляди на доцільну політику супроти ССРСР та старатимемось довести їх до уваги політичних діячів і всіх людей на заході, яким ідеали свободи народів і одиниць не стали ще порожнім звуком. Думки ті такі:

Советські верховоди в основі основ, як давньої так і теперішньої своєї політики, зовсім не мають ідеї миру. Лише мають незмінну ідею т. зв. «світової революції». А це значить, за советською ідеологією, насильне повалення т. зв. «капіталістичного» устрою в світі, знесення некомуністичного правопорядку, і т. д. Що, як відомо, зовсім далеко від понять «миру» в загальному розумінні, і тільки становить єдине поняття «миру» для ісповідників комунізму. В цьому прагненні большевики послідовні. І тільки вимушено вони роблять тактичний крок назад, щоб потім ще дужче рушити вперед. Зараз вони якраз роблять крок назад, мавши запланований зразу ж крок наперед. До такого кроку вони ще не готові. Але завтра будуть готові, бо готуються, не змінюючи анічогосінько в своїх основах.

В умовах післявоєнної дійсности постава Советського Союзу до західного світу і до поневолених народів зовсім не змінилася в своїй основі. Змінилась лише тактика. Та при всіх тактичних потягненнях (часом дуже несподіваних), останнього часу, ССРСР і надалі залишається випадовою базою світового комунізму, а той випад являється і надалі незмінною ціллю. Показником розбудовування ССРСР як випадової бази світового комунізму, є теперішній поворот до розбудови тяжкої та воєнної промисловости, зокрема промисловости атомової зброї, та неприхованої ставки на милітаризацію країни. А ціла ідеологія і пропаганда всередині ССРСР — це ідеологія і пропаганда войовничого імперіялізму, спертого на старі завойовницькі російські традиції. Все це сьогодні вже остаточно переконало поневолені народи ССРСР і т. зв. країн народніх демократій, що не може бути еволюції советської диктатури у напрямі, що відповідав би справедливим бажанням тих народів. Тим самим це скріплює ті народи у вірі, що цього можна досягти тільки революційним шляхом. А це означає, що народи Советського Союзу і т. зв. народніх демократій, або сателітних держав, є природні союзники Заходу і куди більша сила, ніж п'ять колони советського комунізму у формі компар-

тій та безхребетних неутралістів на Заході. Тому хіба не є вказаним ведення такої політики супроти ССРСР, яка б допомагала і наснажувала боротьбу поневолених народів супроти комуністичного тоталітаризму. Щоб у цих народів не створилося враження, що вони осамітнені в своїй боротьбі, а навпаки, щоб вони були певні, що їхня боротьба має повне зрозуміння і підтримку народів Заходу. Така політика є в інтересі самого Заходу, бо свобода, неподільна, коли вона тепер загрожена на сході, то рано чи пізно вона буде загроженою і на заході.

У зв'язку з тим Українська Револуційно-Демократична Партія вважає, що політика і пропаганда Заходу у стосунках з Советським Союзом повинна б керуватися такими загальними засадами:

1. Вести постійну широку освідмлюючу акцію про цинічність советської пропаганди миру, демаскуючи советський імперіялізм та мілітаризм у всіх його найрізномродніших формах.

2. Звести врешті з советськими представниками перед форумом Об'єднаних Націй політичний та ідеологічний бій у т. зв. колоніяльний та національний справі, доводячи на прикладах поодиноких республік і народів Советського Союзу, що кремлівський режим і провід компартії Советського Союзу не має права виступати оборонцем справедливих національних і соціальних інтересів народів Азії та Африки через свою власну поведінку з поневоленими народами.

3. Поставити Советський Союз під пробу нав'язання дипломатичних взаємин із усіма советськими республіками, переносючи також це визнання на Російську Федеративну Республіку замість дотеперішнього вармування стосунків з центральним урядом ССРСР. Запропонувати всім 16-м республікам ССРСР широкий обмін екскурсіями, мисецтвом, політичною літературою без ніяких обмежень та цензурних заходів. Вишести широкий план ведення публічних дискусій про державну політичну систему західного світу і ССРСР поміж західними та советськими студентами, журналістами, робітниками, селянами. Такі дискусії повинні відбуватись на заході й на сході та заторкувати всі справи без винятку. Про них повинна інформувати преса і радіо, без ніяких втручань цензурного характеру.

4. Західні держави повинні всіма силами домагатися від ССРСР та інших комуністично-тоталітарних держав, щоб ті дозволили свобідний обмін друкованого слова та через радіо поміж Сходом і Заходом. У зв'язку з тим повинні бути зліквідовані дотеперішні заборонення передплати, прода-

жу та читання закордонних газет і книжок в ССРСР та заприязнених із ним країнах. Крім цього громадянам Советського Союзу повинна бути дана така сама змога свобідного читання всіх закордонних видань у клубах, читальнях і публічних бібліотеках, як це є від літ на заході у відношенні до советських публікацій. Далі повинні бути припинені всілякі засоби для заглушування закордонних радіостанцій. Громадянам усіх держав, у тому також і ССРСР, повинна бути дана — згідно з законами всіх цивілізованих країн — змога слухати свобідно всіх без винятку радіостанцій світу. Студенти і професори високих шкіл повинні мати змогу користати не тільки одnobічною політичною літературою марксизму-ленінізму, але також критичними працями з Заходу. У мистецтві повинні мати рівні шанси всі стилі та течії, починаючи від соціалістичного реалізму, а кінчаючи на абстрактному мистецтві та атональній музиці.

5. Облегшити безпосередні контакти поміж людьми на сході і заході, як полегшити видачу віз не тільки для делегацій, але і для простих людей, змагаючи вкінці до цілковитого знесення віз, як це є поміж багатьма країнами на Заході. Водночас дати змогу обміну листами, газатами, ілюстраціями передовсім шкільній молоді, яка повинна без пропагандивного забарвлення пізнавати себе взаємно та державні системи інших країн, внутрішньо-політичний лад, економічні умови, побут та життєвий стандарт.

6. Дати змогу друкувати листи читачів із сходу до західних і з заходу до східних газет, щоб широкі маси читачів обидвох світових політичних таборів були свідками такої дискусії та могли собі виробити думку про хвилюючі питання епохи, а також про різнорідність поглядів на сході і заході.

7. Постійно вказувати на шкоду, яку приносить народіві монопартійна диктатура та перевагу західноєвропейського демократичного устрою. Домагатися також припинення всякої національної дискримінації, виривання людей з рідного ґрунту і примусового переселення в інші країни проти їхньої волі і проти природнього права людини та народу на власну територію, на власне вирішування про місце замешкування. У зв'язку з тим треба систематично розкривати правду про переслідування інакшесдумаючих в ССРСР та про концтабори і водночас звертатися до советської влади з домаганням розв'язання таборів, як передумови якоїнебудь коекзистенції.

8. Припинити вживання в політичних промовах, доку-

ментах, а також у щоденній пресі Заходу поняття «Росія» (Раша, Рюссі, Русланд) у значенні 16-х різнонаціональних республік, бо це відповідає тільки агресивним колам у Кремлі й не має розладовуючого значення і заступити його вірнішим та мудрішим з політичного боку і відповідним бажанням революційних мас поняття ССРСР, яке може бути використане проти його майстрів і авторів.

9. Бути обережним супроти агітації тих агресивних та шовіністичних російських кіл на еміграції, які досі розбивають єдиний фронт революційних демократичних сил поневолених народів та своєю ставкою на російський імперіялізм не вбивають клина поміж советську теорію і практику в ділянці рівності народів, суверенності республік, пролетарського інтернаціоналізму чи антиколоніялізму, але, відкидаючи теорію, фактично одобрюють советсько-большевицьку практику.

10. Розрізняючи постійно поміж кремлівською, московською диктатурою та російським народом, апелювати постійно до свідомости, сумління і гуманних почувань російського народу, щоб він не давався опутати згубним імперіялістичним гаслом і не ставав інструментом цього імперіялізму.

11. Приступити до творення при активній підтримці всіх заінтересованих кіл Заходу єдиного фронту революційних сил поневолених народів, припинюючи всякі шкідливі й недоречні та, в дійсності для советського імперіялізму вигідні розмежування на комплекси рівних народів. Це стосується головно таких питань, як Комітет вільної Європи й Американського комітету визволення від большевизму, а також існуючих організацій, як Об'єднаних Поневолених Націй у Нью-Йорку, Паризького бльоку і т. д. Найвищий час припинити конкуренційність тих центрів та створити єдиний фронт поневолених народів та єдину тактику і стратегію цього фронту в ім'я однакових ідеалів свободи народів і громадян.

12. Формулювати і вести політику західного світу завжди так, щоб вона не зривала неписаного, але існуючого союзу поміж західною демократією та революційною боротьбою поневоєних народів, але щоб цей союз постійно й наявно зміцнювала, будучи офензивною, а не дефензивною проти комуністичної диктатури та советського імперіялізму.

ІІІ. РЕЗОЛЮЦІЯ У СПРАВІ НАШОГО СТАНОВИЩА ДО ОЗБРОЄННЯ НІМЕЧЧИНИ

Советська пропаганда від довшого часу вживає аргументів про відродження німецького мілітаризму у формі нової армії Західньої Німеччини. Цим аргументом Москва прикриває власні заходи для створення німецьких збройних сил у Східній Німеччині. Українська Револуційно-Демократична Партія вважає, що існування демократичної Західньої Антикомуністичної Німецької Держави, а значить і всестороннє її скріплення та розбудова її оборонних сил є явище, з українського погляду, цілком позитивне, і лежить так само по лінії українських інтересів, оскільки направлене проти Москви і в засаді не є направлене проти визвольної боротьби нашого народу.

Натомість ми вважаємо, що загрозовою і дійсно небезпечною для нас (для українського народу) є та концепція, яку вже Сталін започаткував своїм союзом з Гітлером і яка тепер у формі змодифікованих раппаллівських та таурогських ідей, знайшла свій вияв у Східній Німеччині, як продукт суто московської політики в царині впряження традиційного німецького імперіялізму в свого вола. Це є форма кооперації московського й німецького імперіялізмів. Ця політика змагає до відродження старої реакційної концепції, що її західні демократичні країни все відкидають і яка завжди в історії була в суті речі антиукраїнська.

Відповідно до цього має бути побудована й наша пропаганда в цім питанні — наша зовнішня політика.

ІV. РЕЗОЛЮЦІЯ В СПРАВІ НАШОЇ ПОЛІТИКИ НА ВНУТРІШНЬО-УКРАЇНСЬКОМУ ВІДТИНКУ

1. З'їзд **УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ** стверджує, що політика партії на внутрішньо-українському відтинку направлена на завершення консолідації українських політичних сил навколо єдиного політичного центру, була цілком правильною. І правильні були всі заходи ЦК УРДП, роблені в цьому напрямку, в інтересах осягнення мети. І хоч усі заходи в цім напрямку нажили партії ворогів, противників консолідації з ріжних таборів, одначе зрікатися цієї політики немає жадних підстав.

І надалі УРДП мусить мати ідею об'єднання українських партій та визвольних політичних рухів навколо єдиного центру — красугольним каменем всієї своєї внутрішньої політики. Невдачі в цьому напрямку не є ані доказом не-

життєвості ідеї консолідації, ані не можуть такої політичної партії, як УРДП, здемобілізувати. Робити все від нас залежне, щоб так чи так, але мета була досягнена.

Єдиним політичним центром, навколо якого мусять бути об'єднані всі українські політичні визвольні сили, є Українська Національна Рада.

2. Лінію, що її провадить фракція УРДП в УНРаді, 4-й з'їзд схвалює. Та лінія була на збереження й усемірне скріплення Державного Центру. Так само і на далі Фракція має вести ту політику. Т. зв. «криза», про яку шумлять опозиційні елементи, в дійсності не існує, а існує намагання УНРаду розсадити зсередини безвідповідальними амбітниками. Якщо б піти за вимогами тих амбітників, то це б дійсно привело до кризи Державного Центру, яку вже потім не вдасться поладити при наявності групових нездорових аспірацій деяких середовищ. А тому — Фракція УРДП має вести тверду і рішучу лінію на недопущення кризи Державного Центру, змагаючи до поладження всіх середфракційних конфліктів шляхом домовленості та вилімінування причин до будь-яких непорозумінь, — шляхом оздоровлення взаємин та конструктивної співпраці всіх партій УНРади.

3. Зважаючи на те, що ворог користується з усяких непорозумінь та конфліктів серед українських партій і груп, і запроваджує скрізь свою агентуру в атмосфері міжгрупового засліплення і злоби, стреміти всіма засобами до пригашення української міжусобиці. Не вести жадної зачіпної політики в пресі по відношенню до українських партій і груп. Всі неістотні конфлікти гасити якомога. І остерігати всіх тих, що в запалі міжгрупової колотнечі, пускаються берега, забуваючи, що ворог стежить і користується з кожної нагоди нас (часто нашими ж руками) бити й компрометувати.

Зокрема нашій пресі дотримуватися якнайспокійнішого тону і на всякі неповажні випадки не відповідати навіть (якщо це не будуть явно агентурні, просоветські акції).

Лінія нашої преси мусить бути головним (і найголовнішим) чином, як і завжди, спрямована супроти ворога, яким є червоний і білий московський імперіялізм.

4. Тісно і дієво співпрацювати з усіма українськими політичними партіями та групами в усіх акціях спрямованих проти ворога, незалежно навіть від того, як ті партії й групи ставляться до Державного Центру, виносячи це питання за дужки на час, але ні в якому разі не робити з цього питання неперехідний бар'єр у питанні спільного єди-

ного фронту проти окремих ворожих акцій. Розмежовувати проблему об'єднання і проблему щоденної активної противорожкої акції.

5. Всіма силами підтримувати демократичні організації, ідейно споріднені з УРДП, — допомагати їм своєю пресою, своїми людьми тощо. Особливо тісно співпрацювати з організаціями: ЛСП, ДОБРУС, ОДУМ, СУЖЕРО, ДОУС. Щодо Організації Демократичної Української Молоді, — особливу увагу приділяли розбудові цього молодечого руху, але ні в якому разі не претендуючи на опартійнення цієї організації.

Як і до цієї організації, так і до всіх перелічених, 4-й з'їзд УРДП тільки відмічає заслуги нашої Партії в постанні цих організацій, але й рішуче підкреслює, що УРДП не має і не мусить мати жадних аспірацій на привласнення цих рухів, бо наша партія стоїть вище таких тенденцій. Творчий процес нашого руху виходить далекко за рямці якогось обмеженого середовища.

6. Взагалі ж праця нашої Партії на громадсько-політичному українському відтинку потребує ще активізації. До цього часу ми концентрували свою активність тут по лінії ДОБРУС, ДОУС, ОДУМ, СУЖЕРО, ЛСП. На сьогодні це недостатньо. Необхідно поширити засяг нашої громадської праці, беручи участь у творенні чи розбудові:

- а) профспілкового руху,
- б) різних українсько-чужинецьких товариств,
- в) жіночих організацій.

V. РЕЗОЛЮЦІЯ 4-ГО З'ЇЗДУ УРДП У СПРАВАХ НАШОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

1. Шукати якнайтіснішої співпраці з усіма прогресивними політичними рухами світу та з актикомуністичними політичними утворами.

2. Схвалити дотеперішню участь УРДП в Ліберальному Інтернаціоналі та інших міжнаціональних об'єднаннях і рухах в тій формі, яка була досі. Цим керуватись і надалі.

3. Налагоджуючи тісну співпрацю з Американським Комітетом Визволення від Большевізму і далі вести боротьбу проти впливів російських реакційних кіл на цьому терені. Домагатись максимального визнання в інституціях АКВБ національних українських прагнень і наші ділові та політичні взаємини строго узалежнювати від цього.

Ствердити, що досі не існувало жадних зобов'язань і жадної залежності політики УРДП від існування такого політичного утвору. Співпраця в українському відділі ра-

дію «**ВИЗВОЛЕННЯ**» збудована на гарантіях цілковитої і повної незалежності українського радіомовлення від будь-яких російських чинників. Дальші добрі стосунки узалежнювати від ставлення АК до ідеї російської імперії.

4. Схвалити дотеперіншю лінію ЦК УРДП в справі створення т. зв. «**ПАРИЗЬКОГО БЛЬОКУ**», і всю його діяльність у цій ділянці. Вважати, відповідно до дійсності на виключну вагу цього політичного фактору і робити надалі все від нас залежне, щоб цей міжнаціональний політичний центр міцнів.

5. Схватити політику ЦК на створення **об'єднання** між-національних революційно-демократичних рухів народів ССРСР. Стреміти до того, щоб було створено спільний керівний центр ревоюційно-демократичних партій і груп різних націй ССРСР.

VI. РЕЗОЛЮЦІЯ 4-ГО З'ІЗДУ УРДП У СПРАВАХ НАШОЇ ПРЕСИ

1. Відзначити 10-тирічне існування часопису «Українські вісті», як факт дійсно великої ваги. Як здібність у найтяжчих еміграційних умовах організувати власну пресу, збудовану на жертвовності нашої еміграції. Надалі вживати всіх заходів для збереження цього часопису. Скріплювати його й участю наших публіцистів, і організацією матеріальної допомоги. Цей виключної ваги напроминальний факт, що належить до заслуг нашої еміграції, мусить і надалі лишатися доказом її — з-підсоветської еміграції — здібности до дії та до боротьби, — доказом її живучости.

Переборювати всі опортуністичні настрої і сугестії безвідповідальних панікерів і демобілізаторів, що штучно творять ситуацію емігрантського збайдужіння, і розбудовувати цей часопис як знаряддя збереження української людини в її масі від денационалізації.

2. Так само вживати всіх відповідальних заходів для розбудови часопису «Український Прометей». Відзначити високу якість цього часопису. Зобов'язати всіх членів Партії до його підтримки.

3. Партійний орган «**НАШІ ПОЗИЦІЇ**» зробити більш стабільним.

Посилити видавничу діяльність усіх наших видавництв.

VII. РЕЗОЛЮЦІЯ 4-ГО З'ЇЗДУ У СПРАВІ УКРАЇНСЬКОГО РАДІОМОВЛЕННЯ НА ЗАХОДІ

4-й з'їзд Української Револуційно-Демократичної Партії стверджує, що українське радіомовлення із західних країн має велике політичне значення. Таке радіомовлення повинно передовсім вірно та широко інформувати. Воно мало б розкривати советський фальш про суверенність та рівноправність України в ССРСР, а також освідомлювати про ті факти з давньої та найновішої історії України, про які наш народ не може довідуватись з офіційних джерел в ССРСР.

Ми вважаємо, що українське радіомовлення із Заходу мало б тоді справжній успіх, коли б воно тематикою, змістом, формою, а також часовим розміром могло конкурувати з київським радіом. Тільки тоді наш народ міг би бути всебічно інформований про надбання української культури, які зараз заборонені в УССРСР. Одночасно таке радіомовлення було б мостом поміж політичним, громадським і особливо культурно-мистецьким життям на Заході та Україною, що в історичному аспекті під кожним оглядом мало б позитивні наслідки.

Але щоб такі передачі сприймались з повним довір'ям, необхідно щоб народ знав хто до нього промовляє, які сили стоять за даним радіомовленням і чого ті сили хочуть у міжнародній, національній, та економічно-соціальної площині.

Успішність цієї пропаганди вимагає, щоб співпраця поміж українськими політичними чинниками які мусять фірмувати ці передачі, і тими чинниками на Заході, які створюють технічні можливості, базувалась на принципі партнерства.

4-й з'їзд Української Револуційно-Демократичної Партії

Новий Ульм, 13. 3. 1955 р.

До питання про світогляд і ідеологію УРДП

Серед головніших закидів наших противників, але також і серед головніших сумнівів наших прихильників, найповажніше місце займає теза про те, що, мовляв, слабкістю нашого руху є неоформленість, а на думку декого — і взагалі відсутність, якогось чітко визначеного і точно окресленого в рамках якогось певного теоретичного «ізму» свого власного світогляду. Зокрема ці закиди і сумніви виникли в зв'язку з деякими публікаціями нашої партії, де було зазначено, що в межах УРДП можуть мати місце визнавці різних світоглядів, якщо вони визнають основні ідеологічні засади партії, конкретизовані в її політично-програмових засадах. Кажуть: що ж це за партія, що не має свого власного світогляду, свого власного теоретичного «ізму»? Що ж тоді таке «революційна демократія»? І т. д. і т. п.

Щоб внести певну ясність в цю справу, а одночасно — щоб в'яснити для самих себе властиву природу нашого руху, нашої партії, мусимо відповісти тут на деякі питання.

1. СВІТОГЛЯД

Елементарне, енциклопедичне визначення поняття «світогляд» таке: світогляд — це система поглядів, понять і уявлень про світ взагалі, чи інакше — певна сукупність взаємоузгоджених і послідовних поглядів на оточуючий світ, на явища природи і суспільства, тобто це загальнофілософські природничо-наукові, суспільно-наукові, етичні, естетичні і т. п. погляди. При чому — основне ядро всякого світогляду, отже світогляд у властивому сенсі цього слова, це — філософія, філософські погляди.

Таким чином, коли ставиться питання про те, який світогляд має і чи має його взагалі даний рух, дана партія, то мається на увазі насамперед ніщо інше, як питання про те, яку філософію, яку систему філософських поглядів поділяє й обстоює цей рух, чи партія. При чому, треба мати на увазі, що фактично йдеться тут про дві філософські системи чи властиво про певні речі й відтінки двох філософ-

ських систем: ідеалізму й матеріалізму. Ці два підставові світогляди моністичні, тобто одноцільні, безкомпромісові в основному питанні філософії про первопочатковість і примат духу або матерії в усіх явищах світу, — ці два світогляди, репрезентовані різними філософськими вченнями, лежать в основі всіх засадничих світоглядових розходжень. І хоч є ще й третя тенденція в світоглядових шуканнях, тенденція творення дуалістичного, тобто двоначального світогляду, що виходить із тези про двоплановість і суперечність життя, як сукупності духових і матеріальних первопричинних факторів, проте ця тенденція ще не знайшла свого повного визначення й місця в змаганні ідеалізму й матеріалізму і тому покищо про третій світогляд говорити можна лише умовно.

Отже мова йде тільки про те — ідеалістичний, чи матеріалістичний світогляд визнає й обстоює даний рух чи партія.

Правда, часом вживають поняття «світогляд» і в вузькому, ніж у загальнофілософському, сенсі й розуміючи під цим не систему поглядів на світ взагалі, а систему певних ідей, що становлять собою специфічний, сказати б — ідейний, світ даного руху, чи партії. Але так вживане поняття «світогляд» фактично входить в поняття ідеології і тому про неї і треба говорити.

2. ІДЕОЛОГІЯ

Ідеологія, — також за елементарним, енциклопедичним визначенням, — це система ідей, тобто думок, отже — також поглядів, що їх дотримується певний рух, чи партія, у відношенні до тих явищ і речей, що є сферою й об'єктом діяльності даного руху, чи партії. Оскільки мова йде про політичний рух, про політичну партію, то сферою й об'єктом діяльності цих рухів і партій, як відомо, є не філософська проблематика буття і не світ взагалі, а суспільно-політична проблематика певного конкретного суспільства, отже цією сферою й об'єктом є суспільство, нація, держава і т. п. Тому ідеологія політичного руху, чи партії — це система ідей, думок, поглядів, що їх дотримується даний політичний рух, чи партія, у відношенні до явищ і речей, що становлять собою суть суспільно-політичної проблематики того суспільства, тієї нації, тієї держави, в межах яких і для яких даний рух, чи партія діє.

Коли говоримо про ідеологію, то маємо на увазі ті розв'язки суспільно-політичних проблем, що їх у межах свого суспільства, нації, держави пропонує і для боротьби

за їх здійснення організує людей даний рух, чи партія. В широкому значенні цього поняття ідеологія може бути — демократична чи тоталітаристична, націоналістична чи космополітична, соціалістична чи лібералістична, комуністична чи фашистська і т. д. і т. п. В вужчому ж значенні це може бути лише певний відтинок однієї з перерахованих шойно ідеологій, тобто певний вужчий «ізм» у межах «ізму» ширшого, наприклад: націонал-демократична, соціал-демократична чи ліберал-демократична ідеологія або революційно-демократична, консервативно-демократична чи — революційно-націоналістична, консервативно-націоналістична і т. д. і т. п. І, нарешті, ще в вужчому сенсі — це може бути взагалі не вбрана ні в який «ізм», просто ідеологія даного конкурентного руху, чи партії, яку можна назвати тільки прикметником від назви цього руху, чи партії.

Звичайно, в певних випадках певна ширша, чи вужча ідеологія може бути пов'язана також з певним, спеціально нею обраним за свою базу, філософським світоглядом. Але така пов'язаність певної ідеології з певним світоглядом може бути, а може її й не бути. І це питання є окремим питанням, яке вимагає окремої відповіді.

• 3. ВІДНОШЕННЯ ІДЕОЛОГІЇ ДО СВІТОГЛЯДУ

Відношення ідеології до світогляду визначається нічим іншим, тільки характером тієї, чи іншої ідеології. Коли мова йде про т. зв. універсалістичні ідеології, тобто такі ідеології, що в основі їх лежить ідея універсальної, всеохоплюючої розв'язки цілого комплексу проблем не якогось конкретного суспільного організму, нації, держави, а цілого світу взагалі, тоді самозрозуміло, що така ідеологія конечно потребує мати своєю базою якусь універсалістичну філософсько-світоглядову концепцію розв'язки всіх проблем буття взагалі, починаючи від проблеми первопочатку і примату духу чи матерії. Такою, наприклад, комуністична й соціалістична ідеології.

Але також і ті ідеології, які ставлять своїм завданням всеохоплюючу розв'язку всіх проблем у межах одного суспільного організму, прагнучи тотально, тобто — цілковито і безроздільно визначати цілість буття даної нації, чи держави, такі ідеології теж мусять базуватись на якомусь певному філософському світогляді, що охоплює цілість того буття. Такими, за своєю природою, є всі т. зв. тоталітаристичні ідеології.

Щождо ідеології тих рухів і партій, які ставлять у межах

певної нації, чи держави певні свої власні проекти конкретних проблем у межах конкретного часу і конкретної ситуації, не претендуючи бути єдиною і нероздільною, визначаючою всесилою в даній нації, чи державі, то такі ідеології за своєю природою не потребують конечно виходити з якоїсь завершеної філософсько-світоглядкової концепції. Це не значить, що такі ідеології не можуть чи не повинні бути пов'язані з якоюсь філософсько-світоглядковою концепцією, а тільки значить, що вони не обов'язково мусять мати **свою власну** філософсько-світоглядкову концепцію.

Зрештою, оскільки тут ідеться про **демократичні** політичні рухи і партії, то їхньою загальною філософсько-світоглядковою базою є, звичайно, сама загальна філософсько-світоглядова концепція демократії. Але суто філософські питання в демократичних рухах і партіях є питанням так само вільного вибору їх учасників, як і питання віри.

4. БАЗА ІСНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ

Властивою базою існування політичної партії демократичного напрямку є не та чи інша філософія, а та чи інша суспільно-політична проблематика конкретного народу в конкретній ситуації. **Партія демократичного напрямку — це група людей об'єднаних спільною політичною програмою, а не зобов'язуючою їх філософією.** Поєднання партії з філософією — це перетворення партії у своєрідну релігійну секту чи фанатичний орден.

Звичайно, не можна заперечувати, що побудова концепцій розв'язання суспільно-політичних проблем вимагає наукової бази, але в сенсі наукового дослідження реальності наявного суспільного життя, а не в сенсі т. зв. «наукового» будування життя за схемою певної «наукової» теорії на зразок т. зв. «наукового комунізму» чи соціалізму. Таке «наукове» будування життя за лабораторним рецептом певної філософії — це нонсенс, бо філософії виводяться із життя, а не життя з філософій. В той час, як в голові людини виникає наукова система побудови життя, життя вже цю систему заперечує. Дві найвизначніші системи філософії життя і суспільства, витворені в 19 ст., ідеалістична — Гегеля і матеріялістична — Маркса, в наш час блискуче рахують, як не життєві і суперечні реальним вимогам і стихії життя.

Реальні вимоги і стихія життя виявляються тільки в безпосередньому конкретному досвіді людей і тільки цей конкретний досвід є тією базою, на якій з'являються певні здорові життєві стремління певних суспільних груп, з яких

і постають ідеології політичних партій. Такі ідеології не видумуються, вони тільки оформляються певною партією. В цьому сенсі партія є тільки кристалізаційним осередком організації хаотично існуючих думок і настроїв певних мас. І тільки така партія є справжнім реальним знаряддям у боротьбі тих мас за здійснення своїх прагнень.

5. БАЗА ПОСТАННЯ Й ІСНУВАННЯ НАШОЇ ПАРТІЇ

Наша партія — не філософська секта чи орден, а звичайна політична партія демократичного типу, основана з метою бути не більше й не менше, як тільки кристалізаційним осередком організації тих хаотично існуючих думок і настроїв, що вже шукають свого оформлення в лоні сучасної нашої нації. Ідеологія нашої партії постає не з якоїсь теоретичної філософсько-світоглядної схеми, а з практичного досвіду життя сучасних поколінь нашої нації, представниками яких є ми самі.

Про який досвід іде мова?

Мова йде про неповторний, перший раз в історії не лише нашого народу, а й усього людства, пережитий досвід спроби застосування в житті нашого народу експеримент із здійсненням саме того «наукового» будівництва життя, що називається «будівництво соціалізму», а в дальшій проекції — «будівництво комунізму». Це перший раз прийшло до примінення на практиці тієї найуніверсальнішої і найпретенсійнішої філософії, яка посягнула на те, щоб увібрати стихію життя в строгі рамки своєї теоретичної схеми життя, щоб зробити його таким, яким воно за тією філософією мало б бути. І це не просто спроба, а фактичне здійснення цієї спроби й таки побудування життя за приписами філософської концепції. І в цьому вже побудованому, чи точніше — перебудованому вже житті, що є життям «здійсненого соціалізму», виросли покоління людей, що вже не просто стали жертвами цього соціалізму, а які з'явилися, як діти цього соціалізму, які виросли в його лоні й які, вирости, стали його ненависниками, збагнувши його жах. Причому — цей жах, який вони збагнули, це якраз саме й є жах навертання живого життя на наперед намічений шлях мертвої філософської догми. І саме тому в цих людей така відраза до філософських догм взагалі.

От саме, як виразник і організуючий осередок ідеологічної кристалізації хаотичних думок і настроїв цих дітей і ненависників «здійсненого соціалізму», і з'явилась наша партія. В цьому її специфіка, її піонерство й її місія.

Багато хто в українському політичному світі ані не може, ані не хоче зрозуміти властивого сенсу постання й існування нашої партії, не бачучи, а вірніше — не добачаючи, тієї історично-політичної бази, на якій постала й існує наша партія. Мовляв, для чого вона, коли існували й існують такі гарні старіші партії, які ставили й ставлять своїм завданням такі ж самі ідеали визволення нашого народу від пут «здійсненого соціалізму» і побудови іншого, демократичного ладу в нашій країні. Не говоримо вже про тих, які не можуть нас зрозуміти, чому ми проти соціалізму взагалі і пропонують нам інший, кращий, чи пак — «справжній» соціалізм. Не говоримо також і про тих, що були також самі жертвами «побудованого соціалізму», але тільки жертвами, не будучи його дітьми, і тепер, пишаючись своєю «безгрішністю», закидають нам, так би мовити, родинний зв'язок із тим соціалізмом, бо ж ми таки його діти.

Всі ці противники постання й існування нашої партії ані не можуть, ані не хочуть зрозуміти того, що це зовсім відмінні речі: з одного боку — боротьба з якоюсь системою з позицій її зовнішнього ворога, чи з позицій, так би мовити, решток того зовнішнього по відношенні до неї ворога, хоч і всередині неї; а з другого боку — боротьба, чи навіть ще тільки підготовка до боротьби тих сил, що родились всередині самої системи, чи навіть більше — родились від тієї системи, стаючи її запереченням не ззовні, а з самого її нутра. То дарма, що багато суттєвих рис цього внутрішнього заперечення збігаються з рисами заперечення зовнішнього, а в деякому ці риси й просто тотожні. Але є й такі риси, які ніяк не збігаються і не збігаються, бо повторення в історії неможливі, бо й кожне повторення має в собі вже щось цілком нове, неповторне. Збагнути те нове, зібрати те нове й оформити те нове в нову свою якість силу — це й є завдання тих, що належать до тих поколінь, які з'явилися уже в лоні нової, хоч і як невідомої їм, дійсності.

Коли ми говоримо про нові покоління, ми маємо на увазі не тільки ті підсоветські покоління, до яких належимо ми самі, а й ті покоління, які все далі й далі виростають і нарастають в лоні нової дійсності життя нашого народу й які вже витісняють і скоро цілком витіснять інші покоління, замарковані іншою, доточасною дійсністю. І ці покоління потребують і потребуватимуть нового старту для своєї політичної активізації, нового осередку кристалізації своїх характерних стремлень і творення нової ідеології. Початок, ініціативу творення такого нового осередку й дає наша партія, роблячи це тут, на еміграції, де для цих поколінь це тільки й є фізично можливим.

Правда, дехто нам каже, що ми ж уже також «старі емігранти» й що ми також уже на десять і більше років відірвані від свого народу, тому й ми також уже не можемо бути виразниками тих, що є там, на батьківщині. Але ті, що так говорять, самі себе обдурюють, вважаючи, що поняття «старі» й «нові» — це поняття вікові, які вимірюються кількістю років еміграції. Ідеться не про це. Якби в Україні сьогодні існувала та сама дійсність, з якої вийшла попередня еміграція, тоді б її ніколи ніхто не назвав би «старою», а хіба першою за чергою, порівнюючи з другою й іншими наступними. Але справа в тому, що та дійсність, з якої вийшла наша перша еміграція, вже вмерла, а народилась нова. І ті нові люди, що народились у тій новій дійсності, ніколи не стануть старими у відношенні до людей тієї самої дійсності, бо вони такі ж самі, як і ті, що є там, бо така ж сама дійсність. Дійсність советського «здійсненого соціалізму» мала 25 років, коли ми її покинули. Що ж з того, що її тепер 35 років, а нам також на десять років більше й ці роки прожиті за межами тої дійсності? Чи змінилась вона за цей час? Чи стала вона іншою? Ні. Найбільше, що сталося за цей час, це смерть Сталіна. Але хіба смерть якогось царя в Росії робила, скажемо дореволюційну революційну еміграцію чужішою тій дореволюційній дійсності, з якої вони виходили? Було багато поколінь еміграції, але не було в них різниці між старшими й молодшими емігрантами, бо не було різниці між тією дійсністю, з якої приходили одні й другі. В нашому ж випадку різниця є й різниця колосальна, забувати яку і збувати яку підрахунками, скільки років уже хто на еміграції, ніяк не можна.

Це ми говоримо тут тому, що ще раз хочемо підкреслити: **базою постаєння й існування нашої партії, як нової партії, є нова українська дійсність, ще не змінена ні в чому українська дійсність «здійсненого соціалізму», в якому ми, як свідомі себе люди, народились і виростили.** І тому наше головне завдання, наша місія — бути першим осередком кристалізації й організації нової ідеологічної сили, народженої і зростаючої в середині нової української дійсності, — це наше завдання і ця наша місія є цілком історично оправдані і лишаються в повній силі.

6. НАША ІДЕОЛОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ

Нам закидають, що ми, мовляв, фактично ще не створили своєї нової ідеології, отже й не виконали своєї місії. Чи справді так? Ні, бо якби було так, то навколо питання про нашу ідеологію не було б стільки крику і стільки супере-

чок, як це є в нас на еміграції. Навколо партії, що зуміла лише повторити загальноприйняті й усім приємні істини, нема ніякого шуму. А навколо нас такий шум, що аж у ву-хах лящить. Одні нас називають «соціалістами», інші «комуністами», ще інші «реставраторами капіталізму», а ще інші «фашистами» і т. д. Чому це так?

Все це тому, що ми таки дійсно не такі, як всі інші, що ми таки дійсно вносимо в український політичний світ те нове, що завжди насторожує і нервує старих. Правда, ми ніякої «нової Євангелії» не написали, ніякого ще одного «ізму» не відкрили, але цього всього ми не зробили тому, що починати з цього ми й не думали. Ті, що такі «нові Євангелії» і нові «ізми» тут, на еміграції, потворили, самі вже про них забули, настільки вони виявилися чистими абстракціями, не придатними для життя. Ми ж почали й ідемо далі іначе. Ми знаємо, що завершені ідеологічні побудови не виникають раптом у лябораторіях якихось інших винахідників, а в процесі звичайного збирання й дослідження елементів уже існуючих ідеологічних шукань. Якщо ж ідеться про покоління, які ми репрезентуємо, то їх навіть взагалі ще не вивчено, не досліджено, і тому перше, що ми робили й робимо, це якраз виносимо на денне світло факти духової біографії цих поколінь і примушуємо звертати на них увагу. А в процесі дискусії над цими фактами вимальовуються і деталі нових ідеологічних якостей.

Звичайно, основні ідеологічні постуляти наших поколінь ми вже сформулювали. Не будемо їх тут ще раз повторювати. Вони сформульовані в наших програмових засадах і в публіцистиці наших чільних діячів. Що в нас є основне, що відрізняє нас від інших?

Ми проголосили ідею демократії за мету нашої боротьби. В цьому ми, звичайно, нічим не відрізняємось від усіх інших українських демократичних партій. І цю ідею ми проголосили не тому, що так тепер стало модно в цьому світі, в якому ми живемо й діємо, а тому, що демократія — це єдиномисливий і єдинобажаний нашим народам сьогодні й нашим поколінням зокрема ідеал суспільного ладу для України сьогодні. І це насамперед тому, що демократія є протилежністю тому ладові «здійсненого соціалізму», що панує тепер у нашій країні. Але відмінно від тих демократичних партій, які ідеалом демократії вважають ліберально-капіталістичну демократію, що панує сьогодні на Заході, ми до цього ідеалу ставимся критично. Не вороже, але критично. Ми вважаємо, що західня ліберально-капіталістична демократія є в стані перманентної кризи своєї не-

досконалості і тому демократія, за яку ми боремося проти советського «здійсненого соціалізму», на нашу думку, повинна бути іншою, новою, позбавленою тих недосконалостей, які має вона тут.

Ці недосконалості — це, звичайно, недосконалості тієї застарілої соціально-економічної бази ліберального капіталізму з його класовими протиріччями, що панують тут. **Ми, безперечно, не є принциповими антикапіталістами взагалі, тобто — нам нема абсолютно ніякого діла до капіталізму в тих країнах, де він панує.** Тим більше, що там він, без сумніву, є далеко ліпшим ладом у цих країнах, ніж советський лад «здійсненого соціалізму» в нас. **Але ми ні в якому разі не є ентузіястами запровадження капіталізму в нашій країні, де він уже в своєму властивому вигляді не існує.**

Коли ми говоримо про «революційну демократію» і з цього поняття виводимо назву нашої партії, то ми маємо на увазі не тільки те, що ми мислимо собі запровадження демократичного ладу в нашій країні революційним шляхом, шляхом демократичної революції, а маємо на увазі також і те, що **будівництво демократичного ладу в нашій країні ми мислимо собі на базі тих революційних соціально-економічних змін, які в нашій країні вже сталися.** А ці революційні зміни, починаючи від 1917 р., і полягають у тому, що з капіталізмом, який у нас завжди був невід'ємним від чужого імперіалістичного панування, наша країна вже попрощалася.

Інша справа, що ми зовсім не належимо до тих, що хотіли б за всяку ціну «не дозволити» на розвиток певних елементів капіталізму, які стихійно й неминуче прийдуть, як тільки советський «здійснений соціалізм» стане «недійсним». Зрештою, поняття «капіталізм» ми вживаємо тут цілком умовно. Бо коли, наприклад, дехто вважає приватну власність взагалі за капіталізм, то ми вважаємо, що **приватна власність узагалі існувала завжди, як тільки існувала людина, і буде існувати доки існуватимуть люди на землі.** Зокрема ж це є для нас аксіомою, якщо йдеться про селянську трудову приватну власність на землю і на продукти своєї праці. І якщо це комусь бажано називати капіталізмом, то ми зовсім не проти того, щоб нас називали і прихильниками капіталізму.

Але так само стоїть у нас справа і з т. зв. «соціалізмом». **Ми безперечно не соціалісти і навіть антисоціалісти, оскільки йдеться про те, що властиво називається соціалізмом.** Соціалізм — це усупільнення засобів виробництва, яке (усупільнення) ставиться як принцип, як мета. Інаше — соціалізм це принципова і послідовна ліквідація інституту

приватної власності в ім'я свідомо поставленого за мету ідеалу безвласницького суспільства. Такий соціалізм, базований на спеціальній філософії про ідеал безвласницького суспільства, і є вже здійснений у нашій країні. То дарма, що з безвласницького суспільства там вийшло фактично рабовласницьке суспільство. Це не заперечує того факту, що це є такий соціалізм, бо ніхто нам не доведе, що це сталося не тому, що інакше й не могло із здійснення цієї ідеї статися.

Але є ще й інша сторона справи про соціалізм. Часом, а деякі соціалісти-ідеалісти на заході спеціально, соціалізмом називають взагалі всяке усуспільнення, тобто — передання під контроль суспільства певних ділянок господарчої діяльності, коли це є на користь тому суспільству. Так, наприклад, соціалізмом називають всяке удержавлення промисловости, її державне планування і т. п. Називають соціалізмом також кооперацію в промисловості і в торгівлі та інше. Тобто називають соціалізмом те, що походить не з самої принципово поставленої мети ліквідації приватної власности, а з господарської, чи технічної доцільности або з загальнонаціональної необхідности.

Звичайно, ми не вважаємо це соціалізмом, бо такі речі в різних формах існували, так само, як і приватна власність, завжди, відколи існують люди, людські громади, людське співжиття, зокрема — в формі державних організацій. Але коли ці речі дехто воліє називати соціалізмом і коли ці речі в певних ділянках увійшли в життя нашого народу навіть і дійсно шляхом советського соціалізму, то ми однак зовсім не збираємось обов'язково ліквідувати такі форми організації господарського життя, якщо їх не ліквідують самі ті, що сьогодні в тих формах живуть. Річ певна, тут не йдеться про колгоспи, в потребі ліквідації яких ми не сумніваємось, а йдеться про різні види удержавленої промисловости та інші господарські підприємства.

Отже, ми не є принципові ліквідатори певних вигідних нашому народові форм усуспільнення, хоч би це й дійсно були соціалістичні форми господарства, — так само, як ми не є принципові реставратори капіталізму. І в одному і в другому випадку ми виходимо не з якихось пунктів філософії капіталізму, чи філософії соціалізму, а тільки з реальних вимог реального життя нашого народу в реальній дійсності сьогодні.

Зрештою, в такій постановці питання ми таки керуємось засадами певної філософії. Але яка це філософія? Це загальновідома філософія демократії взагалі. Бо що таке де-

мократія? Демократія — це насамперед свобода людської індивідуальності, отже й свобода господарської діяльності та господарського змагання. В ситуації, в якій є сьогодні наш народ, запровадження демократії означає не тільки свободу приватної власності і приватного змагання на полі господарської діяльності, але і свободу також для розвитку усупільнених форм господарства й їх змагання з приватними формами. Якщо це можна назвати свободою розвитку і змагання між собою капіталістичних і соціалістичних форм, чи в остаточному висліді — вільне змагання капіталізму і соціалізму на арені господарського життя в нашій країні, то для нас нема нічого страшного в тому, щоб це було й так.

Дехто може назвати такий варіант розв'язки соціально-економічної проблеми в нашій країні своєрідним поворотом до ситуації советського НЕП-у до 1929 р. Тоді ж, мовляв, також було оголошено свободу розв'язки й змагання капіталістичних і соціалістичних форм господарювання. Але справа в тому, що в советському Н.Е.П.-і за соціалістичними формами господарювання стояла вся сила советської влади, яка ті форми намагалась за всяку ціну прищепити, а капіталістичні форми, т. зв. «приватно-власницький сектор», навпаки — змагались фактично проти тенденцій влади, в умовах всіляких обмежень і утисків. Як відомо, не зважаючи на це, «приватно-власницький сектор» все ж таки фактично вже перемагав і тоді держава не мала іншого виходу, як просто ліквідувати цей сектор і запровадити насильно цілковиту монополію самого лише соціалістичного сектору. В тому ж варіанті, про який говоримо ми, демократична влада має бути в господарському житті країни тільки в такій ролі, в якій вона є в відношенні до вільних господарських одиниць у нормальній демократичній державі. І навіть державні підприємства мають бути лише рівнорядним партнером у змаганні. Щойно тоді виявиться, які форми господарювання є справді життєвіші і вигідніші для народу. Є всі дані твердити, що в такій ситуації приватновласницька стихія має всі шанси для перемоги. Тоді переможе власне той ліберальний капіталізм, який панує й на Заході. Ну то й що ж? Злякаємось ми такого капіталізму? Ні. А коли переможе тенденція, підкреслюємо — вільно виявлена самим народом — тенденція до усупільнення? Тоді переможе той «демократичний соціалізм», що про нього мріють соціалісти — ідеалісти на Заході, в тому числі й наші соціалісти.

Отже — ми не думаємо реставрувати капіталізм, наділя-

ючи когось якимись підприємствами, яких він не мав і на які не має права претендувати. Але ми не думаємо й боротись проти капіталізму, якщо він буде поставати стихійно за ініціативою тих, що будуть здібні в вільному змаганні з уже існуючим усуспільненим сектором такі приватні підприємства організувати. Так само ми не думаємо ліквідувати силою ті елементи, умовно кажучи, «соціалізму», які вже існують у тих ділянках господарства, де приватної власності стихійно запровадити відразу ніхто не має підстав. Але ми не думаємо і спеціально обстоювати їх, якщо вони не витримуватимуть іспиту.

Така розв'язка соціально-економічної проблеми, хоч і не висловлена досі в таких словах, є зафіксована в нашій програмі, де говориться про свободу господарської діяльності і про різні форми господарства — про приватні й усуспільнені.

У цьому напрямку йде й наша праця щодо розбудови ідеологічної концепції нашого руху. Ми знаємо, що саме це є змістом тих хаотичних прагнень і почувань, які таїть у собі основна маса нашого народу сьогодні, люди підсоветських поколінь.

7. ДЖЕРЕЛА НАШОЇ ІДЕОЛОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ, ПОЛІТИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МОМЕНТИ Й НАШІ РІЗНИЦІ З СТАРИМИ ДЕМОКРАТАМИ

Як ми вже відмітили раніше, наша ідеологічна творчість є ще тільки в процесі свого остаточного оформлення і перебуває тепер саме на тому етапі, коли щойно накопичуються і джерела, а цими джерелами є насамперед, факти, суспільно-історичні факти, що відносяться до того об'єкту, щодо якого спрямована наша діяльність. Оскільки об'єктом нашої діяльності є українські покоління підсоветської формації, то й джерела нашої ідеологічної творчості є, звичайно, ті факти, що становлять собою частину духової біографії цих поколінь.

Які ж факти належать до ряду тих, вивчення й розуміння яких входить у нашу ідеологічну творчість?

Насамперед тут треба назвати досвід тієї революції, що стояла над коліскою наших поколінь — революції 1917—1921 рр. Більшість із нас більш-менш у цей час народилась, як не фізично, то духово. Але, так чи інакше, в усіх нас саме цей факт стоїть на початку духової біографії, бо він стоїть також і на початку тієї епохи, дітьми якої всі ми є. Крім того для нас, як для демократичної партії, спеціаль-

но велике значення має вивчення цієї революції, як факту, що в ньому перейшла свій великий історичний іспит українська демократія.

Ставлячи своєю метою боротьбу за встановлення демократичного ладу в Україні, ми зовсім природно наві'язуємо до епохи української демократичної держави років великої революції. Тому ми навіть називаємо в своїй програмі Українську Народню Республіку, як конкретну форму демократичної держави, за яку ми боремось. В цьому ми сходимося із тими старішими українськими партіями, що також стоять на державницькій плятформі УНР.

Але чи значить це, як дехто думає, що ми є звичайною собі «уенерівською» партією, відмінною від інших тільки фізично психологічним типом свого членства? Ні. **Ми є партія цілком нового типу й «уенерівці» ми є тільки остільки, оскільки йдеться про саму форму української держави. Якщо ж йдеться про її зміст, то в цьому ми багато й багато в дечому з іншими «уенерівськими» партіями розходимося.**

Розходимося ми насамперед в оцінці самого змісту історичної УНР. Якщо для «старих уенерівців» УНР такою, якою вона була в їх власній творчості, є ідеалом, до якого вони хотіли б просто повернути сьогоднішню Україну, то для нас це є тільки історично найвідповідальніший трамплін, щоб стартувати до нової, іншої України, хоч і під тою самою державною назвою. Про соціально-економічний зміст цієї держави ми вже сказали. Тепер же зупинимось на політично-психологічних моментах у нашому ставленні до УНР і до старої української демократії взагалі.

При всьому пієтизмі до ідеї УНР і при найвищій оцінці позитивів і історичних заслуг її героїчних і щиропатріотичних діячів, ми однак, як і належить людям наступних поколінь, не можемо не ставитись також і критично до цілого ряду моментів, у яких виявились історичні слабості й провали нашої демократії на революційному іспиті. Звичайно, в цьому ми не йдемо шляхом негації, яким пішли, наприклад, наші націоналісти і консерватори. Але відмінно від старих «уенерівських» партій, **ми творчо включаємо в джерела своєї ідеологічної творчості також і критику нашої історичної демократії, наприклад, таку критику, яку дав у своїх соціологічних студіях Липинський, а в деяких моментах також і Донцов.**

Як відомо, свого часу керівник нашого руху І. Багрянний навіть спеціально закликав членство нашої партії вивчати творчість Липинського, вказавши, що **основні державницькі моменти його творчості, коли відкинути його вже застарілі**

й нереальні монархічні проекти, є плідним ґрунтом для нашої ідеологічної творчості. Мова йшла про ґрунт боротьби за державу й побудову держави на засаді орієнтації на конкретні соціально-економічні продукуючі сили трудового народу. Також і в нашій ідеологічній публіцистиці ім'я і думки Липинського зайняли дуже помітне місце.

Відомо також і те, що таке наше відношення до Липинського викликало цілу зливу нападів на нас з боку представників нашої старої демократії, які готові були вже проголосити нас «монархістами-консерваторами». В кожному разі нам закидали трохи не зраду української демократії, хоч Липинського ми лише вмонтовували в демократичну концепцію української державности, заперечуючи його монархізм. У цьому виявилась суттєва різниця в нашому підході до проблеми української демократії і в підході наших противників з кил старих демократів. Ми йдемо до синтезу української державної думки і творення нової концепції української демократичної держави шляхом творчого заперечення негативів нашої історичної демократії і піднесення її на вищий етап, на етап, власне, синтетичний, а вони, лишаючись на старих неспорушних позиціях, навіть не припускають думки про певну ревізію минулих позицій з точки зору врахування історичного досвіду і критичного підходу до минулого. Звичайно, в цьому виявилась насамперед психологічна різниця між ними й нами. Вони, як безпосередні представники того минулого, не спроможні переступити через те минуле, бо це для них означало б переступлення через себе, тоді як ми, нові люди, люди сьогоднішнього дня, можемо вільно, а тому й критично, дивитись на минуле, переступаючи через те, через що треба переступити в ім'я майбутнього.

Подібні речі мають місце і в питанні нашого відношення до українського націоналізму. Відомо, що в opinіi наших старих демократів націоналізм є щось таке, що просто несполучне з демократією. Тим часом ми не тільки не поділяємо такого погляду, а навпаки, на своєму 3-му з'їзді ми навіть проголосили, що ідея української революційної демократії — це сьогодні конкретне втілення українського визвольного-революційного націоналізму. Чому? Бо націоналізм поневоленої нації — це активне прагнення до природного виявлення свого буття в своїй власній вільній державі. І тоді, коли історичною konieczністю життя нації є, власне, становлення її державною нацією, такий її визвольний-революційний націоналізм не є й не може бути в суперечності до ідей демократії, а навпаки — він з нею тотожний.

Така наша теза, звичайно, йде в парі з іншою тезою, а саме — що досьогочасні політичні монополізатори ідеї українського визвольного націоналізму не були демократами і були ворогами демократії. Але це ні скільки не зробило нас ворогами українського націоналізму. Крім усього іншого, таке наше відношення до українського націоналізму зумовлюється ще також і теоретичними висновками сучасної соціологічної науки, яка стверджує, що нація — це органічна єдність, а не механічна сума людей, отже й демократія народу, що стає державною нацією, визначається інтересами цієї єдності, отже — вона органічно-національна. В ситуації ж, коли наша нація сьогодні в умовах советського «здійсненого соціалізму» позбавлена внутрішніх соціально-класових антагоністичних протиріч і тому соціально-політичні інтереси нашої нації сьогодні невід'ємні від її національно-політичних інтересів, органічно-національний характер нашої демократії і її сполучність з визвольно-революційним націоналізмом є ще більш для нас самозрозумілі.

Але ці речі не тільки не самозрозумілі, а незрозумілі взагалі для наших старих демократів. Український націоналізм для них — це лише негативи тих досьогочасних монополізаторів цієї ідеї, з якими вони завжди були в конфлікті. І тільки крізь призму цього конфлікту вони й дивляться на український націоналізм. Тому наше шукання творчої синтези української революційної демократії з українським визвольно-революційним націоналізмом вони вважають неприпустимим і на цій підставі закинули нам навіть «фашизм». І тут, як у випадку з Липинським, має місце те саме явище: різниця двох психологічних настанов до одного історичного явища. З одного боку — нездібність відокремити велике від меншого, політичну сутність речей від їх переходових, змінних форм, а з другого боку — саме таке відокремлення і готовість до творчої синтези.

І, нарешті, ще одна психологічна різниця між нами й нашими старими демократами — це в підході до оцінки явищ, що становлять собою певні етапи в розвитку української політичної думки у підсоветських умовах. Це питання про т. зв. «хвильовізм». Подібно, як і в підході до Липинського та до українського націоналізму, ми вважаємо, що етап українського національно-політичного спротиву в підсоветських умовах і навіть у зовнішньо-комуністичних формах, коли відкинути особисті тенденції й історично зумовлені особливості його конкретних носіїв, у своєму основному, сказати б «раціоналістичному ядрі», є настільки цінних для творчої капіталізації його в інтересах

української революції, що заперечення його є просто нонсенс. Тому ми не тільки не заперечуємо його, а навпаки — вилуцуємо його з шкарлупи переходових, не суттєвих для нас історично-кон'юнктурних форм його сучасного виявлення і включаємо цей етап у джерела нашої ідеологічної творчості. Натомість для наших противників із табору старої української демократії, зрештою — так само, як і з табору монополізаторів ідеї українського націоналізму, це речі не зрозумілі й тому не припустимі. Тому вони, спекулятивно пов'язуючи до факту пов'язаності тих, чи інших конкретних представників того етапу з комунізмом, проголошують нас уже навіть «комуністами».

Щоб переконатись, наскільки безглуздим є такий закид нам, зіставмо поруч себе ось ці три проголошення нас трьома різними «істами». Ми включаємо в свою ідеологічну творчість позитивні державницькі думки Липинського, а Липинський був монархіст, отже — ми «монархісти». Ми не заперечуємо, а творчо включаємо в свою ідеологічну творчість ідею українського націоналізму, а доцьогочасні монополізатори цієї ідеї були свого часу фашистами, отже — ми «фашисти». Ми не заперечуємо, а творчо включаємо в свою ідеологічну творчість позитивні здобутки етапу нашого національного спротиву в підсоветських умовах, т. зв. «хвильовізм», а Хвильовий свого часу був українським комуністом, отже — ми «комуністи».

Питається: чи можна бути одночасно «монархістом», «фашистом» і «комуністом»? Уже в самому сполученні цих трьох різних ярликів, начіплюваних на нас більш-менш одними й тими ж руками, виявляється повна безглуздість і спекулятивна безсовісність тих, що ці ярлики начіплюють. Бож як є насправді. А насправді є так, як писав в одній своїй праці про Донцова Ю. Шерех, вживши такого гасла: «За Донцова проти Донцова». **Ми за Липинського — проти Липинського.** За Липинського — державника й реаліста, що будував концепцію української державности в оперті на різні продукуючі сили українського трудового народу, але ми проти Липинського, як монархіста, висновки якого для сучасної України вже утопійні і непридатні. Так само ми за український націоналізм — проти українського націоналізму. За український визвольно-революційний націоналізм, як ідею української активної боротьби за своє національно-державне буття, але проти українського націоналізму, як тоталітарної ідеології його доцьогочасних монополізаторів в українському політичному житті. І нарешті ми також за «хвильовізм» — проти «хвильовізму».

За «хвильовізм», як позитивний етап українського національного спротиву в підсоветських умовах, що має в собі надзвичайно цінні елементи для мобілізації української національно-політичної свідомости в підсоветських умовах і сьогодні, але ми проти «хвильовізму», як націонал-комунізму, якщо такий його вважати у зв'язку з таким, чи іншим ставленням до комунізму того, чи іншого його конкретного носія в конкретному минулому.

8. НАШЕ МІСЦЕ СЕРЕД ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНИХ СИЛ СВІТУ

І нарешті останнє питання, на якому ми повинні тут зупинитися. Це питання про наше місце серед ідейно-політичних сил сучасного світу. Серед інших закидів нам є також і такий, що, мовляв, ми є якесь політичне непорозуміння, бо не маємо собі якогось певного відповідника в світі, мовляв — є в світі соціялісти, комуністи, націоналісти, монархісти, солідарісти і т. п. «істи», є також різні демократи — соціяльні, національні, ліберальні, християнські і т. д., але що це за «революційні демократи», до якого з існуючих «ізмів» вас можна зачислити?

Дійсно, якогось певного відповідника в світі для нас нема. Бо ми представляємо собою рух, який щойно народжується в надрах такої системи життя, якої ще в інших країнах світу нема. Скрізь у світі відбуваються процеси, які є виявом передня грядучих революційних змін, а ми є часткою процесу, що відбувається в країні, де вже відбулися найбільші революційні зміни нашого часу й ми вже знаменуємо собою початок ще новіших змін, які мають власне скоригувати, поставити на своє властиве місце той порядок речей, який був властивою ідеєю тієї революції, що її наш народ уже пережив. Ми знаменуємо собою початок нової революції, що визріває вже не проти капіталізму, якого в нашій країні вже нема, а проти того советського соціалізму, який у нашій країні вже здійснений.

Свого часу великий російський революціонер Герцен, більш-менш у тому часі, коли оформлювався т. зв. «науковий соціалізм», писав: «Соціалізм розвинеться в усіх своїх фазах до найстрашніших наслідків, до безглуздя. Тоді знову з титанічних грудей революційної меншости вирветься крик страждання і знову почнеться смертельна боротьба, в якій соціалізм займе місце теперішнього консерватизму (реакції) і буде переможений майбутньою, невідомою революцією.» (собр. соч., т. 5, ст. 121)

Той стан, про який пророчо писав Герцен, в нашій країні вже наступив. Там советський соціалізм уже заступив собою

консерватизм і реакцію минулого, він заступив собою також той капіталізм проти якого він боровся і проти якого ще різні соціалізми борються тут. І там уже з титанічних грудей не «революційної меншости», а революційної більшости, зиривається крик страждання і гряде нова, ще невідома революція. І власне ми є одним з перших носіїв тієї нової, ще неокресленої в усіх своїх подробицях, наступної революції.

Ми вже сказали, що ідеєю тієї революції не є ні реставрація капіталізму, ні рятунок соціалізму. Ідеєю тієї революції взагалі не є ні капіталізм, ні соціалізм. Але тому, що ідеєю її є щось третє, що має бути і після капіталізму й після соціалізму, в ній є творчо синтезовані на вищому етапі елементи обох цих уже минулих для нас систем, як узагалі в кожній системі є творчо перетоплені в ній елементи попередніх систем.

І тут треба відмітити, що не зважаючи на відмінність становища у нас і на Заході, тенденції нашої революції все ж в основному збігаються з революційно-прогресивними тенденціями також і цього світу. Відомо, що на Заході великі революційні зміни часто приходили і приходять еволюційним шляхом. Так еволюційним шляхом у життя капіталістичних країн увійшло вже багато тих елементів соціалізму, які були в тих країнах з різних причин вигідні. Приклад же советського «здійсненого соціалізму» в більшости країн просто зняв з порядку дня боротьбу за соціалізм, бо в свідомості людей і соціалізм став уже випробуваним і перейденим етапом (хоч і не на власній, а на нашій шкірі). Тому революційно-прогресивною тенденцією також і на Заході є прагнення до такого нового ладу, що не був би ні капіталізмом, ні соціалізмом. Так що в цьому відношенні наші тенденції збігаються з революційно-прогресивними тенденціями світу.

Як бачимо — ідеться тільки про те, що ця тенденція ще не знайшла свого виразного й остаточного теоретичного сформулювання і своєї остаточної назви. Але всякі теоретичні окреслення постають після виявлення певних явищ, а не навпаки. В процесі ж виявлення явища постають тільки окреслення самого процесу.

Так і з наш м рухом, як суспільно-політичним явищем сучасної української політичної дійсности, що проростає в майбутнє. Становлення нашого руху перебуває в процесі творчости. Сьогодні ми називаємо цей процес — за її ближчою ідейною суттю — українська революційна демократія. Яку назву прибере цей рух у своєму дальшому розвитку, це покаже майбутнє, і не тут, а там, де він щойно знайде своє остаточне завершення — на Батьківщині.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

до статті В. І Гришка „До питання про світогляд і ідеологію УРДП“

	Надруковано	Треба читати
3 стор.	1-й рядок звнзв певні речі	певні течії
4 „	19-й „ згори сенсі й розуміючи	сенсі, розуміючи
5 „	6-й „ „ відтінюк	відтінюк
5 „	11-й „ звнзу наприклад, комуністична	наприклад, є комуністична
6 „	1-й „ згори проекти конкретних	проекти розв'язки конкретних
6 „	7 й „ звнзу блискуче рахують	блискуче крахують
7 „	20-й „ згори експеримент	експерименту
10 „	1-й „ „ партії, що зуміла	партій, що зуміли
10 „	17-й „ „ якихось інших винахідників,	якихось винахідників,
11 „	10-й „ „ що там він,	що він,
13 „	17 й „ „ розв'язи	розвитку
14 „	16-й „ звнзу і джерела,	її джерела,
14 „	12-й „ звнзу то й джерела	то і джерелами
15 „	14-й „ згори фізично психологічним	фізично-психологічним
15 „	23-й „ згори найвідповідальвіший	найвідповідніший
16 „	1-й „ звнзу до ідей	до ідеї
17 „	1-й „ звнзу настільки цінних	настільки цінний
18 „	10-й „ згори пов'язуючи	нав'язуючи
18 „	15 й „ звнзу насправді.	насправді?
19 „	6-й „ згори такий	таким
19 „	21-й „ звнзу передня	передня
19 „	2-й „ звнзу пророчно	пророчо
20 „	5 й „ звнзу за її	за його

Громадський сектор діяльності УРДП

(Письмове слово Члена ЦК УРДП С. О. Підгайного до делегатів Четвертого з'їзду УРДП)

Високоповажані Пані й Панове, дорогі Панове-Товариші! Сердечно дякую за запрошення взяти участь у IV-му з'їзді нашої партії та, на жаль, не судилось мені побути на цьому з'їзді дуже великої ваги.

Справді бо цей з'їзд має зробити підсумок нашої десятирічної праці й боротьби та намітити нові шляхи до перемоги нашої партії й нашої нації. Почуваючи на собі тягар невиконаної для нашого з'їзду праці, саме доповідь про громадський сектор УРДП, хочу бодай в короткому листі висловити кілька думок до уваги делегатів і високої Президії.

І. Існування й діяльність політичної партії на еміграції з правила завдячує таким джерелам:

1. Високій ідейності, матеріальній спроможності й жертвенності закордонної частини партії,

2. Розгалуженій і всеохоплюючій мережі політичної партії на Батьківщині, членство якої несе найбільший тягар матеріального утримання й духової наснаги для частини партії, що є закордоном,

3. Політичній підтримці, фінансовим субсидіям приватних чи державних іноземних чинників, інтереси яких збігаються в тій чи іншій мірі з інтересами, за які бореться дана політична партія.

II. Беручи ситуацію нашої партії під кутом зору вищенаведених трьох джерел її існування й діяльності на еміграції, слід констатувати:

1. УРДП своїм існуванням і діяльністю завдячує виключно членам партії і симпатикам на еміграції,

2. УРДП не має і не може мати жодної матеріальної підтримки з Батьківщини,

3. УРДП ще й дотепер не мала жадної політичної й фінансової підтримки іноземних чинників.

III. Саме тому, що УРДП не може й на майбутнє сподіватися жадної підтримки з окупованої Батьківщини, розвиток партії закордоном має базуватися й надалі:

1. Передусім на високий ідейності й жертвенності членів партії,

2. На найширшій підтримці партії широкими колами безпартійних патріотів на еміграції.

IV. Висока ідейність і жертвенність членства нашої партії закордоном може бути лише тоді, коли наше членство знизу догори усвідомить:

1. Що причиною неуспіху нашої многовікової боротьби за визволення є передусім те, що наш народ опинився в рабстві в початковий період його формування в націю,

2. Що ми в нашій боротьбі формуємось як нація,

3. Що окупанти всіх часів намагалися наш процес формування в націю якщо не припинити цілком, то, принаймні, затримати,

4. Що окупанти не тільки визискували й визискують нас як рабів, а, що найголовніше, винищували й систематично винищують наш національний інтелект,

5. Що саме в наслідок цього наша нація розгубила універсальні ідеї, широту й глибину мислення в часі й просторі та надбала комплекси: меншовартости, малоросіянства, галіціянства, русинства, як рівно ж розвинула в собі нахил до рабського наслідування, мавпування, бунтарства, безвідповідальности, тощо,

6. Що в наслідок матеріальної убогости, культурної відсталости, в умовах систематичного винищування національного інтелекта — ми ще й по днесь не маємо оформленої, бодай в загальних зарисах, нашої національно-політичної філософії,

7. Що в наслідок того цілий дотеперішній український визвольний політичний рух мав на собі печатку доктринерства або був п'ятим колесом до соціалістичного комуністичного чи фашистівського воза,

8. Що УРДП це нова і ще незнана в історії України політична сила, яка зродилася не тільки як антитеза до «комуністичного привида і фашистівського трупу», а як синтез цілої визвольної боротьби української нації і як та, що має на довгі віки покласти підвалини розвитку, свободи і торжества української нації в світі,

9. Що УРДП не бореться за жадні «ізми», а за справжні права української сучасної людини, оперті на її матеріальній незалежності й повній свободі,

10. Що УРДП саме тому і стоїть за революційне знесення

колгоспної системи та за розкріпачення робітників фабрик і заводів,

11. Що УРДП хоче суверенної соборної держави та що та держава може бути лише суверенною тоді, коли того хотітимуть творці й будівничі матеріально-оборонної сили нашої нації,

12. Що бути членом УРДП це значить твердо усвідомлювати, що член УРДП має працювати, боротися за ідеали партії і нації до самої смерті, бо УРДП це партія національної трудової аристократії — партії проводирів української нації,

13. Що бути членом УРДП це значить посвятити себе справі визволення нашої нації в такій мірі, як посвячували себе первохристияни — раби й уполісіджені, які зуміли зруйнувати жорстоку поганську Римську імперію й збудувати християнський світ,

14. Лише усвідомивши власну роль й призначення. усвідомивши, що для України треба працювати завжди й жертвувати на потреби партії так, як первохристияни. себто десятину від власними руками запрацьованого маєтку — лише така партія може втриматися за кордонами Батьківщини.

V. Уполісіджені й раби первохристияни ніколи б не зруйнували Римської імперії, якби їхні ідеї не полонили і не мали симпатії у найширших колах суспільства тієї імперії, тому й УРДП, як політична партія, а особливо її закордонна частина, ніколи не переможе, якщо нездібна буде навколо себе з'єднати і змобілізувати широкі кола українських патріотів на еміграції. Тому ціле наше членство мусить усвідомити собі, що:

1. Партія закордоном, яка не дбатиме про найширші впливи серед цілого громадянства на еміграції, з історичною неминучістю перетвориться спочатку на секту однодумців. а згодом загине як політична формація,

2. Участь членів партії на всіх відтинках суспільного життя на еміграції абсолютно конечна.

VI. Саме тому ЦК партії, плянуючи працю організацій, має виходити з позицій всебічного охоплення всіх відтинків суспільного життя з тим, щоб у всіх сферах партія мала свій вплив. Отож, плянуючи працю на громадсько-політичному відтинкові, треба було б мати на увазі, передусім, такі елементи тієї праці:

1. Виховавчі інституції й організації молоді всіх вікових категорій,

2. Церковні громади,

3. Громадські й ветеранські організації та центральні громадських організацій,
4. Наукові, видавничі та мистецькі інституції,
5. Жіночі організації і
6. Господарсько-фінансові та асекураційні організації.

Лише маючи на увазі цей комплекс у всій його різноманітності й строкатості слід плянувати працю громадсько-політичного сектору, виходячи з спроможностей сили членства партії на еміграції. Від чисельного складу, активності й діловитости членів партії залежать впливи та це ж саме і є підставою до плянування праці партії закордоном на цьому відтинку.

VII. Якщо на сьогодні будемо оцінювати силу нашої партії на громадсько-політичному секторі, то слід констатувати:

1. На відтинку виховавчих інституцій — себто дитячому й середньо-шкільному, наша партія немає майже жодних впливів, — ще й на сьогодні ми не створили кадрів вихователів і провідників для згаданої категорії молоді.

2. На відтинку молоді, старшої віком, ми створили ОДУМ та студентську організацію і сьогодні треба прикласти всі сили партії, щоб ці організації розбудувати в належній мірі,

3. На церковному відтинку партія допустилася помилки, підтримавши свого часу акцію Григорія—Доленка і тим викликала обвинувачення за співучасть у розбитті Української Православної Церкви на еміграції. Віднині треба в церковній політиці триматися нашого принципу правопорядку і легітимности, застосовуючи той принцип і на церковному відтинку.

4. На громадському відтинку партійна організація має повні досягнення, бо створила ДОБРУС і СУЖЕРО, що придбали для партії великий авторитет в очах українців та чужинців,

5. На відтинку ветеранських організацій, після операцій з отаманом Бульбою, перед нами найбільше завдання — розбудова Легіону Симона Петлюри,

6. На відтинку центрально-громадських організацій почувуються наші впливи, хоч при вмілій тактиці могли б бути далеко більшими,

7. На видавничому полі партійна організація дотепер посідала й посідає поважне місце, а на відтинку наукових і мистецьких інституцій партія має найбільші, від усіх партійних організацій, впливи,

8. На господарсько-фінансовому відтинку ми буквально нічого немаємо, якщо не брати до уваги майно «Україн-

ського Прометея», «Українських вістей» та СУЖЕРО, що ж до асекураційних інституцій, то тим часом ми далися себе використати, не доставши майже жадних впливів у тих організаціях.

Ось приблизно така є ситуація впливів нашої партії на суспільно-громадському відтинку на еміграції.

VIII. Вже з вищенаведеного ясно, що саме треба було б нашій партії робити в найближчі роки на суспільно-громадському відтинкові, але плянуючи працю слід починати передусім з усталення і обчислення нашої матеріально-технічної бази, усталення бюджету й усталення контрольних чисел для кожної організації в кожній країні.

Що робити — про це знають усі члени партії, але як робити і коли ту чи іншу роботу починати і на якій матеріальній базі та праця має бути оперта, ось про це передусім має дбати керівництво нашої партії. Якщо досі наші безсумнівні досягнення на громадсько-політичному відтинкові базувалися виключно на індивідуальній жертвенності нашого членства й наших симпатиків, то сьогодні вже прийшла крайня пора, щоб цю працю оперти також на додатковій базі, а саме на базі розбудови промислових, торговельних і кредитових установ.

За ким піде українська молодь ?

«Сили наші вичерпані два покоління наперед, —
думки наші недодумані два покоління назад...»

(К. Норвід)

1. БЕЗ ІЛЮЗІЙ І БЕЗ ІДЕАЛІВ

Кілька місяців тому, в самому закутку неспокоїної Азії, в колоніальному Сінгапурі, відбувся другий конгрес Світової Асамблеї Молоді. На цей знаменний конгрес не запрошено з доповіддю жодного «західньо-східнього» філософа, жодного публіциста, жодного політика. Натомість запрошено з головною доповіддю сестру індійського прем'єра Неру — мадам Віжаялакшмі Пандіт, яку — як і всіх інших діячів Індії — недолюблює й офіційний Захід і офіційний Схід.

В обширному, 48-мисторінковому звіті з цього конгресу, слово демократія — вжито всього два рази (в додатку, з прикметником — «здорова»), слова — фашизм, нацизм, соціалізм — не вжито ні одного разу, слово — комунізм, вжито тільки раз і то в доповіді мадам Пандіт, яка сказала, що замість атакувати комунізм, хай західні демократії подумують краще над тим, як «продати» демократію, як зробити її цінною і дорогою для всіх людей і всіх народів, бо «вкінці переможе та ідеологія, яка зробить найбільше добра для найбільшої кількості людей».

І, мимоволі, насувається запитання: над чим же радили представники міжнародньої централі демократичної молоді, коли оминали навіть такі принципові ваги речі, як демократія, комунізм, соціалізм, фашизм і т. п.? Зі згаданого звіту знаємо, що представники молоді на конгресі «ВАЙ» говорили про дуже пекучі й дуже актуальні соціально-політичні проблеми нашого часу, але свідомо остерігались старих стандартних окреслень, які сьогодні означають не те, що означали ще вчора, точніше, які в практиці означають не те, що означають у теорії. А коли теорія не має духової сили, щоб здійснюватися в практиці, то така теорія, зви-

чайно, й нікому не потрібна. Це зайвий баласт, який лиш утруднює логічне думання й унеможливорює роблення правильних висновків.

Сталося так, що після другої світової війни, після остаточного ідейного краху комунізму й нацизму, після чергового нездійснення, пов'язуваних з демократичною ідеологією, сподівань, молодь народів західньої цивілізації, зокрема — молодь народів більше чи менше вільних, перед якою не стоїть невідкладне завдання боротьби за своє національне визволення — ця молодь втратила віру в відомі їй соціальні теорії, втратила віру в пропоновані їй «ізми», згубила врешті шлях до життєвої мети, втратила й саму життєву мету.

Сталося це, зрештою, не раптом, бо коли признати кращим письменникам силу пророчої візії, то ще задовго до вибуху цієї війни герої неказенної літератури йшли, здебільша, в трагічне хвильовистське «нікуди», тягли за собою й тих, кому література завжди вказувала й життєву мету і шлях до тієї мети, цебто — тягнучи за собою ідейну. вдумливу молодь.

Три головні ідеї-правди завжди освічували людству шлях у майбутнє: ідея віри, ідея науки та ідея справедливості. Не завжди ці ідеї-правди перебували в згоді одна з одною, але завжди одна з них творила хребет цілеспрямованого світогляду людини. Сьогодні цей хребет зламався. Вплив релігійної віри на поведінку людини західньої цивілізації послабився давно, ще в половині ХІХ сторіччя. Вплив науки звівся до мінімуму з хвилиною завалення механістичної теорії про побудову всесвіту на початку нашого віку. Вплив ідей справедливості втратив свою силу вже на наших очах, коли не лише демократія, але й новіші соціальні теорії, такі, як соціалізм, комунізм і нацизм виявились неспроможними здійснити свої обіцянки про побудову справедливого й поступового соціального ладу на нашій планеті. Тим самим сучасне людство дійшло до точки і кращі його представники заговорили голосно про кризу духовості.

Дехто з практичних суспільних діячів не приділює цьому фактові особливої уваги, мовляв, подібна криза існувала завжди, бо людство не відкрило ще абсолютної правди й змушене вдовольнятися у своєму житті мізерними «ерзацами» цієї невідкритої правди. Об'єктивно беручи, це твердження слушне. Криза існувала завжди й ніколи не бракувало більших чи менших пророків, які закликали людство «покаятись», повернутися до «золотих часів» минулого або змагатись за «золоті часи» майбутнього. До цих

закликів людство в різні часи ставилося по-різному: майже ніколи не верталось воно до «золотих часів» минулого, бо минуле для живих завжди мертве; дуже рідко йшло воно за концепціями «золотих часів» майбутнього, бо майбутнє для живих завжди невідоме; найчастіше відносилось воно до цих закликів байдуже, бо суб'єктивно не відчувало кризи так, як відчували її пророки, бо вдоволялося існуючими оцими «ерзацами» чи то у формі прийнятої релігії, чи то у формі старих наукових теорій, чи то у формі теорій, освячених традицією звичаїв та інших засобів утримування духової гармонії і рівноваги.

Наш час під цим оглядом є особливим часом. Особливим у тому розумінні, що наявність духової кризи відчувають не тільки «пророки», але й найширші верстви народів західної цивілізації. Їх не вдоволяють уже дотеперішні ерзаци, вони не хочуть вертатися до «золотих часів» минулого, вони готові прийняти нові концепції, нову життєву філософію, як у часі поширення християнства, як у часи церковної реформації, як у часи французької революції й переможного наступу лібералістичної демократії. Це стосується в однаковій мірі всіх наших сучасників, але особливо стосується це сучасної молоді, яка демонстративно відвертається від сучасної літератури, публіцистики, політики, від громадської активності в цілому, мотивуючи свій пасивний бунт тим, що вона, молодь, позбавлена ілюзій і ідеалів.

В своєму останньому звіті про стан в СРСР американський амбасадор в Москві Чарлз Болен заявив, що одною з найбільших турбот советського уряду сьогодні є проблема виховання молоді в комуністичному дусі. Советська молодь, на думку Болена, в щораз більшій мірі стає байдужою до комуністичної ідеології, вдаючись або в релігію, або в нігілізм. Коментуючи цей звіт, одна з найкращих американських публіцистів, Дороті Томпсон пише таке: цю саму проблему має не лише советський уряд, її маємо й ми, американці. Американська молодь у загрозовій мірі байдужіє до проблем демократичної ідеології, вдаючись також або в релігію, або в нігілізм.

Проте, треба відразу ж додати, що ці прояви в молоді це не зворот до минулого, до відданості одній чи другій церкві, одному чи другому релігійному культові. Це радше шукання нової інтерпретації поняття Бога, помітне, зрештою, і в Швайцера, і в Айнштайна, і в інших філософів сучасности. Також нахил частини сучасної молоді до нігілізму це радше акт глибокої зневіри і резигнації, ніж усві-

домлений, цілспрямований і — так би сказати — програмовий нігілізм колишніх Базарових.

Дуже по-різному оцінюють сучасну молодь різні теоретики, проте оцінки всіх їх в одному пункті сходяться. Цей пункт — це ствердження відмови післявоєнної молоді Заходу маршерувати під стягом ліберальної демократії, соціалізму, комунізму й фашизму. Цебто — ствердження відмови молоді маршерувати під стягом будь-якої з панівних доктрин сучасності. Щоправда, маршерує ще під одним чи другим із згаданих стягів молодь народів Азії й Африки, але маршерує тільки тому, що знає їх лише з теорії, що розуміє їх по-своєму, що, врешті, й капіталізм, і фашизм, і навіть комунізм видаються цій молоді ідеальними системами в порівнянні з конаючим пережитком рідного феодалізму чи в порівнянні з п'явкою чужонаціонального колоніалізму.

Молодь народів Заходу, в тому числі й молодь європейських народів советської сфери впливів, позбавлена вже цих ілюзій. Їй нема куди йти й немає в що вірити. Можливо, що для суспільно-пасивної категорії молоді жодної трагедії в такому стані нема. Бо яка різниця цій молоді, кому сіяти гречку, кому лікувати зуби або для кого продукувати атомові бомби? Ця молодь знає і любить вузький свій фах, а поза ним вона нічим більше не цікавиться. Її життєвим гаслом було, є й залишиться гасло — «мене з хлопа не скинуть».

Невелика, можливо, трагедія в цьому й для молоді пристосованської. Добрі апаратчики, добрі бюрократи, потрібні всім. Вони потрібні демократам не менше як соціалістам, комуністам і фашистам. І пристосованська молодь з чистим сумлінням служитиме по черзі всім: зміняти «пана», зміняти переконання, яких, до речі, в цієї молоді ніколи не було, не справляє їй найменших труднощів.

Але молодь від природи активна, молодь соціально настроєна, молодь, яка покликана не тільки «сіяти гречку», не тільки виконувати сліпо доручення «пана», не тільки мріяти про золоті часи минулого чи майбутнього, але боротись за кращу, справедливішу дійсність — ця молодь сучасний етап людської свідомості сприймає таки трагічно. І саме цю категорію потенціальної провідної верстви мають на увазі теоретики, коли стверджують відмову сучасної молоді йти за панівними суспільно-політичними доктринами сучасності. І скільки б не нарікали на цю частину сучасної молоді провідники старшого покоління, їх нарікання будуть нещирі й не влучатимуть у ціль, поки вони не зрозуміють справжніх причин апатії в молоді й не зроблять відважних далекойдучих висновків з цього. Слід пам'

ятати, що сучасна молодь по своїй психіці все таки молодь. У своїй основі вона ще не зіпсута життям, не розжерта старечим шовським цинізмом, не фарисейська й не дволична. Вона тільки розчарована фактом, що їй не становлять цілі життя, не дають отого **сучасного** «срзацу» абсолютної правди, для якої варто жити, боротись і перемагати. Звідси нехить молоді до давніх «ізмів», які втратили зобов'язуючу силу, звідси її коливання між релігією майбутнього і нігілізмом, звідси, врешті, шукання точки опертя аж в «Сінгапури», в чужій досі для Заходу життєвій філософії Магатми Ганді.

Дехто може сказати, що подана характеристика стосується тільки молоді тих народів, велич яких у минулому й яким бракує вже динамізму думки та чину для осмислення нашої доби. Такий погляд заступають, між іншим, не лише різні східноєвропейські й азійські месіянсти, але навіть такі інтелектуальні велетні Заходу, як А. Тойнбі. що очікує новітньої «зорі» з таборів ДіПі, І. Сільоне, що очікує з-за полярних советських таборів примусової праці **Когось**, хто вкаже людству в майбутне, чи навіть такий практичний політик як Джордж Кеннан, який припускає, що «з сучасних страждань підсоветські народи винесуть новий суспільний лад, нову життєву філософію, набагато кращу і справедливішу від тих, що їх сьогодні знаємо»...

Це так у теорії. Але як же уявляються ці месіянські теорії на практиці? Які конкретно нові ідеї-правди пропонує сьогодні людству Схід? Один видатний китайський філософ з цього приводу сказав таке: для нас, китайців, стара наша культура видається нам стократно вартіснішою за ваші європейські й американські холодильники й турбінові літаки. Але щоб позбутися вашого панування, ми мусимо зректись старої нашої культури й будувати нові холодильники та турбінові літаки.

Це саме, тільки іншими словами, висловила й мадам В. Пандіт на конгресі Світової Асамблеї Молоді, це саме, лише більш ляпідарно висловив колись і Ленін своїм відомим — «комунізм, це... електрифікація». З цього видно, що ніяких нових ідей офіційний Схід, ні навіть Індія, людству не пропонують, бо йдеться їм лише про те, щоб «дігнати й перегнати» Захід. Імпортовані ж із Заходу «ідеї» електрифікації і взагалі індустріялізації та переросподілу матеріяльних дібр хоч і сильні, щоб завалити давню гієрархію духових вартостей, проте нових духових вартостей самі собою вони ще не творять. З теорій А. Смітта, чи діямату К. Маркса, які мали служити духовою надбудовою для «електрифікованого» та «індустріялізованого» суспільства

нашого часу, залишилися сьогодні тільки різки та ніжки. Ці теорії сьогодні вивчають, але в практичному житті ними керуються стільки ж як і наукою Бажественного Христа.

Пригляньмося ще неофіційному Сходові, отим таборам ДіПі, заполярним таборам советської Півночі й нашої власній духовості. Які конкретно ідеї пропонують наші месіяністи сучасній українській молоді? Не маючи відваги пропонувати вголос старий лібералізм, соціалізм, комунізм чи нацизм, вони пропонують, властиво, тільки одну ідею: ідею української незалежної, соборної держави. Ідея, звичайно, сильна і притягаюча, але хіба це те, за чим тужать Тойнбі, Сільоне, Кеннани, хіба це те, чого очікує сучасне людство й зокрема краща частина молоді? При сучасному стані нашої самосвідомості більшість української молоді, як і молодь інших народів Заходу, трактує свою незалежну державу не як ціль саму в собі, а як першорядний засіб для осягнення цілі, не як лік на всі хвороби нашого часу, а як об'єкт лікування. Зрештою, вже під час Визвольних Змагань 1917—21 рр. боротьба йшла не за абстрактну державу, а за державу соціалістичну, гетьманську, комуністичну... Це може нам не подобатись, але це факт. ОНУ-івці, яким це найменше подобалось, які в державі хотіли бачити не засіб, а саму основну мету, для яких гаслами були «Нація — понад усе!» і «Насамперед держава» й вони вклали в поняття нації та держави все одно такий зміст, що перекреслював націю як певну органічну спільноту взагалі, а з держави робив не ціль, а такі засіб для експериментів вужчої ОУН-івської ідеології.

Сучасна українська молодь сприймає ідею боротьби за Незалежну Українську Державу може в більшій мірі, як молодь колишня, бо сучасна молодь національно свідоміша, не приділяє аж такої ваги різним партійним «ізмам» і, що найважливіше, позбавлена того комплексу меншевартості, що придавлював навіть кращу частину наших попередників. Але одночасно з тим, сучасна наша молодь в далеко більшій мірі, як молодь колишня, здає собі справу з того, що держава — це ще не все, що можна мати свою державу і не мати цілі життя. Справа в тому, що в кожній державі, в кожній спільноті, застосовуються певні принципи, певні закони, певна життєва філософія, що є на певному етапі більше чи менше ідеальним ерзацом невідкритої ще абсолютної правди.

Основним лихом наших Визвольних Змагань, а може й головною причиною їх поразки, було те, що таких принципів, таких життєвих філософій було в той час аж декілька. Вони стояли впоперек шляху національної єдності, сти-

мулюючи навіть громадянську війну, висовуючи на перший план братовбивчі міжусобиці й відсуваючи в сферу мрій єдиний національний фронт проти зовнішнього ворога. Трагедією нашої сучасної молоді є те, що таких принципів, такої життєвої філософії, які відповідали б її внутрішнім почуванням, ця молодь сьогодні не бачить взагалі. Вона не бачить більше ідеалу ні в лібералізмі, ні в соціалізмі, ні в комунізмі, ні в фашизмі. Вона зневірена в них і розчарована ними може в ще більшій мірі, як молодь Заходу. Вона, від природи активна, здібна, потенціально революційна — одночасно мучена сумнівами, паралізована глибоким унутрішнім неспокоєм, що не може позитивно відбиватися і на її боротьбі з російським большевизмом і на її вірі в остаточну нашу перемогу.

Вона до болю ясно відчуває, що лібералізм свій вік віджив; що основне гасло ліберальної демократії — «Свобода-рівність, братерство!» — сьогодні це тільки порожня фраза гідна гіркої усмішки й нічого більше; що доба, в якій живемо, вимагає ґрунтового оновлення не лише суспільного ладу, але передовсім оновлення індивідуальної і збірної моралі, оновлення релігії, без якої людське життя завжди половинчате й позбавлене глибокого сенсу. Сучасна молодь знає й відчуває все це не тому, що вона особливо мудра чи начитана, а тому, що вона, як молодь, особливо вразлива на протиріччя між сучасними теоріями і практикою, особливо вразлива на фарисейство й лицемірство оточення, особливо чутлива до нових ідей і висновків.

Правда, нових ідей і висновків молодь не творить, бо не з її знанням і не з її досвідом такі висновки робити. Бо робити їх тяжко не лише молоді, але й найвидатнішим мужам сучасності. Все ж таки сучасна молодь вже знає, що не фашистського й не комуністичного оновлення потрібно нашій добі. За цей гіркий досвід заплачено мільйонами найкращих людських жертв у застінках НКВД, в концтаборах советської Півночі, на фронтах другої світової війни і, врешті, (до чого додумався геній ХХ століття!) в крематорійних печах гітлерівської Німеччини! Не фашистського й не комуністичного оновлення потрібно нашій добі. Про це знали може й наші попередники, але закривали очі на нелюдяність обох цих ідеологій, бо хотіли вірити в... будь-що.

Якого ж оновлення вимагає наша доба? Це питання, на яке післявоєнна молодь не знаходить ясної відповіді там, де мусіла б її знайти: в політичній організації, в книгах, в церкві... А не знаходячи такої відповіді, ця молодь мимоволі упасивнюється й уміщанюється стремліннями суто

практичного економчно-егоїстичного сенсу. Тут мають слухність представники старшого покоління, нарікаючи, що наша молодь тепер не така, як була молодь у часи Драгоманова, Франка, Хвильового чи Донцова, але має слухність і молодь, нарікаючи, що їй бракує сучасних Драгоманових, сучасних Франків, Хвильових і Донцових. Найкращим доказом цього є сам Донцов, який, ігноруючи час і обставини, безнадійно обстоює свої ідеологічні позиції з перед тридцятих років, хоч знає, що ці позиції чужі навіть молодшим його учням і послідовникам. Це стосується, зрештою, не тільки Донцова й над цим болючим питанням слід зупинитися довше.

2. СУЧАСНА МОЛОДЬ І ПОЛІТИЧНІ РУХИ

«...Міщанська мораль уже не помагає, вона вже не може давати найкращі напрямні в житті. Ні звичаї, ні принципи, ні релігійна віра на практиці вже не керують великим числом наших сучасників. Наша молода людина віддана болісному неспокоюві, моральній і матеріяльній небезпеці. Де вона знайде людський гурт, який запропонує їй захист і боронитиме її інтереси? І як жити без мети, без будь-якого надхнення? Муссоліні і Гітлер, під сильним впливом прикладу Леніна, перші зрозуміли, що сучасна людина приведена в такий стан, коли бажає, щоб її звільнили від **свободи без змісту...** Людина шукає керівника («дуче», «фюрера», «кавдільо», «батька народів»), який диктував би їй поведінку й який виправдав би її без будь-якої дискусії, без страху помилки та клопоту вільного вибору й каяття за той вибір. Не через злосливість чи попованість стільки людей стали фашистами й комуністами, а тому, що ці люди всією своєю істотою відчували неясно потребу єдності, зобов'язаності й безпеки, що їх тільки диктатури обіцяли дати. Доки західні демократії не оцінять свою ґрунтовну слабкість у цьому, — доти вони не зрозуміють природу тоталітарної спокуси. Їх полеміка проти диктатур, їх свободолюбна реторика, залишається без наслідків або викликатимуть протилежні наслідки, якщо західні демократії не запропонують людині заспокоюючого порядку...»

Хай не жахаються наші демократи старої марки цієї «сретичної» цитати. Вона належить не якомусь антидемократові, а кращому представникові революційної демократії, що глибше, ніж інші, вдумався в причини зтяжної кризи ліберальної і соціалістичної ідеології й мав відвагу висловити свій критицизм вголос. Вона належить чільному франко-швайцарському персоналістові Дені де Ружмонві. Але й він, демаскуючи оту стародемократичну «сво-

боду без змісту», не дає свободі якогось конкретного сучасного змісту, хоч і говорить далі (див. його статтю — «Вольності, які ми можемо втратити», «Молода Україна», ч. 5-7) про конечність певних соціальних реформ й зокрема про «нове» виховання молоді. Виховання молоді — важлива річ, але про яке ж нове виховання може йти мова, коли майже всі демократичні ідеологи, зокрема ідеологи ліберальної течії, пропонують молоді, вже десятки років, тільки свободу без змісту? Свободу віри, свободу думки, свободу вислову та ще з десятків різних свобод, які можуть мати певну вартість тільки для тих нечисленних інтелектуалістів, що щось в ці свободи вкладають, що для чогось їх використовують. Пощо ж сучасній молоді всі ці «свободи», коли вона не знає, що повинна з ними робити, коли ситий духово ними не будеш, коли в нашій дійсності — це лише порожні форми без змісту? Щоб цінити, наприклад, свободу віри — треба цю віру мати, щоб цінити свободу думки — треба цю думку мати, щоб цінити свободу вислову — треба відчувати внутрішню конечність з приводу чогось важного висловитись. А де ж візьметься в сучасній молоді віра, де ж візьметься в неї свіжа думка, чи відчуття потреби вільно висловитись з приводу цієї думки, коли цього всього, фактично, бракує і старшим, навіть тим, які покликані молодь виховувати, навіть тим, які звуться ідеологами? А раз нема великої віри в певну ідею-правду, нема свіжої думки — значить, нема й бажання їх боронити на Заході, нема рішучості змагатись за них на Сході, нема, за дуже малими винятками, героїзму, посвяти, жертвовності, таких властивих нашим попередникам і таких конечних для вдержання чи здобуття певних вартостей. Страх перед атомним самовинищенням, безперечно, паралізує волю демократичних суспільств до боротьби з комуністичною тиранією, але хто знає чи воля ця не є ще більше паралізована браком віри демократів у їхню систему, неспроможністю провідників сучасної демократії влити в демократичні форми ще й животворчий сучасний дух. Бо годі забувати один важливий факт: якщо весь ХІХ. вік пройшов на Заході під стягом наступу демократичної ідеології, якщо тодішній демократії вдалося зіпхнути в Європі з історичної шахівниці досить сильний ще феодалізм, то тільки тому, що тодішні демократи в свободолюбну реторику вкладали ще й конкретний, згідний з духом передових людей того часу, зміст. В ділянці духовости — це був лібералізм і позитивізм, в ділянці політичного устрою — здоровий клясократичний парламентаризм, в ділянці економіки — ліберальний капіталізм. Ліберально-демократичний світогляд того часу, з його ві-

рою в небмежені можливості розумового пізнання, з його вірою в природу добробуту людини, з його вірою в поступ і «вільну гру сил», був для тодішньої молоді таки атракційним і цілісним світоглядом. Поняття демократизму визначало тоді все. Для тодішніх демократів не було неясних і невирішених проблем. Все було ясне і все мало діяти за певними законами.

Коли ж пізніше, під натиском нових наукових фактів та деяких негативних проявів вибуялого капіталізму в ліберально-демократичному світогляді, появились перші загрозові тріщини — вони означали й початок кінця цього світогляду. Від першої світової війни й досі лібералізм помітно втрачає свої впливи на маси й зокрема на молодь і ліберальні партії тримаються в деяких країнах на поверхні політичного життя ще тільки тому, що давно відмовились від основних своїх теоретичних заłoженъ, не прийнявши. до речі, заłoженъ нових. В надзвичайно скомплікованих умовах нашої дійсности лібералізм, як ідеологія, без перспектив. Ліберали не можуть більше формувати й унапрямувати суспільно-політичне життя без заперечення самих себе, без застосування певних неліберальних тез. Сучасна молодь знає це, тому й від лібералізму відвертається, не знаходячи в ньому відповіді на пекучі проблеми сучасности.

На початку ХХ. століття здавалося, що місце надщербленого лібералізму в свідомості західньої людини займе соціалізм. Але сподівання ці виявились ілюзорними. Соціалізм вже на початку розщепився на декілька течій, комунізмом починаючи й націонал-соціалізмом Гітлера кінчаючи. З усіх цих течій, демократичний соціалізм проявив найбільше людяности, але одночасно з тим він проявив і свою повну неспроможність реалізуватися в практиці без основного еволюційного переродження людини. Справа в тому, що в наш час соціалізм і демократія — це речі несумісні. Хочемо цього чи не хочемо, а факт лишається фактом, що демократичну систему правління держить на своїх плечах не робітнича й не інтелігентська, а таки дрібнобуржуазна кляса. Позбавити дрібнобуржуазну клясу знярядъ продукції, позбавити її приватної власности (до чого логічно мусить стреміти всякий соціалізм, бо це основна його теза), позбавити її матеріальної незалежности від уряду чи будь-якого іншого монопольного працедавця, значить, позбутися справжньої демократичної системи на довгі роки, як позбулись її народи ССРСР. Це не значить, звичайно, що робітнича й інтелігентська кляси є від природи антидемократичні, але це значить, що верстви,

всеціло узалежнені від будь-якого матеріально (хоча б навіть від своїх виборних депутатів та директорів), не мають сили і спроможности успішно захищати демократичні права, позбавлені реальної можливости опозиції.

Той принципової ваги факт розуміють і провідники сучасного демократичного соціалізму, тому й боряться, властиво, не за соціалізм, а за певну реформацію капіталізму, за реформацію самої людини, яка сьогодні проти всякого визиску й поневолення лише так довго, як довго не дістане нагоди стати визискувачем і поневолювачем чи то на пості «народнього» комісара, чи то навіть на пості професійного профспілкового «боса». Може мають рацію соціал-демократичні ідеологи, коли твердять, що в СРСР нема жодного соціалізму, але більшу рацію мають ті, які твердять, що збудувати «кращий» соціалізм від того, що його ми бачимо в СРСР — просто неможливо. Неможливо тому, що нема кому його будувати. Роля вільних професійних спілок у боротьбі за покращення стану робітництва й інтелігенції, наприклад, колосальна. Але хто бачив бюрократизм, безпринципність і нетерпимість більшости юнійних чиновників, які нерідко користуються на своїх постах досмертним «вибором» та одержують платню в 15, 20 і 25 тисяч доларів річно, хто знає жахливу байдужість більшости робітництва до проблем профспілкового руху, той мусить прийти до висновку, що сучасні провідники робітництва могли б збудувати соціалізм тільки советського чи гітлерівського зразку, або мусіли б взагалі відмовитись від побудови соціалізму, коли б бажали зберегти справжню демократичну систему правління.

З уваги на все сказане й не сказане, соціал-демократичні партії Заходу знаходяться, від певного часу, не в кращому положенні, як партії ліберальні. Звичайно, соціал-демократичні концепції сучасніші, введжені ними обережно суспільні реформи справедливіші, але це не соціалізм. Кращі представники соціал-демократії так само бояться сьогодні соціалізму, як кращі представники ліберальних демократичних течій бояться свого історичного лібералізму. І одні, і другі знають, що їхні ортодоксальні ідеології не відповідають більше вимогам часу, і одним, і другим бракує виразних концепцій у які вони вірили б так, як вірили раніше, й одні і другі втрачають через це ідейну молодь та живуть більше минулим, ніж вірою й боротьбою за краще майбутне.

Такий невідрадний стан на відтинку обох головних демократичних течій не міг не привести до розросту тоталітарних систем. Коли говорити про тоталітаризми, то тре-

ба мати на увазі передусім комунізм, що послужив зразком і для інших наслідувачів насилля. Комуністична ідеологія була донедавна єдиною універсальною ідеологією, в яку фактично вірила певна частина суспільства. І саме в цій універсальності і впевненості була її притягаюча сила. Навіть багато ліберально й соціалістично настроєних інтелектуалів Заходу прощали комунізму його аморальність, його тероризм, його нелюдські експерименти з людиною, бо вірили, що там, під комунізмом, в боях і стражданнях усе ж таки родиться нова людина, нова й справедливіша система, яка виведе людство з глухого кута, в який зайшло воно, втративши віру в згадані нами всі три основні правди-ідеї. Пізно, але все ще не запізно зорієнтувався світ, що комунізм — це жодна збавенна ідеологія, а хворий витвір хворих умов, і хворих умів. Як такий, комунізм, на нашу думку, скомпромітувався раз і назавжди. Він може ще триматися на зайнятих територіях, може навіть наступати, але вже не як збавенна доктрина сучасності, а як гола фізична сила, оперта на російсько-китайські багнети. І в цьому його приреченість.

Правда, існує ще мала група інтелектуалів, які в своїй засліпленості твердять, що комуністична ідеологія, властиво, не збанкрутувала, що комунізм — це єдина можлива система майбутнього, що жодних суттєвих змін в СРСР робити не треба, а треба тільки усунути недобрих сталінських чи маленковських бюрократів і посадити на їх місце «добрих» бюрократів. Розійшовшись з большевизмом з причин морально-етичного характеру, вони, проте, виразно заявляють: «Залишаємо світ, який перемагає, для світу, який програє...» Загіпнотизовані силою комуністичних догм, ці панове, малюючи комуністичний рай майбутнього, без «злих» сталінських і маленковських бюрократів, не хочуть поставити собі питання — чому ж ці бюрократи стали «злі», чому взагалі стали вони бюрократами й чи могли вони в комуністичній системі стати чимсь іншим? Сучасна молодь, навіть підсовєтська, подібне питання ставить, тому за жодний комунізм добровільно воювати вона не буде. І, якщо справді світ, з якого прийшли В. Чемберси та йому подібні, перемаже, то це все одно не буде світ комуністичний, бо в суті речі, збудувати той світ так само неможливо, як і збудувати світ соціалістичний, як його малюють в теорії.

Дещо інакше стоїть справа з фашизмом. Фашизм ніколи не мав прецизної духово-ідеологічної бази. Він захоплював маси, а зокрема молодь, виключно своїм динамізмом, розпаленням дрімлючих у людині добрих і злих інстинктів, безжалісною експлуатацією патріотичних почуттів. І саме

тому фашизм в одній чи другій країні, в такій чи іншій формі, може народитися або відродитися завжди, коли заіснують для нього сприятливі умови, коли суспільство втрачає віру в своїх демократичних провідників і схильне вірити безвідповідальним демагогам.

Те, що ми бачимо в ССРСР після ідейного банкрутства комуністичної ідеології, це також ніщо інше, як різкий зворот у бік російського фашизму, гальмований до певної міри комуністичними партіями других народів.

Не розбиратимемо «по кісточках» усіх негативів фашистських систем, бо вся демократична преса і пропаганда більш чи менш вдало роблять це кожного дня. Чого не робить демократична преса, чого часто не кажуть демократичні провідники, це того, що коли б з сучасними демократичними доктринами було все гаразд, ніякого фашизму й комунізму в світі не існувало б, бо не було б жодних підстав для їх існування. І саме тому, що демократичні провідники того не кажуть, а часто й самі не знають, ми зупинилися довше на критиці сучасної демократії, ніж на критиці тоталітарних систем. Бо — повторюємо — комунізм сьогодні, як ідеологія, так само приречений і належить до минулого, як знані нам теорії лібералізму та соціалізму. Але якщо демократія й далі буде ідейно та програмово імпотентною, якщо й далі нестиме масам тільки «свободу без змісту», ми не здивуємося, коли одного дня свободолюбивий Вашингтон отримає як подарунок, від розгублених виборців, американську форму фашизму, яка в основі своїй напевно не багато різнитиметься від фашизму гітлерівського, чи від советської форми фашизму російського.

Хто справді слідкує за суспільно-політичними проявами на Заході, той мусить признати, що наші побювання не виссані з пальця. Бо якщо сучасна французька молодь відмовилася покищо підтримати ген. де Голя, якщо американська молодь відмовилася підтримати сен. Джозефа Мек Карті, то напевно не тому, що ця молодь аж так цінить сучасну французьку чи навіть американську форму демократії, а тому, що надто живий ще приклад Гітлера й Муссоліні, надто неприваблююча советська фашистська дійсність, щоб молодь могла вірити новим фашистським містофікаторам.

Маючи отже до вибору чотири, згадані нами, ідеології, дві з них демократичні й дві антидемократичні, сучасна молодь з дуже важливих причин не прийняла, фактично, жодної з них, оголосивши всім «ізмам» пасивний бунт. Щоправда, силою обставин велика частина молоді за залізною заслоною перебуває організаційно в комсомолі, але по духу

вона більше не комсомольська, так як молодь, яка перебуває в молодечих прибудівках ліберальних і соціалістичних партій, на Заході не являється більше по духу лібералістичною, ні соціалістичною, так само, зрештою, наша молодь з прибудівок ОУН на еміграції в своїй основі не є більше ОУН-івською.

І поскільки з літературних та церковних кіл, щораз частіше можна почути голоси, що молодь мусить шукати ідейного вивершення та духового занепокоєння передусім у релігії, в мистецтві й зокрема в літературі, а щойно після того йти у політику, — зупинимось коротко й на цих важливих аспектах нашої духовости.

3. МОЛОДЬ І СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА

Роля літератури в вихованні молоді, у вказуванні їй життєвих шляхів, завжди була колосальна. На жаль, зацікавлення молоді сучасною літературою ще менше, ніж політикою. Молодь перестала цікавитися літературою, бо втратила віру в її творців, бо хто з них «серед смерчів війн і революцій не став угідливим трубадуром кон'юктур... який, ловлячи кожночасні повіви настроїв мас, еліт і панівних більшостей, більш чи менш вульгарно виконував своє ремісничє замовлення?»

Не подаємо автора цієї цитати, бо його прізвище в наших офіційних колах стало непопулярним. Але запевняємо, що ніхто не був більш компетентним висловити цю правду, як він. Він же свою братію знає. Він же сам ловив кожночасні повіви настроїв мас, еліт і панівних більшостей, сам виконував замовлення для всіх по черзі, а то й без черги. Писати він таки вміє і сказати гірку правду в очі теж часто відважується, чим все ж позитивніше відрізняється від тих, які не грішили тільки тому, що б'ялись гріха. Ось ще довшя цитата з його есею:

«...Б. Кроче вважав романтичним пережитком зв'язування творів мистецтва з соціальними підґрунтями доби; для нього літературний твір — це «світ у собі», це чудо й містерія, до яких не мають жодного відношення історичні й соціальні вимоги доби. Якщо б ішлося про пропорції Данте, ця естетська концепція була б дозволена, але кому потрібні «світи у собі», «чуда і містерії» затхлого світика упадкової літератури зжіночилих «світочів»?.. Дайте мені «93 рік» Віктора Гюго, дайте Байронового «Чайлд Гарольда», Бальзакову «Комедію» або й Флоберову «Пані Боварі»! Я там бачу живих і прагнучих людей, я там бачу соціально-історичні ґрунти і тла, я бачу не «світ у собі», а світ для всіх, я бачу дійсно мудрий і кипучий Захід!

Сила письменства ХІХ ст. була в його суспільницькій місії, нищість письменства ХХ ст. — в запереченні її «світом у собі». Звідси zdegradування слова з п'єдесталу провідництва, звідси — особливо в останній декаді підкреслено — знецінення його... Якщо б народи в своїй надії на визволення і спасіння зв'язували б ці надії з літературою, такою, як вона є, або — що гірше — з її творцями, вони не заслуговували б взагалі на спасіння...»

Чи потрібно ще щось додавати до цієї щиросердечної сповіді талановитого, будь-що-будь, письменника й публіциста? Хіба те, що система, яка дозволяє таку сповідь, таку безжалісно-сурову самокритику, така система стоїть таки незрівняно вище систем, де все це заборонено, де все «мусуть бути в порядку». В подібних сповідях вдалих і невдалих кандидатів на провідників доби таки криється доза чесності, доза надії для молоді, тому сучасна молодь з обох боків залізної заслони в одвертому ударі між двома бльокками все ж таки стане по боці демократії, навіть такої, якою по-молодечому захоплюватись не можна.

Прикро, однак, ствердити, що заслуг сучасної літератури не було в цьому майже ніяких, бо зацікавлення сучасних літератур сучасною ідейно-суспільницькою проблематикою дорівнює нулеві. Тому й голосних нарікань більшості письменників на незацікавленість молоді сучасною літературою молодь не може брати на своє конто. Пощо молоді ця література, коли вона в кращому випадку — епігонізм, а в гіршому — упадочні «світики в собі»? Молодь шукає в літературі таки «світу для всіх», їй потрібна незалежна суспільницька література з глибокими соціально-історичними підґрунтями нашої доби, їй потрібна література, яка вказувала б якщо не виходи то бодай напрямні виходів з заплутаних лябіринтів сучасності.

Наші письменники, які це знають, які намагаються цим шляхом іти, не мають надто великих підстав нарікати за її байдуже ставлення до літератури. Твори таких письменників не загнивають на книжкових складах. Але скільки їх, таких письменників і таких творів? Чи потрібно їх вичисляти?

4. НА ПОРОЗІ НОВОЇ РЕФОРМАЦІЇ

Промовляти до католиків завжди небезпечно — жалівся не так давно католицький філософ Джордж Бернано в своєму есею про Лютера. Небезпечно говорити про проблеми Церкви й релігії взагалі, — додамо ми. І саме тому, ці проблеми в нас від певного часу найрадше обходять мовчанкою, вдають, що вони взагалі не існують.

А тим часом помиляються ті, які думають, що сучасна молодь може обійтися без ґрунтового релігійного виховання. Поміляються й ті, які заступають релігійне виховання голим — і як же часто фарисейським — гаслом «Бог і Батьківщина!» Поміляються навіть ті, які вважають, що сучасній молоді вистачить Біблії в її офіційно-церковному старому тлумаченні. Ми вже зазначили раніше, що сучасна молодь у своїй основі не атеїстична, але й не захоплена справами того чи іншого обряду, не вдоволена суспільною позицією Церкви. Дотеперішній розвиток людства наглядно виявив, що релігія, як і всі інші ділянки пізнання, мусить час до часу оновлятися, мусить допасовуватись своєю інтерпретацією Бога до інтелектуального й цивілізаційного рівня віруючих, а ще більш — невіруючих. Бо хоч Бог один, але для різних часів він не однаковий. Бог у науці Христа — інший як Бог Авраама і навіть Мойсея; Бога за наукою Христа інакше розумів Великий Інквізітор, а ще інакше Мартин Лютер чи Кальвін.

Маємо багато ознак того, що людство на теперішньому інтелектуальному та цивілізаційному ступені свого розвитку з нетерпінням і надією очікує нової релігійної реформації. Найважливіша з цих ознак — це негативно-байдуже ставлення до Церкви й релігії з боку всіх сучасних (а радше вчорашніх) суспільно-політичних рухів. Не менш важливим є й історично-науковий, а не догматичний підхід до справ релігії, практикований тепер майже на всіх теологічних факультетах різних університетів.

Не місце тут входити у причини такого стану, але слід підкреслити, що цей стан крайньо загрозливий і небезпечний. Людина — істота не тільки фізична, але й, що так висловимося, метафізична. Як така, людина не може жити довгий час без глибокої релігійної бази, без віри в вічного Бога, не ризикуючи перестати бути людиною. Коли відібрати людині релігійну базу, коли вбити в неї віру в Бога, вона, помимо всієї інтелігентности думки, неодмінно знайде наскоро спечений ерзац, чи це у формі жалюгідного розенбергівського «Міту ХХ століття», чи то в формі такого ж культу Сталіна, або Еви Перон.

Повторюємо, післявоєнна молодь не являється більше ні атеїстичною ні тоталітарною. Вона має досить тоталітарних мітів, культів та іншої наскоро спеченої містики. Вона чекає глибших відкриттів, напружено слідкуючи за змагом поступових речників усередині різних релігійних систем, за писанням т. зв. фізики релігійної метафізики. Може до української молоді цей процес ще не дійшов, проте Р. Лісовий у своїй брошу-

рі «Розлам в ОУН» звернув уже увагу на факт, що справжніх причин розколу в ОУН — а зокрема форм, які прибрав цей розкол — слід шукати не там, де вказує їх одна чи друга сторона, а треба шукати їх у «глибинних вимірах», у ставленні людини ОУН-івського формату (та й сучасної людини взагалі) до релігії й Бога, в моралі й етиці цієї людини...

Проблема релігійного оновлення надто делікатна і складна, проте, для сучасної молоді це ключева проблема. Як довго в певній релігійній реформації не наступить замирення між людиною й Богом, як довго якась релігія майбутнього не стане знову бодай до певної міри провідником людини в її практичному житті, так довго годі сподіватися на порятунок з боку одних соціально-політичних доктрин та програм. Бо на словах людина й далі творитиме «рай», а на ділі виходитиме «пекло».

На цьому можна б і закінчити цю поверхову аналізу нашої дійсності в її духовій та соціально-політичній сферах. Сказаного рішуче досить, щоб відповісти на питання, чому сучасна молодь така, якою ми її бачимо, а не така, якою ми хотіли б її бачити. Дехто може нам закинути, що ми надто ідеалізуємо цю молодь, робимо її надто всезнаючою. Інші напевно закинуть, що наша аналіза надто чорна, що сучасну молодь оцінюємо надто оптимістично. Обидва закиди взаємно себе неутралізують і звільнюють нас від обов'язку обороняти окремі наші висновки. Ми вже згадали, зрештою, що сучасна молодь, на нашу думку, своєю психікою не різниться в основному від молоді колишніх поколінь. Тільки умови, в яких дозодиться жити й виростати нашій сучасній молоді, надто складніші і заплутаніші, як умови колишні. Кожній молоді притаманно одне думати, говорити й робити. Старша генерація, з уваги на вказані нами причини, думає одне, говорить друге, а робить третє. Молодь це бачить і її реакція на такий стан усім добре відома.

Нам не можуть закинути, що ми говорили про ідеї взагалі, про молодь взагалі, а не про українські ідеї й не про українську молодь на Батьківщині і на еміграції. Закид, до певної міри, слухний, але на це немає ради. Назви ідей заслуговують тільки універсальні ідеї, для яких не існують ні кордони, ні навіть «залізні заслони». Районовим ідеям — районова й ціна. Українська молодь живе не на Марсі, ні в пралісах Нової Гвінеї. Вона живе в так зв. «цивілізованому» світі, стоїть в основному на тому ж ступені інтелектуального й цивілізаційного розвитку, що й молодь інших народів цього світу, думає й відчуває в основному однаково.

Перед українською молоддю є лиш одне завдання, якого не має молодь вільних народів, — це боротьба за українську незалежну соборну державу. І тут пора дати відповідь на питання, поставлене в заголовку доповіді.

5. ЗА КИМ ПІДЕ УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ?

Властиво, посередню відповідь на це питання ми вже дали. На підставі глибшої аналізи почувань сучасної молоді ми сказали за ким сучасна молодь не піде. На нашу думку, вона, в основній своїй частині, не піде ні за ліберальними, ні за соціалістичними, ні за комуно-фашистівськими політичними партіями. Але вона напевно піде за тими, хто вкаже їй свіжі сучасні ідеї і в площині морально-етичній. Вона піде за тими, хто боротьбі за українську незалежність і свободу дасть глибокий універсальний ідейний зміст, хто стратегію і тактику нашої визвольної боротьби зуміє пристосувати до вимог часу, чії думки не розходяться із словами, а слова не розходяться з ділами. Українська молодь піде за тими, хто матиме велику віру у свою правду, хто послідовно боротиметься за перемогу цієї правди, хто на відтинок виховання молоді кине найкращі свої кадри, які вмітять повести молодь такою, якою вона сьогодні є. Можливо, це будуть нові демократи, але також можливо, що будуть це якісь неофашисти. Залежно від того, хто скромніше й повніше усвідомить собі вимоги нашої доби й зробить з цього усвідомлення належні висновки.

Навряд чи треба казати, що українська революційна демократія, яка не зв'язана пуповиною ні з лібералізмом, ні з соціалізмом, ні з комуно-фашизмом, яка всім їм признає, що признати їм треба, але одночасно не закриває очей на їхні негативи й відмовляє всім їм права на формування життя в сучасному — має найбільше шансів сьогодні повести за собою основну масу нашої молоді як емігрантської, так і, ще в більшій мірі, молоді на Батьківщині.

Якщо українська революційна демократія буде ідеологічно й організаційно сильною й свідомою своїх виключних завдань — українська молодь нікуди від неї не втече, навіть коли б хотіла ухилитися від обов'язку, поставленого їй історією. Коли ж революційно-демократичний рух че здобудеться на інтелектуальне зусилля, коли не впорядкує ідеологічного хаосу доби, коли піде втертим шляхом одного чи другого старого «ізму», то навіть партійна молодь від нього відвернеться так, як відвертається від інших політичних партій і нарікати прийдеться не на молодь.

Йдеться, звичайно, не про те, щоб УРДП дала «струнку»,

спрошену, суто нову універсальну ідеологію чи світогляд, що захопили б сучасну молодь. Це справа нелегка і вимагає часу та колосальних інтелектуальних зусиль провідних одиниць. Але йдеться про те, щоб провідники УРДП мали відкриті очі й уха, щоб не боялись ставити актуальні проблеми так, як їх відчують, щоб не замикались тільки в українському подвірячку, щоб знайомили нашу молодь з найновішими осягами чільних представників духовости Заходу. Такі осяги, помимо всього, існують, є прізвища в філософії, літературі й публіцистиці, на які, до певної міри, може орієнтуватися й українська революційна демократія в цілому й українська молодь зокрема, бо вони розгортають наші синтетичні ідеї, а подекуди й увиразнюють їх.

Багато в цьому напрямку провідниками української революційної демократії вже зроблено. Одне привернення віри в українську підсоветську людину, людину, яка в жахливих умовах окупаційного режиму творить і творитиме Україну завтрішнього дня, варта більше, ніж сто ОУН-івських коштовних забав в абстрактну емігрантську революцію. І робота ця молоддю всіх партій і безпартійною належно оцінена. Жодного наступу з боку молодого покоління на ідеї революційної демократії досі не було, якщо не вважати молоддю деяких панів, яких, за їх віком, до молоді зарахувати не можна.

Коли ж за кожним разом підноситься голосний крик, коли українській революційній демократії доводиться спіткнутись чи то на камені «Збруча», чи то на камені релігійно-обрядовому, чи навіть міжпартійному, то це лиш знак, що УРДП спотикатись не сміє. Не сміє підміняти великих ідей і надій, які з ними пов'язані, малими емігрантськими пристрастями, малих людей учорашнього дня.

Над цим, над основами революційно-демократичної ідеології, слід було б зупинитися довше, але це зовсім окрема тема, яка не входить у засяг цієї доповіді. Кінчаючи її, почувась до обов'язку одне тільки сказати: українській молоді імпонують ідеї української революційної демократії, але не імпонують деякі формальні носії цих ідей, які з духом революційної демократії мають дуже мало спільного. І саме їм спрямовуємо наш кінцевий апелль:

Бійці й командири української революційної демократії! Пам'ятайте, що на вас, більш як на будь-кого, звернені очі всієї української молоді на еміграції! На вас, більш як на будь-кого, звернуться завтра очі всієї української молоді на Батьківщині! Від вас, і тільки від вас, залежить, чи скріпите власними вчинками пригаслу віру нашої розтерзаної, але все таки прекрасної і не зіпсутої життям, молоді в велику правду великого українського народу!

УРДП й УНРада

(Тези до доповіді на IV-му з'їзді УРДП)

Українська Революційно-Демократична Партія (УРДП) належить до основоположників УНРади, до носіїв і здійснювачів ідеї реорганізації та політичної активізації Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі.

Офіційно УРДП народилась, і оформилась в умовах шалю репатріації й боротьби проти неї, боротьби за збереження й політичну активізацію нової з-підсоветської еміграції, як партії сучасної України. Підкреслюємо — офіційно, бо ідеї, покладені в основу політичної програми Української Революційно-Демократичної Партії, народжувались і оформлялись ще там, в окупованій Батьківщині в безнастанній боротьбі з окупантом. Ще там, на теренах Батьківщини, ці ідеї вросли в кров старшого покоління членів УРДП, які в 20—30 роках брали участь у «мирній», але кривавій, боротьбі українського народу за право жити на своїй землі, за своє національне буття.

УРДП є виразником найширших кіл українського народу. Справді, в лавах Української Революційно-Демократичної Партії ми бачимо величезну масу українських селян та робітників, так само української інтелігенції, що є плотьтю і кров'ю згаданих двох основних шарів чи клас українського народу. Наявність переважаючої маси селянського походження серед членів УРДП цілком зрозуміла, якщо згадаємо, що ще зовсім недавно український нарід на 80% складався з селян.

Українська підсоветська еміграція, що її винесли хвилі другої світової війни у вільний Захід, принесла з собою

ідеали і прагнення українського народу. Ідеали, що їх викував наш нарід у боротьбі з окупантом, з будівниками «безклясового суспільства», з будівниками комунізму.

І не випадково українська еміграція, організована в Революційно-Демократичній Партії, а також і позапартійні кола української з-підсоветської еміграції, буквально за виключенням одиниць, основним гаслом своєї політичної діяльності поставили ідею консолідації всіх українських сил на базі **Українського Державного Центру, на базі Української Народньої Республіки**, ідею, що й сьогодні, на широких ланах нашої Батьківщини, є основним політичним гаслом, навкруги якого гуртуються всі активні національні сили нашого народу. Недарма ж бо ще й сьогодні з советських газет та радіовисилань чуємо розлючені заклики боротись проти ненависного, московському окупантові, українського націоналізму, що на рідних землях ідентифікується з «петлюрівщиною» та з «хвильовізмом». Щоправда, московські заправили вже довший час намагаються підмінити ненависну ім петлюрівщину пропагандивно більш зручною для них «бандерівщиною». Робиться це з метою скомпромітувати ідею українського національно-державного руху, заступаючи її наскрізь реакційною, для нашого волелюбного народу органічно чужою націоналістичною «бандерівщиною». Московські большевики це знають, як і те, що значна частина нашого народу в роках другої світової війни мала нагоду пізнати ту «бандерівщину» і з огидою її відкинула як систему, побудовану на насильстві і терорі. Ми глибоко певні, що зараз усе населення західно-українських земель — Галичини, Буковини, Закарпаття — хоч від «воз'єднання» їх з матірною Україною щойно минуло десять років, сьогодні прийняло загальноукраїнське гасло — Українська Народня Республіка «без холопа і без пана», яким би той пан не був — чи московським окупантом першого-ліпшого кольору, чи фашистівським «вождем» будь-якого «толку».

Ідея реорганізації Державного Центру Української Народньої Республіки була здійснена силами всіх українських політичних партій на еміграції, що було відрадним історичним фактом.

Українська Революційно-Демократична Партія є одним із активних учасників створення й розбудови Української Національної Ради, що є основою Державного Центру УНР — єдиного закордонного репрезентанта українського народу. Першим, по суті, підготовчим етапом перед створенням УНРади була праця Координаційного Українського Комітету, що існував у роках 1946—47. Це була спроба узгіднити

діяльність усіх українських партій та організацій і внести замирення між ними. В цих же колах виникла тоді ідея підвести нову основу під Державний Центр УНРеспубліки в формі передпарляменту, що складався б із представників існуючих політичних партій. В працях по організації КУК-у й у часі його існування приймали участь від імени УРДП пп. М. Воскобійник та П. Шинкар.

В роботах Підготовчої Комісії для створення УНРади, на яку було покладено обов'язок вести переговори з окремими політичними середовищами та укласти проект відповідного закону про УНРаду, брала активну участь делегація від УРДП в складі: Семена Підгайного, Михайла Воскобійника, Миколи Степаненка та Петра Шинкаря.

Після тривалих зусиль, нарешті, було успішно закінчено й усіма українськими політичними партіями та організаціями (крім Союзу Гетьманців, які не визнають УНР, що в 1918 р. повалила Гетьманську Державу) схвалено, а Головою Директорії УНР Андрієм Лівіцьким затверджено (10. 6. 1948) «Тимчасовий Закон про реорганізацію Державного Центру УНР», що, як відомо, побудований на законах про «Тимчасове Верховне Управління» і про «Державну Народню Раду», прийнятих ще на терені України 12. 6. 1920 року.

На підставі цього Закону покликано Українську Національну Раду — передпарлямент Української Народньої Республіки в екзилі. УНРада мала б складатись із 40 послів — членів УНРади, представлених у чотирьох політичних секторах — соціалістичному, центро-демократичному, націоналістичному та монархістичному.

Перша сесія Української Національної Ради відбулася 16.—19. липня 1948 року. На сесію прибуло 36 делегатів (крім гетьманців). Від УРДП послами-членами УНРади були: Юрій Лавриненко, Семен Підгайний та Микола Степаненко. УРДП тоді входила до соціалістичного сектору, де крім неї були партії соціал-демократів, соціал-революціонерів та соціал-радикалів. Кожна із згаданих партій мала право на 3 мандати.

Перша сесія обрала на Голову УНРади св. пам. проф. д-ра Бориса Іваничького та на Секретаря Президії УНРади Миколу Степаненка, а також прийняла експозе, покликаного Декретом Президента на Голову Виконавчого Органу св. п. проф. Ісаака Мазепи. Від УРДП до складу ВО увійшов, як Керівник ресорту Преси й Інформації, Іван Багрянний.

В деклярації, що її виголосила під час сесії УРДП, відмічалось, що «Україна під советською займанщиною випробувала може найбільше число форм боротьби — від зброй-

них повстанських виступів, через економічну й культурну боротьбу до обсади українськими патріотами рядових і ключевих позицій у державному апараті УССР». Далі декларація констатує, що в умовах багаторічної окупації, в умовах нестримних намагань з боку окупанта знищити основні завоювання української національної і соціальної революції «Україна й її передові політично-активні елементи — від Єфремова до Шумського і від Ніковського до Гринька, від селянина й робітника до найвищого інтелігента — розуміли потребу використати для державно-національного здійснення України, для її визволення, для добра народу всі можливості легальної і нелегальної праці, виповнити українським змістом усі советські державні форми». Якщо большевики хотіли перетворити Україну в порожню національну форму, то українські патріоти з усіх громадських і політичних прошарків накинени окупантом форму виповнили змістом української національної революції, змістом Української Народньої Республіки. І хоч у роках наступу червоної реакції, під час постишевщини і ежовщини, більшість тих борців було знищено, зерна посіяної в ті роки відчайдушної боротьби з окупантом так закорінились, що Кремль і до сьогодні нічого не може вдіяти з тим осоружним українським націоналізмом. Відзначивши, далі, завдання, що їх ставить перед собою фракція УРДП, декларація закінчується закликком до своїх членів та багатотисячних співзвучних демократичних кіл еміграції до всебічної підтримки Української Національної Ради. Декларація заклікала членів партії залишатись «вірними Національній Раді до кінця словом і ділом» навіть і тоді, якщо б праця депутатів від УРДП не знайшла належного зрозуміння серед більшості членів УНРади, залишаючи за собою право «конструктивної опозиції».

Через рік (23.—27. червня 1949 р.) відбулась Друга сесія УНРади. На подання фракції УРДП питання побудови секторів УНРади було переглянуто і соціалістичний сектор переіменовано на «соціалістичний та УРДП». При чому, кожній половині цього сектору надано по шість мандатів. Відтоді Українська Революційно-Демократична Партія зайняла в Українській Національній Раді становище, що відповідає її місцю і значінню в українській еміграційній громаді. До складу членів УНРади, таким чином, було додатково введено пп. М. Воскобійника, М. Смолянського та св. п. А. Рябушенка. До нового складу Виконавчого Органу увійшли А. Рябушенко, як Керівник ресорту Внутрішніх справ (по його смерті ресорт перебрав В. Григоренко) та С. Підгайний — Державний Секретар. По виїзді до США

Секретаря УНРади п. М. Степаненка на це становище в кінці 1947 р. було вибрано п. М. Воскобійника.

В зв'язку з захворюванням і від'їздом до США, для лікування, Голова УНРади проф. д-р Б. Іваницький передав виконання своїх обов'язків своєму Заступникові ред. Івану Багряному (22. січня 1952 р.), який і залишався на цьому становищі до скликання III-ої сесії УНРади. Тоді ж (17. січня 1952 р.), в зв'язку з призначенням на Заступника Голови Виконавчого Органу, М. Воскобійник перестав виконувати обов'язки Секретаря Президії УНРади.

Персональний склад членів Виконавчого Органу і членів УНРади перманентно мінявся в основному з причин від'їзду за океан окремих її членів. На III-й сесії (6.—12. березня 1954 р.) було доручено зформувати уряд члену фракції УРДП інж. Симону Васильовичу Созонтову. Крім прем'єра до складу Виконавчого Органу ввійшов, як Керівник Ресорту Преси й Інформації — Михайло Воскобійник. Від 1. серпня 1954 року, в зв'язку з від'їздом останнього в США, на Керівника ресорту Преси й Інформації іменовано інж. Федора Пігідо, на якого одночасно покладено й виконання обов'язків Державного Секретаря.

На Заступника Голови УНРади III-я сесія обрала ред. Івана Багряного.

Ми не будемо тут докладно спинятись на деталях діяльності фракції УРДП за всі сім років перебування її в УНРаді — це забрало б багато місця і часу, тим більше, що на III-й сесії у звітних доповідях Голови УНРади ред. І. Багряного та Заступника Голови Виконавчого Органу інж. С. Довгаля було якнайдокладніше висвітлено діяльність Державного Центру вцілому, а, отже й — фракції УРДП.

Відмітимо лише, що в перших роках від заснування УНРади й у всі послідуочі роки наша партія і наша фракція в УНРаді приклала, поруч інших партій, величезних зусиль до популяризації і зміцнення ідеї Державного Центру УНРеспубліки так серед української еміграції, як і серед чужинців. У цьому відношенні неоцінену працю провів бойовий орган української демократичної еміграції — «Українські вісті» та інші пресові органи нашої партії. Ще на I-й сесії УНРади представники інших фракцій відзначали, що «без проробленої роботи серед українського громадянства «Українськими вістями», створення УНРади було б неможливе». Нагадаємо бодай роботу щодо розбудови громадсько-політичних підвалин УНРади — створення густої сітки Товариств сприяння УНРаді, величезну роботу по створенню для УНРади власної фінансової бази, що

уможливила Державному Центрові та його окремим органам практичну діяльність та провадження незалежної від будь-кого визвольної політики. Створено також величезну організаційну мережу в усіх країнах розселення української еміграції в вигляді Крайових Представництв Виконавчого Органу УНРади і тисячі дрібних місцевих клітин, що на них опирається Державний Центр УНРеспубліки в своїй діяльності. В далекій Новій Зеландії, на острові Тасманія, в країнах Південної й Північної Америки так само в усіх країнах вільної Європи, всюди находимо організовані клітини української політичної еміграції, що пов'язують УНРаду з українцями-поселенцями, що об'єднано діють в інтересах прийдешнього визволення нашої Батьківщини.

Відзначемо ще декілька важливих моментів з діяльності парламентської фракції УРДП.

А це — організація акції протесту в масштабі цілого українства в вільному світі проти діяльності т. зв. СОНР-у та систематичні заходи до здійснення консолідації всіх українських сил на еміграції. Згадуємо це саме тому, що в обох випадках ініціатива і переведення в життя належало фракції УРДП.

1951 року в таборі Кляйнетц (Баварія) стараннями фракції УРДП було скликано загальні збори громадян цієї місцевості, де, після заслухання доповіді тоді Заступник Голови ВО УНРади М. Воскобійника, прийнято рішення — звернутися до української еміграційної громадськості з закликом протестувати проти намагань російських реакційних імперіалістичних кіл говорити іменем нашого та інших поневолених Москову народів. Ту відозву, іменем 400 присутніх членів української громади, підписав голова тих зборів, також член нашої фракції — член УНРади Ф. Пігідо. Як відомо, ця акція найшла широкій відгук у всіх колах української еміграційної громади. Для керування цією акцією було покликано міжпартійну-загальноукраїнську комісію. Протягом відносно короткого часу цю відозву підтримала величезна кількість українських громад цілого світу та підписало її десятки тисяч українців. Саме ця кампанія великою мірою прислужилася до смерті СОНР-у.

Другою визначною акцією були систематичні спроби досягнути консолідації всіх українських сил навкруги Української Національної Ради. Останню з таких акцій, на доручення фракції УРДП, розпочав лідер партії, що тоді виконував обов'язки Голови УНРади ред. І. Багрянний. На жаль, ця акція, що коштувала багато зусиль, не знайшла належного зрозуміння.

Нарешті, відмітимо ще одну визначну акцію, яку органі-

зувала фракція УРДП влітку 1953 року. А це — ряд доповідей під загальною назвою «Боротьба проти московського імперіялізму й Українська Національна Рада», що її виголосив Генеральний Секретар партії, тоді Голова УНРади. Іван Багряний у Лондоні, Манчестері та Нотінгамі (Англія). Ті доповіді набагато скріпили довір'я до Української Національної Ради й її авторитету і, безперечно, сприяли успіхові III-ї сесії УНРади.

На тему про діяльність УНРади виступав перед громадянством п. М. Воскобійник під час своїх подорожувань в 1949 і 1952 р. до Англії, Бельгії і Франції, а також в часі недавньої своєї подорожі до США і Канади (виступи зроблено в 11 найбільших містах США й Канади).

В обороні УНРади та в розробленні її політичних напрямних виступали з доповідями та забирали голос на сторінках пресових органів провідні члени партії: С. Підгайний, В. Гришко, М. Степаненко, П. Шинкар, М. Смолянський, П. Маляр, Ф. Пігідо, Ф. Гаєнко, В. Григоренко, Б. Осадчук та багато інших. Okремо треба відзначити віддану роботу видатних членів партії світлої пам'яті І. Дубинця та А. Рябишенка.

Члени нашої фракції докладали багато зусиль, щоб зблизити еміграційні кола народів з-за залізної заслони з українською еміграцією і її репрезентантом УНРадою. Відбуто велику кількість конференцій, зустрічей тощо. Члени нашої фракції приймали участь в творенні Паризького Б'юро Міжнародного Револьюційно-Демократичного Руху тощо. В усіх цих акціях видатну роль відіграли газети «Українські вісті» та газета «Освобождение».

Наші завдання в наступній діяльності Державного Центру УНРеспубліки, аж до повернення на визволену Батьківщину, стисло зформульовані в експозе, що його виголосив теперішній Голова Виконавчого Органу УНРади Симон **Созонтів** перед III-ою сесією УНРади. Ось головніші з них:

Ми стоїмо на становищі відновлення встановленої волею нашого народу 1917—18 рр. Української Народньої Республіки, як вільної демократичної держави українського народу.

Для нас є непорушною засадою, що сувереном України є і може бути тільки український нарід, який сотні років і аж до сьогодні стоїть у велетенському змагу за право жити й розпоряджати на своїй власній землі в її державних і етнографічних кордонах.

Ми й далі пильно стежитимемо за подіями та вивчатимемо процеси, що відбуваються на Батьківщині, ще тісніше пов'язуватимемо діяльність Державного Центру з життям

і боротьбою нашого народу за свою державну самостійність, за політичне, національне і соціальне визволення.

Змагаючи до здійснення цієї нашої мети, ми в своїй роботі виходитимемо з засади, що українська еміграція, об'єднана Державним Центром УНР, буде й надалі виконувати свою велику інформативно-пропагандивну місію, яка у близькому поєднанні з боротьбою українського народу на Рідних Землях допоможе досягнути нашу велику мету.

Зберігаючи незалежність нашої політики та принципи українського державного будівництва, ми шукатимемо ближчого контакту з усіма вільними народами, зокрема з державами Північноатлантийського оборонного пакту, разом з якими провадитимемо боротьбу проти московсько-більшевицького імперіялізму.

Ми шукатимемо співдії з відповідальними політичними представниками еміграції інших поневолених советами народів. Для цього ми й далі скріплюватимемо співпрацю поміж національно-державними центрами й представництвами поневолених неросійських народів ССРСР, що виявилися в формі т. зв. Паризького Бльоку. Ця співпраця, що спирається на засади — «рівні з рівними й вільні з вільними», творить найприродніший і найефективніший бар'єр проти зазіхань московського імперіялізму всіх мастей.

Цим засадам мусить бути підпорядкована наша зовнішньо-політична пропаганда й інформація. Тому ми будемо намагатись, щоб у всіх більших країнах вільного світу діяли наші представництва й щоб ми мали змогу якнайкращими й якнайповнішими інформаціями та відповідною політично-пропагандивною акцією постійно тримати провідні політичні кола чужинецького світу в курсі наших завдань і напрямних.

У ділянці серед українського життя ми будемо прямувати до встановлення згоди та взаємної толеранції, як у політичному, так і у громадському житті української еміграційної громади. Справа консолідації всіх українських національних сил навкруги одного політичного центру УНР надалі буде лишатись нашим першочерговим завданням.

Тут подано, як уже було згадано вище, лише основні засади програми дій нашої партії. Решта завдань є похідними й витікають з наведених вище.

Так в загальному визначила Українська Революційно-Демократична Партія через сьгоднішнього Голову Виконавчого Органу УНРади С. Созонтова завдання сучасного моменту. Такими їх прийняла III-я сесія Української Національної Ради, як політичний програм для конкретної політичної діяльності Виконавчого Органу УНРади.

Міжнародна ситуація і наші завдання в ділянці зовнішньої політики

(Доповідь на 4-му з'їзді
Української Револуційно-Демократичної Партії)

Друзі-однодумці, революційні демократи,

Четвертий з'їзд Української Револуційно-Демократичної Партії відбувається не тільки в умовах нових процесів та ідей у міжнародній політиці. Наш з'їзд припав на роковини дат, що мають особливе значення в житті українського народу.

За нами лишився рік, що був п'ятнадцятим «ювілейним» роком від часу вибуху другої світової війни. Перед нами рік 1955. Також ювілейний, бо десятий від закінчення цієї отанньої всесвітньої масової різанини. В тих двох датах замикається коло історичних подій, які до глибини струснули старим світом і змінили наш давній традиційний образ світу. Ми все ще не повністю, а деякі із нас ні на крихітку, не освідомлюємо собі тих грандіозних перемін, що стались у загальному розкладі світових потуг і в суспільно-політичних процесах, що охопили людство. Та в тому немає нічого надзвичайного. Історія вчить, що завжди свідомість людини (очевидно, в масі, а не в індивідуальних випадках) формується у нерівному темпі з розвитком технічних, політичних і навіть культурних, процесів. А тим часом на наших очах стались епохальні події, які щораз сильніше витискатимуть свій відбиток на майбутніх роках. Думаю про пробудження народів Азії та Африки і про відкриття атомової енергії.

Друга світова війна завалила поверсальську систему європейських та світових союзів. Її початкова фаза створила короткотривалі імперії на зразок «континентальної» або «нової» Європи, підпорядкованої Німеччині, та «нової Азії», опанованої Японією. Обидві імперії розлетілись, але на їх руїнах не привернено старого поверсальського порядку. Постала нова ситуація, в якій, очевидно, відіграли певну роль також різні фактори останньої війни, особливо коли йдеться про колоніальні народи, що їх Японія і Німеччина вживали для своїх егоїстичних цілей у боротьбі проти Великобританії, але які потім мали свою об'єктивну вартість. Починаючи від усамостійнення Індії, Пакистану та Індонезії і скінчивши на перемозі азійського комунізму в Китаї — маємо до діла з новими політичними силами найбільшого масштабу, які після світової війни змінили нашу традиційну картину світу. Європа, хоч як це нам прикро признавати, перестала бути центром світового укладу сил. Фактично, маємо зараз три світові потуги, з яких кожна лежить поза зоною безконкуренційної колісь Західньої Європи. Це — Сполучені Штати Америки разом з Канадою і британським островом, Китай разом із неутралістичною Індією та євразійський ССРСР. Між тими трьома силами йде зараз впертий політичний бій, при цьому ще не сказано **хто** і **коли** піде і з ким. Хіба ж можна виключити таку можливість, що за п'ятдесят чи сто або двісті літ Москва не шукатиме допомоги Америки проти Китаю чи Азії взагалі? Зрештою, деякі заходи советської дипломатії на грані років 1954—1955 вказують на те, що ССРСР нічого так не бажає, як порозуміння із Сполученими Штатами. Не можна Москві відмовити при цьому в слушності думання. Адже ж таке порозуміння відразу зліквідувало б всі побоювання советів щодо наступних років. Інша річ, чи Америка Айзенгауера або наступного президента піде на такий компроміс, який — переходово — хотіли б бачити в Москві. Інфантильні довголітні спроби створення з Європи якогось соліднішого бльоку, який би хоч частинно міг бути рівнорядним партнером побіч трьох названих потуг, не ворожать нічого доброго старому, у поважній частині, здегенерованому континентові.

Від другої світової війни закінчилась виключна епоха білої людини. На арену світових подій вступили також кольорові народи Азії та, покищо слабше, але коли дивитися в аспекті майбутности, то також з виглядами на успіх, народи Африки. Колоніялізм та расові різниці стають щораз більшими анахроністичними. Це все є вже менше або

більше визнаними істинами і ми їх тільки побіжно пригадуємо. В багатьох країнах та колоніальних державах західного типу, як і в метрополії, яка завідує колоніями в формі союзних, автономних республік і сателітних держав політика, міністри, генерали і дипломати, що виконують у теперішній час там владу, не хочуть або просто і не можуть собі уявити фантастичної вимови тих перемін, що сталися і далі стаються в укладі світових сил. І тому наша генерація, себто та, якій сивина припорошила голови, і та яка вже в силі віку, а також і молодша, генерація, опинилась на закруті історії в переходовій епосі. Кінця того переходу, який властиво почався провізоричною розв'язкою Версальського миру, годі передбачати. Але історія не стоїть, а пливе нестримним бурхливим струменем подій. У тих безперервних змінах, у пливкості, нестійкості політичного стану, в несподіванках, які щоразу наново заскакують сучасників, лежить таємниця нашої переходової епохи, яка відзначається ревізією старого капіталізму та лібералізму, кінцем колоніалізму, експериментом комунізму, послабленням Західної Європи, емансипацією Азії та Африки, світовою ролею нещодавно ще замкнутої в собі Америки.

Другим фактором, який у своїх перспективах ще фантастичніший, є технічна революція, що почалась від розчеплення атому. Кінчається доба парової машини, бензинового мотору, доба вугілля і нафти, доба стрільного пороху, гармат, кулеметів і навіть, відомих із останньої війни, розривних бомб. Відколи над японськими островами завітнув зловіщий туман від експлозії атомової бомби і відколи обидва ворожі бльоки держав, фактично Америки і СРСР, мають у запасі атомову зброю, справи миру та війни набрали зовсім інших пропорцій. Проблема втечі до війни як засобу розв'язки політичних, економічних та ідеологічних конфліктів поміж народами мусить бути відтепер розглянена в нових вимірах. Тепер війна вже перестає бути тим засобом, при допомозі якого можна здійснити певні конкретні цілі без більшого ризику, ніж мілітарної поразки. Це вже не «останній вихід для короля» феодальних часів, це вже не «продовження політики» Кляузевіца, себто дефініція, що відповідала епосі імперіалізму, і це вже навіть не справа «справедливих і несправедливих воєн» Сталіна і большевізму. Війна відтепер — це питання взаємного винищення людства, загибелі циліх народів, їхніх культур, цивілізації. Зрозуміння цієї несамовитої істини починає щораз більше проникати до свідомості політиків, військовиків і публіцистів цілого світу, роздертого за-

лізною заслоною на дві ворожі частини. На наших очах відбувається народження нової філософії війни, нових поглядів, які можуть мати далеко більше значення для долі цілих народів, економічних та суспільних доктрин, ніж ми це взагалі зараз можемо збагнути.

Яке значення мають ті переломові події для українського народу на рідній землі й на еміграції? Далі спробуємо устійнити наші прогнози, проаналізуємо в кількох лямідарних тезах розвиток українського питання, починаючи від першої знаменної ювілейної дати, а саме, від вибуху другої світової війни. Рік 1939 це в історичному процесі України капітальна дата зникнення Збруча та об'єднання Східних і Центральних земель із Західними. Це сильна ін'єкція елементу, вихованого на контактах із західним світом та його політично-духовними ідеями, а водночас поставлення загумінкового провінціонального галицького світогляду перед нечуваними досі конкретними завданнями, це труднощі але і можливості. Які будуть наслідки цього злиття двох через специфічні історичні умови різнорідних елементів української нації, покаже майбутнє. Сьогодні ще надто рано давати про це якісь кінцеві прогнози. Зрештою, для цього немає відповідних соціологічних тестів і студій. Але хоч би з деяких дуже фрагментарних свідчень чужинних обсерваторів, як, напр., німецьких поворотців з полону, а також з об'єктивного розвитку громадського життя в УРСР, можна припускати, що це поєднання обох елементів буде для нашого народу незвичайно корисним. Зрештою, деякі приклади на еміграції є також відрадним показником цього процесу.

Але вибух другої світової війни — це не тільки корисний в історичному аспекті акт об'єднання українських земель, поділених несправедливими Версальським та Ризьким договорами. Це рівночасно жахлива хуртовина на території України, це колосальні економічні і біологічні втрати, це психологічний удар по позиціях прихильників орієнтації на Європу, на західній світ. Тому, що ті проблеми не були досі в нас достатньо дискутовані (а на батьківщині поза підпіллям та невеличкими гуртами довірених приятелів це взагалі неможливе) 4-й з'їзд УРДП є найкращою платформою для витягнення певної синтези з недавніх історичних подій. Поруч Польщі Україна вийшла з другої світової війни економічно під оглядом втрат у населенні з найгіршим баянсом. Про це ми повинні постійно пам'ятати, особливо коли починаємо великі політичні акції на міжнародньому терені. Тактика одного відомого політичного

середовища, яке, рекламуючи 400-тисячну підпільну армію, дає терористичному апаратові МВД аргументи до вигадання змов, атентатів та до ведення винищувальних, акцій супроти українського населення в таких масштабах, які при іншій, більше відповідальній, політиці всіх еміграційних груп та організацій не мали б об'єктивної — очевидно у большевицько-московському розумінні — причини, є безвідповідальні. Але на це треба людей з державним способом думання та діяння, а не людей масштабу одного опереткового прем'єра, який осміщує своїми виступами в Римі та Мадриді вагу українського чинника в світовій політиці, а українському населенню на батьківщині завдає необмеженої шкоди. Ця справа є і мусить бути для нас, як політичної формації, яка може без деклямацій та перекручування фактів сказати, що **знає підсоветську дійсність**, і яка більше, ніж яканебудь інша політична група, зобов'язана до відповідальної політики супроти нашого подвійно, бо національно та тоталітарно, поневоленого народу, надзвичайної ваги. З цілою відповідальністю за сказані тут слова, заявляємо, що це не в інтересах для української нації кольпортувати підпільну акцію для брукової сенсаційної преси Заходу. Бо за кожне безвідповідальне інтерв'ю, за кожний лист і звіт присланий з краю та опублікований для вузькопартійних актуально-тактичних цілей і розгрівок гинуть у льохах МВД українські люди, яких життя в історичному аспекті дальшого буття нашого народу є мабуть, таки далеко важливіше від життя безвідповідальних лідерів українського резистансу на еміграції. Це дуже прикрі і болючі слова, але наша партія мусить їх за кожним разом повторювати, коли божевілля безвідповідальних людей потрапляє на сторінки власної еміграції чи чужинецької преси. І ще одне хочемо сказати на адресу людей, які займаються рекламою українського підпілля: про підпільну роботу, особливо в таких державах як СРСР, де немає найменшої спроби оборони людей, де немає навіть сліду від нормального судівництва, а де існує тільки суцільний терор та система стосування колективної відповідальності, про якінебудь дії підпілля треба мовчати. Підпілля в СРСР це не забава в підривну війну в Польщі, де ціла плеяда українських львівських адвокатів могла боронити бійців за свободу й де українським послам стояла до диспозиції парламентарна трибуна в варшавському соймі. Між іншим, приходять на думку слова колишнього підполковника і високого службовця польського міністерства безпеки Юзефа Святло, який нещодавно втік на Захід.

Свято розповів детально, що апарат міністерства безпеки в Польщі відправляв власних людей для організації підпільних груп, яких членство потім виарештовувалось і таким чином ліквідовувалось найактивніший антикамуністичний та патріотичний польський елемент. Проблеми активної збройної революційної діяльності в умовах большевицького ладу є надто поважні, трагічні в наслідках, щоб про них говорити для голодних на сенсацію західних обивателів та їхньої безпринципної преси.

Хай мені зібрані тут друзі вибачать цю, може, надто довгу екскурсію в справи, які, властиво, входять в обсяг ідеологічних або внутрішньо-політичних справ. Я їх порушив тут тільки остільки, оскільки вони зв'язані з проблематикою зовнішньо-політичної дії й у зв'язку з аналізом розвитку українського питання у висліді другої світової війни. Порушивши те, вертаюсь до попередньої вихідної позиції, себто змін, які внесла в життя українського народу друга світова війна. Про конкретні цифри економічних та біологічних втрат не говоритиму, бо це тема, яка вимагає окремого опрацювання. Було б добре, коли б ми, хоч у дискусії, могли присвятити належну увагу тим проблемам. Я говоритиму про суто зовнішньо-політичні моменти.

Друга світова війна для української політики почалась не так нападом Німеччини на Польщу, як союзом Гітлера із Сталіном. Це був перший удар по певній уточненій політичній орієнтації української галицької еліти, яка від літ через редакцію, а конкретніше редактора «Вісника» д-ра Донцова, поставила ставку на німецьку карту. Ця карта щоправда, виявилась уже напередодні другої світової війни, а саме в випадку Карпатської України, дуже непевною, але це не було в силі переламати старих традицій. Щойно мусли прийти тяжкі нелюдські удари пізніших літ окупаційного нацистського режиму, які прояснили очі більшості політичних діячів. Але ми ще говоримо про 1939 рік. Хоч політичні середовища, які робили розрахунок на партнерство з Бреліном пробували після пакту «Рібентроп — Молотов» робити добру міну, не підлягає ніяким сумнівам, що їхнє заскочення було напевно більше, ніж тієї меншости галицького політичного світу, який щодо намірів німецького нацизму та його всяких можливих несподіванок не мав найменших ілюзій. Для інтелігентних і уважних обсерваторів німецької політики союз нацизму з большевизмом повинен був бути знаменним симптомом. В кожному разі перед злученням українських земель був нервовий шок з приводу політики Гітлера. Тоді серед багатьох західних

українців вперше мусіла захитатись віра в Захід, з яким на галицькій провінції, звичайно, утотожнювали Німеччину. Але справжня криза наступила щойно після 1941 року. 22. червня 1941 року появилась наново зірка цього політичного табору, який після пакту Гітлер-Сталін був в очах західньо-українського громадянства сильно здискредитований. Потрійний, а навіть почетвірний поділ української території в т. зв. Новій Європі на Райхскомісаріят України, дистрикт «Галицієн» в Генеральній Губернії, чудернацьку Трансністрію на півдні разом з Одесою та Карпатською Україною під угорською окупацією символізував повну програму тієї концепції української зовнішньої політики, яка сподівалась знайти партнерство в системі осі Берлін—Рим—Токіо. Тим часом під кривавим режимом брунатного ката України — Еріха Коха та його покровителів — Гітлера, Бормана, Завкеля — була тільки одна перспектива для України: перспектива колонії в якій був би нарід панів, складений з проєктованих по виграній війні німецьких т. зв. військових селян «вербауєрн», та іншого германського елемента в роді славнозвісних голландських колоністів, оселюваних на Волині й Житомирщині за посередництвом спеціальної «Східньої Кампанії», — і народ невільників, тубільців, чи як воно в оригіналі тоді називалось «айнгайміше бєфелькерунг». Ця брутална і безпощадна окупаційна політика гітлерівської диктатури скомплікувала куди більше українсько-німецькі взаємини, ніж німецька поведінка в час Скоропадщини. А передовсім вона зневірила українську підсоветську людину в шляхетності цілей антибольшевицької боротьби Заходу. Бо німецький вояк, німецький «зондерфюрер» у ніби розв'язаному колгоспі, німецький гебітскомісар — всі вони були в очах двадцять і то з гаком літ відгородженої від т. зв. «капіталістичного оточення» підсоветської людини вісниками іншого, незнамого західнього світу і ладу. Про результат тієї першої зустрічі двох світів не доводиться багато говорити. Він був катастрофальний. Наслідком цього була антигітлерівська боротьба України в національних повстанчих відділах УПА і комуністична партизанка, а іноді чисто відрухова реакція людей, що мусіли самі організувати справу самозахисту перед насильством окупанта. Німецькі методи окупації завдали ідеалам свободи, справі антибольшевицької боротьби і взагалі доброму імені західнього світу таких ударів, яких не тільки Захід, але навіть і наша еміграція в силу її специфічного складу в більшості не в силі повністю збагнути. Перша зустріч Сходу із Заходом після 25 років большевиз-

му викопала глибоку прірву. Я вже раз згадував при іншій нагоді, що Гітлер змарнував своїми грабіжницькими і варварськими методами колосальний політичний і моральний капітал, який західний світ мав у Советському Союзі серед широких народніх мас, а саме безмежну віру в те, що десь там, за рубежами рідної землі, існує інший, кращий світ і напевно ліпший суспільний лад. Годі було вимагати від мас, щоб вони німецьку окупацію розглядали як феномен такої самої звироднілої системи, як і большевизм. Безумовно, що великі гурти людей в СРСР, а передусім в Україні, якої ціла територія деякий час була окупована німцями, розглядали німецько-гітлерівський лад, як типову форму фашизму. Але для більшості народу німці, румуни, угорці, італійці — це був Захід і поза італійцями, які одначе не мали нічого спільного з окупацією України, цей Захід був в очах нашого народу антигуманітарний, хижацький, імперіялістичний і передовсім **антиукраїнський**. І це була перша наука, яку українські маси винесли з другої світової війни. Тут виникає зразу питання, що цей скомпромітований в очах нашого народу Захід досі вчинив, щоб закопати цей небезпечний рів, який гітлерівська система поневолення викопала між Сходом і Заходом? На жаль, майже нічого. Бо допомога, людське ставлення до еміграції, це безумовно дуже шляхетні потягнення, але вони не впливають на формування політичної свідомости тих мільйонів нашого народу, який пережив німецьку окупацію та якого нові молоді генерації виростають в атмосфері страшних оповідань старших та під постійним діянням большевицької пропаганди яка дуже зручно оперує всіма психологічними обтяженнями підсоветських народів, що пережили німецьку окупацію. Большевики примусили представників східно-німецького комуністичного режиму неодноразово до засудження німецьких методів окупації СРСР, але то було зроблене, очевидно, під спеціальним кутом «общесовetskого котелка» та з виразним антизахіднім вістрям. Але чому ж західно-німецькі чинники не використали тисячей різних нагод і не виступили з заявами, які, принаймні частинно, могли були розвіяти атмосферу, яку гітлерівська окупація залишила в Україні. Ми не думаємо, що тут завинила зла воля. Ні — це є тільки доказом незрозуміння на Заході певних дуже важливих елементів нинішнього міжнароднього становища. Очевидно, на це впливають також різні конексії, пов'язання, ілюзії та підшепти, зв'язані з діяльністю вчорашніх людей, себто російської білогвардійщини, яка своїми порадами наносить

політиці західніх держав дуже часто більшої шкоди, ніж це собі західні державні діячі та дипломати взагалі зможуть колинебудь уявити.

Коли я тим справам приділяю стільки уваги, то це не випадково. Вони відобрають зараз у політиці нашого ворога першорядну ролю і ми мусимо випрацювати наше становище в таких тонких справах, як наприклад, озброєння Німеччини — справа, що зараз є центральною проблемою советської зовнішньої та внутрішньої пропаганди, справа про яку на підставі наших інформацій люди в Україні мають дуже різні погляди. Але про це говоротиму ще в зв'язку з теперішнім міжнароднім становищем.

Це був отже бальянс української зустрічі з Німеччиною Гітлерів і Кохів—бальянс наскрізь негативний. Але ж як виглядає другий варіант української зовнішньої політики, франкофільський і англо-американський варіант? Коли дивимось на ситуацію перед п'ятнадцятьма роками, себто на початку другої світової війни, то тут можна говорити тільки про політику старої еміграції з-під знаку Української Народньої Республіки, українсько-канадійських та українсько-американських організацій, а також українських політичних партій Галичини. Загал українського народу, який перебував у тому часі в кордонах УССР не мав до тих справ ніякого відношення. На жаль, українська активність згаданих трьох чинників була напередодні другої світової війни односторонньо зорієнтована. Колишня кипуча діяльність у столиці Франції чинників УНР помітно змаліла. Навіть в Америці відчувалось зацікавлення політикою ब्लюку тоталітарних країн. А про дезорієнтацію українських демократичних середовищ у Галичині свідчить дуже вимовно той факт, що навіть після підписання пакту Гітлер-Сталін ніхто з провідних тоді політиків і парламентаристів не виступив з проектом вислання спеціальної місії на Захід. Тому тільки в переходовому, але все ж таки важливому, періоді напруження поміж західними демократичними державами і Советським Союзом з приводу нападу на Фінляндію, українська політика не мала змоги відповідно використати цей момент. Пізніший розвиток ситуації, союз альянтів з червоною Москвою зробив усяку незалежну українську політику на демократичному Заході неможливою. Це найтяжче, мабуть, відчули українські організації в Америці і Канаді, які в роки великої дружби мусіли пережити багато неприємних подій. Для українських мас під советською, а згодом німецькою, окупацією безкритичний союз Америки і Англії з Советським Союзом був до

глибини депримууючою справою. Правда, український нарід, який уже до війни обсервував успіхи дипломатії Літвінова, не плекав надто великих ілюзій щодо т. зв. капіталістичного світу. Але безмежна дружба західніх альянтів з антинароднім, терористичним режимом Сталіна викликала тільки досаду і розчарування. Від Америки і Великобританії в часи конференції у Москві, Теграні та Ялті українська незалежна політика не могла нічого доброго очікувати. Зрештою, це підтвердила безпосередня зустріч поміж Сходом і Заходом під кінець війни в 1945 році. Ця зустріч випала не дуже добре для репутації т. зв. капіталістичного світу. Примусова репатріяція — оце було враження мільйонових мас колишніх невільників Сталіна і Гітлера, яке вони згодом переповідали, вернувшись — за дуже активною допомогою альянтів — в Україну. Наївна політика дружби з режимом Сталіна в час війни і примусова репатріяція — оце і балаєс відносин поміж західнім демократичним світом та Україною на початку повоєнного періоду.

На підставі численних розмов проведених з українцями в советській окупаційній армії в Німеччині, на основі свідчень осіб, які протягом років вертались з ССРСР, можемо сказати, що вплив тих двох елементів на свідомість українського населення був фатальний. Цього не змінили баньки з консервами УНРРА, які були в перший повоєнний час великою допомогою для населення України. І щойно згодом, коли західній світ почав відходити з позицій безмежних ілюзій супроти ССРСР та советської політики, почали мінятись також настрої в Україні. Але цього процесу не можна перебільшувати. Скептицизм, відносно політики західніх великодержав, є і надалі основним елементом у настроях українського народу. Цей скептицизм знаходить в очах української громадськості на батьківщині постійне виправдання при обсервації ставлення західніх великодержав до основних проблем советської політики та Советського Союзу. Хай ніхто не думає, що український робітник, селянин чи інтелігент не в стані (навіть, коли має як джерела іформації тільки «Правду» чи «Радянську Україну») зорієнтуватись у політичному балагані, який панує на Заході у відношенні до совето-російського імперіялізму. Коли до Москви приїздить трое найславніших американських журналістів і вони вживають тільки термінів Росія та російський нарід у значенні ССРСР і народи ССРСР, то, читаючи це, наші люди в Києві і Львові призадумуються над тим. А коли хтось, ризикуючи життям, слухає закордонні радіо пересилання і порівнює те, що передається на українській,

російській і польській мовах — себто пропаганду свободи для України; єдиної неділимої для росіян; польських апетитів на Галичину і Волинь; чеських на Карпатську Україну — тоді можна собі уявити, з якою повагою наші люди мусять відноситися до такої божсвільної політики. Коли ми це тут з цілою відвертістю говоримо, то робимо це не з якихось ресентиментів, а із справжньої журби за політику західнього демократичного світу та його репутацію й атрактивність в очах нашого поневоленого народу. Західній світ немає своїх дипломатів у Києві, Український нарід немає своїх акредитованих дипломатів у столицях західнього світу. І тому на нас спадає велике завдання бути виразниками тих справжніх настроїв в Україні, про які політичні діячі західніх держав нічого не знають або фальшиво інформовані. Крім цього, ми висловлюємо нашу критику під адресою західнього світу також тому, що в основних справах свободи народів і свободи людини, в нашій антитоталітарній і демократичній поставі повністю солідаризуємось з парламентарною системою цього світу. І ця спільнота ідеалів та поглядів на справи міжнаціонального й унутрішньо-національного співжиття дає нам легітимацию до висловлювання нашої критики.

II. БАЛЯНС ОСТАННЬОГО ДЕСЯТИРІЧЧЯ

Наш з'їзд відбувається непередодні десятих роковин закінчення другої світової війни. Це були тяжкі роки. І для нашого народу на батьківщині і для української еміграції. На руїнах українських міст та сіл, в умовах нечуваної хвилі терору, почалась відбудова знищеного краю. Те, що наш трудовий нарід, не зважаючи на матеріальні злидні та морально-поліційний терор большевицького режиму довершив протягом десяти років у всіх ділянках народнього господарства, сповнює нас величезною гордістю. Це були майже надлюдські зусилля українських робітників, конструкторів, інженерів, колгоспників — селян і агрономів. Це свідчить про велику живучість та відпірність нашої нації, яка після таких колосальних втрат і зничень, а також в умовах страшних переслідувань доконала великого діла відбудови краю. І коли б не паразитна система політично-економічного ладу советського комунізму з його непроглядними непродуктивними елементами бюрократії, коли б не советське імперіялістичне озброєння і врешті коли б не економічна експлуатація з боку Москви, український трудовий нарід міг би сьогодні, на основі цілого соціального продукту, мати пристойний життєвий рівень,

а не такий жалюгідний, який зараз панує в Україні. Очевидно, за виїмком кількох тисяч вищих бюрократів Комуністичної Партії, МВД та насланих генералів типу Конєва і Чуйкова, а також зайд, які очолюють та експлуатують за напрямками з Москви великі трести й індустрічні підприємства України. Ті представники нової кляси експлуататорів і визискувачів українського трудового народу є, однак, в порівнянні з багатьма мільйонами нашого трудового народу в такій меншості, що при сприятливих умовах будуть всенародною революцією стерті з української землі. Але заки це наступить ми хочемо тій клясі паразитів та чужих експлуататорів українських трудових мас поставити ряд запитів. Ми маємо надію, що члени Центрального Комітету Комуністичної Партії України, а, принаймні, перший секретар Комуністичної Партії Кириченко дасть відповідь, скажімо, на сторінках «Радянської України» або через київське радіо.

Запит перший: Чому при відбудові індустрії в Україні не побудовано більших заводів легкої та автомобільної промисловости і чому не створено ніякої бази для виробництва прецизійних машин на базі української вугільної та сталеварної тяжкої індустрії?

Запит другий: Чому при розподілі німецьких воєнних репарацій та демонтажів Україна одержала тільки маленьку частину абсолютно неспівмірну з воєнними знищеннями, доконаними в Україні і чому ці репарації та демонтажі помандрували за Урал в Російську Федерацію, яка крім цього загарбала т. зв. Калінінградську область та набрала всяких заводів з Німеччини до Москви, Ленінграду й інших міст Росії?

Українська Революційно-Демократична Партія тієї думки, що СРСР провадив і веде далі в окупованій Німеччині чисто імперіялістичну політику, спрямовану так само проти інтересів німецького трудового народу, як це є у випадку з трудівниками України, Грузії, Польщі, Латвії чи навіть Росії. На це маємо багато доказів. Найкращим і найбільш переконливим був революційний зрив німецьких робітничих мас 17. червня 1953 року. Разом з тим констатуємо, що советська політика веде чисто реакційну політику в східній Німеччині, послуговуючись у великій мірі колишніми гітлерівцями та німецькими мілітаристами. Свідомість цього є особливо важлива тепер, коли большевицька пропаганда в Україні поширює згідно з напрямними з Москви калюмнії, що мовляв українська еміграція підтримує концепцію створення неогітлерівської західнонімецької армії.

Проте матимемо можливість сказати дещо дуже цікаве згодом. Тепер вернімось до засадничої проблеми, а саме підсумків десятиліття.

Для української советської республіки це був період, формально беручи, власної зовнішньої політики. Багато з цього права втримування власного міністерства закордонних справ Київ не міг скористати. Досі ще київський сателітний уряд немає ні одного дипломатичного представництва закордоном і досі ще немає, крім польського консуляту, ніякої дипломатичної станиці в столиці Києві, яка була б акредитована. Роблені британським урядом в 1950 році спроби обміну дипломатичними представництвами в Києві та Лондоні були — мабуть за наказом Москви — з обуренням відкинені.

Але факт, що Україна протягом десяти літ є членом Організації Об'єднаних Націй, має величезне значення. Це є перший великий вилом з ізоляції України, з малоросійського провінціалізму в ленінсько-сталінському виданні. Дарма, що Україна, з її теперішнім сателітним урядом, виступає в Об'єднаних Націях так само слухняно перед Москвою, як комуністична Польща і Чехо-Словаччина. Коли переглянемо документи всіх дотеперішніх дев'ятох сесій Генеральної Ансамблеї ОН, не побачимо у виступах Мануїльських, Барановських і Паламарчуків нічого самостійного та співзвучного з інтересами українського народу. Вже на першій сесії українська делегація з Києва підтримувала принцип **вета** п'ятох великодержав, принцип, який для кожної освіченої людини в Україні є чимось абсолютно реакційним і спрямованим проти рівності народів. Так само на другій сесії у корейському питанні. Подібно і в справах, які були дискутовані на наступних сесіях ОН. Від першої до дев'ятої, себто останньої, сесії Об'єднаних Націй делегація київського уряду знаходилась у жахливих протиріччях. Бо з одного боку вона встрявала у всі колоніальні справи і робилась уявним речником національної свободи та суверенітету, а з другого боку була нарівні з делегатами ССРСР фанатичним противником ревізії дотеперішнього права вета та пріорітету великодержав. У цьому протиріччі маніфестувалась уся залежність, сателітність київського режиму від Москви та центрального уряду ССРСР. Але все ж таки ми повні оптимізму. Чому? Тому, що ми вважаємо Мануїльських, Барановських, Паламарчуків в Об'єднаних Націях за перехідний етап в історичному процесі росту української справи. Чи Барановські і Паламарчуки це собі освідомлюють, — це друго-

рядне питання. І тому, аналізуючи минуле повоєнне десятиріччя, ми оцінюємо факт приналежності України до Об'єднаних Націй, як великий осяг невсипущої боротьби українського народу. Чи цей осяг буде далі розбудовуваний, чи він буде рости і перероджуватись в щораз більшу зовнішню, а тим самим і внутрішню політичну свободу українського народу, залежить у великій мірі не тільки від подій в ССРСР, але в великій мірі також від нас, від української еміграції в цілому, від Української Революційно-Демократичної Партії в поважній мірі.

І під тим аспектом хочемо переглянути минулих десять літ. Вони почались від пункту — «нуль». Так від пункту «нуль» або іншими словами від брошури Багрянного «Чому я не хочу вертатися до ССРСР?» Коли б не завзятість, не рішеність людей типу Івана Павловича в ті сумні дні по-Ялтинській атмосфері в Європі, склад української еміграції виглядав би сьогодні так, що від імені українського поневоленого народу говорили б сьогодні на Заході політичні організації і політичні діячі, які ССРСР, большевизм та УССР знають з досвіду, оповідань і описів тієї частини української еміграції, від імені якої Багрянний писав свою брошуру, й яка творить величезну більшість членів та симпатиків нашого політичного руху, прихильників і читачів нашої преси. Згідно з домовленням альянтів з московськими імперіялістами, колишні підсоветські люди були навіть на Заході — (під советською окупацією советські чинники по-своєму пояснювали ці домовлення і вважали кожного уроженця західних українських земель так само зрілого до репатріації, як і колишніх громадян ССРСР) — в правному сенсі зовсім безборонні. Тому не можна порівнювати можливостей розвитку УРДП з іншими політичними групами. І не тільки правний статус був великим обтяженням для розгортання політичної роботи УРДП на Заході. Більшість проводу й активу партії знайшлася в нових умовах життя. Остаточо десятиліття советської ізоляції від капіталістичного оточення мусіло залишити якісь сліди. В тому немає нічого дискримінуючого. Це зовсім зрозуміле. Зрештою, досвід в умовах політичної діяльності, методах і звичаях західного світу можна легко здобути, живучи тепер на Заході. Досвід, інстинкт і зрозуміння підсоветського життя, советських метод діяння і думання не можна осягнути виключно самою начитаністю. І це робить УРДПартію політичним рухом окремого значення й окремої ваги.

УРДП дала на це неодноразово докази у минулих роках також і на відтинку зовнішньо-політичних справ. Еміграція,

кожна еміграція, а особливо українська еміграція, має дуже утруднену діяльність. Бо з хвилиною, коли західній світ, а конкретно кажучи, Сполучені Штати Америки, рівномірно з ростом конфліктів з Москвою, вирішили не тільки не переслідувати, але дивитися з певною симпатією на діяльність східньо-європейської еміграції, а з часом навіть координувати деякі акції в поборюванні советського комунізму та імперіялізму, перед українською еміграцією вирости не тільки позитивні, але й негативні аспекти. Ми всі пригадуємо собі дуже добре, як після вибуху війни в Кореї заживізувалась політика Америки на європейському континенті. Паралельно із зміною постави супроти ремілітаризації Німеччини, яка після другої світової війни в перші медові роки демократично-більшевицького подружжя була нібито на вічні часи неактуальна, змінилось також становище альянтських, а спеціально американських, кіл супроти політичної еміграції з окупованих т. зв. сателітних країн, а пізніше також і з території Советського Союзу. Першим кроком — ще перед корейським конфліктом — було поширення трансляцій «Голосу Америки» через узгіднення також української мови. Але до цього, крім кількох службовців, не треба було ніякої активної співпраці еміграції. Щойно покликання в Сполучених Штатах до життя т. зв. Американського Комітету Визволення народів Росії висунуло автоматично проблему постави до цього еміграційних політичних груп. Тепер одначе виринули нові можливості і разом з тим нові, а властиво старі, питання. Тому **старі**, що автори американських проєктів пішли за порадами людей чи дорадників **старого** часу, які антибільшевицьку боротьбу розглядали як можливість реваншу тих всіх білогвардійських, консервативних, а навіть ліберально-соціалістичних, сил, які свого часу програли в Росії — підкреслюємо ще раз — **в Росії**, — себто в районах Петрограду й Москви — пробу сил з більшовиками і тепер — після майже половини століття — хотіли б завернути до своїх тодішніх концепцій і плянів, так якби у світі нічого в міжчасі не змінилось і якби час та історія застрягли котрогось прекрасного дня за часів Керенського і більше не рухались.

Не будемо надто довго зупинятися над усіма, здебільшого вже виключно історичними, подіями на цьому відтинку. Пригадаємо тільки поодинокі етапи натиску і на становище УРДП. Коли з Америки приїхала делегація УКК у нефортунній місії намовляти українські політичні середовища до участі в КЦАБ-і, УРДП перша піднесла гостро голєс

перестороги. Коли певні чинники вирішили вжити лідера т. зв. Селянської Партії як Троянського коня серед української еміграції із Східних та Центральних земель України — УРДП стала міцним bastіоном проти дезерції. Ця витривалість і непорушність наших позицій була самозрозуміла. Бо коли ми, наша партія, твердимо, що Україна є зараз сателітною державою Москви, коли твердимо, що завданням нашим тут, на еміграції, є підтримувати всякими способами боротьбу нашого народу там, на рідній землі, щоб існуючі межі підсоветської суверенності щораз більше розпихати в напрямі дійсної національної та індивідуальної свободи, то водночас не можемо йти на такі концепції, які ставили б нашу політичну і тактику і стратегію під знак запиту. Правда, ця боротьба не була б зовсім потрібна, якби дотичні чинники, які форсували вчорашню проросійську розв'язку координації представників народів СРСР на еміграції, зразу були зрозуміли нежиттєві, а навіть шкідливі, їхніх плянів. Але ця боротьба мала своє велике значення. Вона розкрила багатьом людям очі на дійсні, а не на давно вже неактуальні проблеми, вона виявила складність, а разом з тим і силу національного питання в СРСР. Такої науки західнім колам потрібно було дуже і дуже. Вони її одержали і мусіли зревідувати свої фальшиві позиції. І щойно тоді можлива була база ділової співпраці чи то в справах Наукового Інституту чи теж у ділянці радіо. Правда, не все ще нас повністю задовольняє, не все поставлено так, як дійсна модерна політична стратегія в ім'я свободи народів та людини цього вимагає. Але нашою твердою поставою в принципових справах української політики та еластичною поведінкою у другорядних питаннях ми будемо шукати якнайкращих розв'язок...

Це коштувало нашому рухові багато зусиль і енергії. І тому наша партія не могла присвятити більше уваги на активну діяльність на зовнішньо-політичному відтинкові. Але, не зважаючи на ті обмеження, подиктовані довгими пересправами з американськими чинниками, ми виявляли значну активність. Тут треба на першому місці згадати важну ініціативу УРДП у справі створення міжнародного руху революційної демократії, якої наявним доказом є вже третій рік появи періодичного органу цього руху газети «Освобождение». Ми не належимо до політичних фантастів і мегальоманів, але факт існування такого пресового органу і далі факт, що на сторінках цього часопису виступила група російських демократів, які знаходять з нами

спільну мову і визнають принцип неподільної свободи та рівності народів, вважаєм за дуже важливу подію. Від цього наша партія почала практично регулювати українсько-російські взаємини, які для кожної української зовнішньої політики мали, мають і матимуть мабуть ще довго першопланове значення. Разом з тим на сторінках «Освобождения» висвітлювалися загальні проблеми поневолених народів ССРСР та програмові, а також тактичні справи міжнародного руху революційної демократії.

Але також на іншому фронті української зовнішньої політики, а саме на фронті польсько-українських взаємин, які після російського аспекту мають далі своє важливе місце в нашій політиці, ми змагали до створення якнайкращої співпраці. Конкретним виявом цього було видання польсько-українського бюлетеню у німецькій мові у Берліні, який був редагований кореспондентом журналу «Культура» та кореспондентом «Українських вістей». Бюлетень інформував про польські й українські, а також загально-східноєвропейські справи в об'єктивному світлі і тим самим розбивав брехні совето-російської та єдинонеділимської пропаганди в Німеччині, Австрії та німецькомовній частині Швейцарії.

Зокрема велику роботу зробили в минулих роках серед англословянських народів, особливо в Сполучених Штатах і Канаді споріднені з нами організації колишніх советських політв'язнів та репресованих з ДОБРУС-у і СУЖЕРО. Їхні видання, особливо монументальна збірка документів «Біла книга» відіграли величезну ролу в здобутті симпатій для нашого поневоленого народу, в поінформуванні американців та канадійців про звиродніння советського тоталітарного та імперіялістичного режиму. Так само маніфестації та мітинги, організовані «сужерівцями» та «добрусівцями» йшли по тій самій лінії активної зовнішньо-політичної дії серед чужинців.

В Європі УРДП брала активну участь у праці Ліберального Інтернаціоналу. Крім того, берлінське представництво УРДП інформувало постійно з нашої точки погляду тамтешні газети і радіостанції. При важливіших нагодах появлялись цілі інтерв'ю в чужинецьких газетах про роботу та становище УРДП до різних проблем. Тут згадаємо тільки інтерв'ю для італійського радіо після змін у ССРСР по смерті Сталіна, велике інтерв'ю про УРДП і відношення до справ миру та війни в передовій данській газеті «Берлінг-ске Тіднінген», а також статтю про аспекти революційної демократії в країнах за залізною заслоною в органі амери-

канської високої комісії в Німеччині «Ді Ное Цайтунг». (Всі ті статті та інтерв'ю появились не рахуючи постійних актуальних нотаток і вісток в роках 1953—54).

До зовнішньо-політичної акції треба частинно зараховувати нашу інформаційну політику в газеті «Українські вісті» яка щоправда, не є партійним органом, але у політичному сенсі стоїть на наших ідеологічних позиціях. У тій газеті ми протягом років друкуємо інтерв'ю з політичними діячами Заходу та східноєвропейської еміграції. Пригадуємо, що вже у 1950 році «Українські вісті» надрукували інтерв'ю з Джемсом Бернгамом, який щойно кілька років пізніше після написання книги «Стримування чи визволення?» став широко відомим цілій українській еміграції. Протягом років ми публікували розмови з польськими, чеськими, румунськими, угорськими, балтійськими та іншими діячами. Крім того на сторінках «Українських вістей» писали численні чужинецькі автори, серед них поляки, грузини, жиди, індійці, англійці та багато інших. Що це значить? Це значить, що ми вважали за доцільне ознайомлювати нашу громадськість і передовсім наших членів та симпатиків із усіма складними зовнішньо-політичними проблемами і таким чином вироблювати зрозуміння до тих справ. Оце такий побіжний баянс нашого десятиріччя у зовнішньо-політичній ділянці.

Думаємо, що ця наша активність в якійсь мірі мусіла та кож вплинути на розвиток подій на батьківщині. А разом з тим ще краще розуміємо чому советській владі в 1945 році так дуже хотілося загорнути примусовою репатріацією всіх колишніх громадян ССРСР, свідків і найкращих знавців підсоветських проблем.

Дискусії

Інж. Лиховий

Високодостойний З'їзде!

Я, власне, приготував звіт із ділянки громадського життя для Краєвої Конференції УРДП в Західній Німеччині, і саме в цій ділянці хотів би забрати слово. Особливо до цього спонукала мене змістовна, добре обдумана доповідь про громадський сектор члена Центрального Комітету Семена Олександровича Підгайного. Не сказати, не окреслити хоча кількома словами, що робилося й робиться в українському громадському житті на німецькому терені, було б значним огріхом. Щоб не забирати у З'їзда так дорожній час, я зупинюся лише на головних моментах.

Треба підкреслити, що певна частина політичних партій і організацій УНРадівської коаліції назагал мало приділяла і приділяє уваги громадському секторові, недоцінює його значення, не враховує того, що лише в упорядкованій на здорових демократичних основах громаді можна провадити з більшим ефектом і державнотворчу працю.

В січні місяці 1953 року, зараз же по Крайовій Конференції УРДП в Західній Німеччині, було вжито заходів по піднесенню праці саме в громадському секторі, де стан відносин, що витворився в українському громадському життю на терені Німеччини протягом років, був особливо несприятливий.

На початку каденції Крайового Комітету провадилась кампанія по перевиборах до МПУЕН (місцевих представництв) та обрання делегатів на черговий з'їзд ЦПУЕН (центрального представництва). Мушу ствердити, що перед цим наше членство не приділяло належної уваги цій ділянці. Такі настрої поширилися особливо після формального роздвоєння української громади в Західній Німеччині (ЦПУЕН та СУН). Через надто нерозважну поведінку т. зв. «більшости», значна частина активу демократичного табору відійшла від праці. Однак, після консолідації на громадському відтинкові в Західній Німеччині стан дещо змінився, сконсолідоване ЦПУЕН почало свою працю в

більш нормальних відносинах. Слід підкреслити, що наявність значних ідеологічних розходжень, а ще більше різна ментальність, нерозважність, часом партійна заїлість партнерів ускладнюють працю ЦПУЕН, і це особливо відчутно стало тепер, за нового складу управи ЦПУЕН.

На виборах до МПУЕН та при виборах делегатів на з'їзд ЦПУЕН в 1952 р. нам удалось активізувати певну частину нашого членства й симпатиків, і це, безперечно, дало певні висліди, хоч при належній активізації успіху могли б бути значнішими.

я

Сьогодні ми маємо таких членів у громадській централі: п. Гаєнко — заступник голови Ради ЦПУЕН, п. Тарасюк — член Головної Виборчої Комісії, п. Лиховий — член управи й референт Суспільної опіки ЦПУЕН, п. Міняйло — кандидат на члена Громадського суду ЦПУЕН. І все ж зле є, що й інші демократичні середовища не мають своїх представників, скажемо, в управі ЦПУЕН. Однак, і в цих несприятливих умовах та відносинах наші представники так у громадській централі, як і в місцевих осередках, не зневірюються, а твердо відстоюють громадський правопорядок.

Ф. Гаєнко

В наших теоретичних працях ми зустрічаємо заперечення соціалізму і заперечення капіталізму. На перший погляд показується парадоксально. Ми за соціальну справедливість, але ми проти соціалізму. Ми за приватну власність, як основу матеріального добробуту свого народу, але ми проти капіталізму.

Само собою розуміється ми проти советського соціалізму, єдиний зразок соціалізму, який мається в реальності і який є перейденим етапом в історії нашого народу. Але є ще так званий демократичний соціалізм, якого на практиці ще нігде не було, але який пропагується в теорії. Все ж основний сенс його полягає в усупільненні. А послідовне переведення усупільнення неминуче приведе до соціалізму советського. Ми не можемо застосувати і капіталізм в його західно-європейському вигляді, бо державний сектор народного господарства у нас буде абсолютно переважати приватний сектор, особливо в перші роки державного будівництва.

Наша еміграційна думка, за дуже малими, майже незначними винятками, зосереджена над тим, як вибороти самостійність, як відновити повну державну незалежність, як

усунути режим диктатури і терору над своїм народом. Історичні приклади свідчать, що куди легше вибороти державу, чим її утримати і розбудувати. При перших же кроках по поваленні большевизму ми зустрінемося з багатьма питаннями практичного державного будівництва, які за відсутності наперед розроблених критеріїв будуть розв'язуватись місцевими державними органами в різних областях по різному, а це, поза всіма іншими недоліками, буде підривати авторитет молодого державного управління.

Багато питань у нас лишаються поза нашою увагою. І то питань першорядної ваги. Питань практичного державного будівництва, зокрема які підприємства лишаються удержавленими, а які треба буде зразу ж передати в кооперативне, муніципальне чи приватне володіння. Я звичайно не маю на увазі ключових галузів промисловости, взагалі ключових економічних середників, що поза всяким сумнівом лишатимуться в руках держави. Маю на увазі дрібні і середні підприємства. Коротко маю на увазі ту межу, яка має ділити державний і приватний сектори. На перший погляд це ніяка проблема, але в практичному її переведенні ми зустрінемося з багатьма труднощами.

Треба думати також і про те, як позбутися старшобратнього московського впливу починаючи з політики, економіки і кінчаючи духовим впливом. А він довгий час буде даватися нам взнаки.

Коротко кажучи еміграції треба взятися за теоретичну розробку всіх питань державного будівництва. В цій галузі у нас непочатий край роботи. За своє понад десятирічне перебування закордоном українська еміграція цими питаннями майже не займалася. А загальновідомо, що в Україні такі питання більш-менш докладно не можуть розроблятися через унеможливлення обміну думок. Отже цими питаннями має займатися еміграція.

З усіх питань державного будівництва у нас приблизна ясність мається в питанні кадрів. За нього ми витримали великий бій, але наша точка погляду перемогла. Але що ми маємо в такому питанні як ліквідація колгоспної системи? Адже не можемо ми прийняти за серйозну постановку питання бандерівцями, які вважають, що колгоспи треба ліквідувати на другий день революції, бо це, мовляв, великий революціонізуючий чинник. Звичайно колгоспи ліквідувати легко. Але як їх ліквідувати так, щоб не підірвати основ всього народнього господарства, а тим самим і основ державного будівництва? І ось тут ми не маємо жодної теоретичної розробки. А в еміграції ми маємо дві селянські

партії. Вони звичайно займаються всім чим хоче, але цим питанням, де їм і всі козири в руки, вони не займаються.

Або візьмемо таке питання, як керівництво державним сектором народного господарства. Адже цілком очевидно, що ми не будемо наслідувати большевицькі методи. А Захід в цій галузі має дуже обмежений досвід.

Можна було б назвати ще деякі питання. Але й цих достатньо, щоб бачити наскільки важливі стоять питання перед українською еміграцією, а зокрема перед нашою партією. Над ними і треба працювати зі всією наполегливістю.

А. Ромашко

Висока Президіє, високі збори! На мою думку, наші дискусії, — такі цікаві загалом, — зробили трошки крен, скажати б, у бік організаційної «чистої практики», і натомість не знайшла належного наświetлення наша теорія. Тим часом кажуть, що ми відрізняємося силою своєї, так би мовити, теоретичної думки.

Період, що пройшов від Третього до Четвертого з'їздів, був виповнений у міжнародній ділянці подіями величезної ваги. Сталися величезні зміни й на нашій батьківщині. Ці зміни не знайшли належного освітлення в доповідях. Маю на увазі такі факти. За п'ятиріччя між Третім і Четвертим з'їздами вибухла війна в Кореї, — закінчилася війна в Кореї. Була війна в Індо-Китаї, — закінчилась війна в Індо-Китаї. Китай став **цілком комуністичною** великопотугою. В міжнародньому укладі сил це подія справді не аби-яка. В цьому п'ятиріччі лежить смерть Сталіна. Оскільки комуністична деспотія трималася на авторитеті цієї людини, то природно, що смерть її не могла не позначитись на укладі сил у підсоветському бльоці.

Відповідно до змін, які сталися на Сході, відбулися зміни і в західньому укладі сил. Ми були свідками проголошення «політики визволення», яка прийшла на зміну «політиці стримування». Але мірою того, як мінялася політика під советами, мінялася політика Заходу; вона перероджувалася з **революційної** політики, якою обіцяла бути на початках на політику «співіснування», що є в суті кажучи, большевицькою версією тієї самої «політики визволення», але в **большевицькому** сенсі.

Після смерті Сталіна сталися в советській імперії й інші події, — з деякого погляду, може більш важучі ніж смерть самого Сталіна. Так принаймні дехто говорив про

страту Берії. Завдяки самому фактові страти Берії зовнішній світ довідався про ті **національні** ферменти, які нуртують у советській імперії. Це був справді велетенський струс, і можна не вважати за велике перебільшення, що втрата Берії поклала край тій політиці, яка започатковувалася після смерті Сталіна.

В аналізі зовнішньо-політичної ситуації не згадано і про ті сили, які тепер приходять до голосу в Азії. Це сили пробуджених колоній, які втратили віру в колишніх своїх хазяїнів, але водночас ще не стали міцно на ноги, щоб протистояти комуністичній великопотузі в особі советської імперії і Китаю. Мимохить Азія, в особі Індії, схильна проповідувати неутралітет. Це теж фактор не абиякої ваги, і в плянуванні нашої тактики на майбутнє його теж ніяк не можна оминути, не врахувавши.

Можна висловити в зв'язку з цим побажання, щоб резолюційна комісія якось узгляднила ці моменти і щоб вони знайшли належне освітлення бодай у резолюціях.

Інші прогалини, які зауважуються в доповідях, якщо говорити про речі **конкретні** — на зовнішньому відтинку. Не зважаючи на багатство організаційних форм УРДП, у нас якось так склалося, що немає контакту з балтійцями, ще менше з «сателітами», зовсім немає зв'язку з суголосними нашсму рухові партіями Західньої Європи, і поготів немає контактів, скажімо, з якими-будь партіями Азії. Тим часом УРДП — справді вийнятковий рух не тільки для всієї підсоветської системи, а й для Заходу. Очевидно, цілком слушно писав про це в своєму привітанні Токаєв, підкреслюючи, що УРДП це партія не абияка, партія **перспективна...**

Якщо говорити далі про недоліки, або упущення в доповідях, то можна знову таки нарікати на те, що не зважаючи на згадане багатство організаційних форм, УРДП разом з тим якось розпорощувала свої сили, не могла прикласти їх у певній точці, щоб від того був ефект ще більший, і часом може скластися також враження, що це «**багатство форм**» ішло нам на шкоду. Це цілковита правда (і ми можемо гордитися з того), що біля колиски таких організацій, як **ДОБРУС, СУЖЕРО, ОДУМ, Леґіон імени Симона Петлюри** і т. д., стояло УРДП. УРДП добре робить, що не привласнює собі ці інституції, себто не перетворює їх на те, що в нас називають «прибудівки» до своєї партії... УРДП так само причетна до створення міжнаціональної організації НОРД, — дуже слушно говорилося в доповіді Івана Павловича про те, що УРДП стала фактором **міжнаціональним**. Але з другого боку, згадана розпорощеність

іде нам на шкоду, бо не можна ефективно працювати водночас у **багатьох** ділянках. Очевидно, найбільшою мірою це відчувається у довколишньому світі, в якому ми тепер перебуваємо. Бо ті зародки співпраці з міжнародними організаціями, які заіснували десь після 1950 року, як скажімо, співпраця з ліберальним Інтернаціоналом, перші спроби співпраці з Організацією за Об'єднану Європу, — ті добрі починання так і завмерли — в зародку.

Але, звичайно, найбільший недолік (доповідей) це той, що, як уже сказано, нема у нас пропорційно-більшого навітлення подій на батьківщині, що відбувалися торік, як от хоч би святкування роковин Переяслава. Це подія не абияка, й її теж треба було відзначити.

На початку доповідей (здається, в привітальному слові Івана Павловича) говорилося про те, що ми мусимо повернутися лицем до батьківщини. Свята правда. Так, ми мусимо мати на оці інтереси батьківщини, щоб як партія, яка несе на собі таку відповідальність, не давати протексту до посилення ферменту незгоди і чвар на еміграції...

Нарешті, до питання нашої ідеології і світогляду. В. І. Гришко поставив у своїй доповіді всі точки над «і». Мені особисто найбільш подобається **практичний** підхід до справ, які здаються чисто теоретичними. Це ніби така американська манера **емпірична**: те, що виправдано практикою, — зафіксувати. УРДП — партія синтези. Бо коли ми живемо, так би мовити, на духових руїнах Європи, які залишила друга світова війна, то мусимо вміти відбирати з цих руїн камінчики, які придатні для нової будови. Якщо говоримо про «синтезу», то маємо на оці синтезу так званих **«позитивів по той бік капіталізму і соціалізму»**, що, зрештою, знайшло своє відображення в доповіді В. І. Гришка. Доцільно було б узгляднити ще й теперішні філософські течії Європи, бо ми не вважаємо Європу за **декадентську**, як це проповідують совети; навпаки — вона має майбутнє. Ми вважаємо себе теж європейцями, — отже не можемо заперечувати своєї власної історії. Тим то слід було б узгляднити ці моменти щодо теперішніх філософських течій Заходу якось у резолюціях. А про ці течії, — про які ви, очевидно, самі достоту знаєте, — як от **екзистенціалізм, персоналізм, (нео)федералізм, (нео)лібералізм, проблеми колективізму, індивідуалізму** і т. д., зрештою, написано томи. Нагадую про це для того, щоб не склалося бращення, що ми, живучи в Європі, відстали від неї (в теоретичних шуканнях) на якесь десятиріччя ще до **передвоєнного** часу.

Кінчу на тому, якби ми мали, провадити пропагандивну ді-

яльність назовні, — скажу про видавничу діяльність. Дуже добре, що ми видали отаку капітальну — «Білу книгу про чорні діла Кремлю». Але, панове, час спогадів закінчився. Треба переходити до праць **аналітичних**. Треба **вивчати** підсоветську дійсність і підносити твори, які б давали **насвітлення**, а не звичайні **спогади**. Мартирологія нашого народу така велика, що було б святотатством збивати на тому політичний капітал. Крім того, мусимо враховувати ментальність західнього обивателя, — для нього це втрачає атракційність; от і кажуть, що ця нація нічого не має дати світові, крім своїх сантиментальних виливів. Наше горе нас обходить, воно нам зрозуміле, але Захід дивиться на це іншими очима, сприймає речі, не чуттям, а холодним розумом. Тож крайня пора перейти до готування **аналітичних** праць про советську дійсність, бо так досі було, що західній світ, — а принаймні ті, які роблять «високу політику», — дивилися (і далі дивляться!) на все очима російських єдинонеділиців.

Х Р О Н І К А

Північна Америка: 17.—18. 12. 1954 р. відбулася Континентальна конференція УРДП, на якій були заслухані доповіді В. І. Гришка, С. О. Підгайного, М. Г. Воскобійника, М. Дального.

Канада: Партійна організація УРДП в Канаді 26.—27. 2. 1955 р. в м. Торонто відбула свою конференцію. На конференції був заслуханий звіт Генерального Секретаря ЦК УРДП І. П. Багряного на IV. з'їзд УРДП. Крім того конференція підсумувала п'ятиліття УРДП в Канаді.

Англія: В Рочдейлі 9. 4. 1955 р. відбувся 4-й з'їзд ДОБРУС-у у Великобританії. Розібрано, продискутовано і схвалено ряд важливих питань, як унутрішньо організаційного так і громадського та зовнішньоукраїнського характеру. Головою нововибраної управи вибрано одноголосно М. Дяченка, а членами управи — Бубличенка П., Чавра І., Вербицького М., Тищенко, Зосименка, Мироненка Т.

Німеччина: При кінці квітня 1955 р. створено Спеціальну Комісію при ЦК УРДП для поборення диверсій і провокацій советського т. зв. «Комітету за возвращеніє на родину».

Німеччина: В перших числах травня 1955 р. появилось перше число бюлетеню «Ми ще повернемося!». Бюлетень має завдання викривати диверсії та провокації советського т. званого «Комітету за возвращеніє на рідину» і поборовати його акції

Аргентина: 22. 5. 1955 р. в Буенос-Айресі, з ініціативи голови Крайового ДОБРУС-у в Аргентині О. Римського, посвячено прапор Крайового ДОБРУС-у в Аргентині. Прапор на власний кошт і сама виготувала п. Марія Липка, а п. Чернюк виготовував для прапору позолочений тризуб та нікілеву щоглу.

Аргентина: Головна управа Крайового ДОБРУС-у в Аргентині постановила 8. 5. 1955 р. про вступ ДОБРУС-у в Аргентині до складу Світової Федерації Українців колишніх політичних в'язнів і репресованих советами.

Англія: 6-та Крайова конференція УРДП в Англії відбулася 28.—29. 5. 1955 р. Конференція прийняла ряд практичних рішень місцевого характеру, що впливали з потреб і умов праць; в доповідях і дискусіях широко обговорювалося питання ідеології УРДП; вибрано новий Крайовий Комітет; схвалено ряд резолюцій і привітань.

Німеччина: Через стан здоров'я на початку червня 1955 р. Член Президії, Заступник Голови УНРади І. П. Багрянний склав із себе обов'язки Члена Президії та Заступника Голови УНРади. На його місце, на становище Члена Президії й Заступника Голови УНРади, Секретаріат ЦК УРДП делегував М. Г. Воскобійника.

Канада: 2.—3. 7. 1955 року в «Киеві» (Канада) відбулася величава зустріч ОДУМ-івської молоді із старшим громадянством США та Канади.

США: В м. Міннеаполіс 7. 8. 1955 р. відбулася українська демонстрація проти советських сільсько-господарських «фахівців». Інформації про демонстрацію, її ціль і завдання подали американським представникам преси, радіо, телевізії та взагалі народові проф. О. Грановський, довголітній в'язень Ухта-Печорського концентраційного табору М. Шкварко та заступник голови філії ДОБРУС-у І. Ганнич.

Франція: 14. 8. 1955 року відбулася 2-га Крайова конференція УРДП у Франції. Конференція відзначила, що з свідомістю великої відповідальности, яку на нас накладає історичний момент, з великою вірою в правоту своїх ідей українські революційні демократи в усьому світі, а у Франції зокрема, розбудовуватимуть та скріплюватимуть український революційно-демократичний рух, щоб максимально прислужитися своєму народові.

Канада: ОДУМ в Канаді 3.—4. 9. 1955 року відбув свій П'ятий з'їзд. Головою новообраної Крайової управи ОДУМ-у в Канаді обрано Я. Семотюка, а головою Контрольної комісії — В. Вакуловського. До ЦК ОДУМ-у з'їзд вибрав Б. Бородчака, М. Дального, Н. Лисицьку і Я. Семотюка.

Австралія: Філія ДОБРУС-у в Аделаїді (Північна Австралія) 21. 8. 1955 р. перевела віче протесту проти вивозу большевиками української молоді з України в Казахстан та Сибір. Діловий комітет, на чолі з головою філії ДОБРУС-у В. Матяшевським, до запланованого віча підготував відповідні матеріали. Було видруковано 600 закликів, до 1 000 пропагандивних листочок. Під час перебігу віча було масово розповсюджено брошуру в англійській мові І. Багряного «Чому я не хочу вертатися до СРСР?». На віче схвалено відповідну резолюцію, яку опрацював інж. Андрієвський.

США: ОДУМ у США 3.—4. 1955 р. в Нью-Йорку відбув свій 5-й річний з'їзд. З'їзд підбив підсумки праці не лише за один рік (каденція), але за ціле п'ятирічне організоване існування. П'ятий з'їзд являвся ювілейним з'їздом ОДУМ-у. Особливу увагу з'їзд приділив розбудові Юного ОДУМ-у; стосункам ОДУМ-у з Демократичним Об'єднанням Українських Студентів (ДОУС) — схвалено всебічно підтримувати ДОУС на терені США — морально, матеріально та організаційно. Управу ОДУМ-у в США обрано в такому складі: Б. Марущак — голова; М. Дзябенко, П. Крамар, Л. Марущак П. Матула, І. Павленко, М. Панченко — члени управи; А. Затонська, П. Крамаренко — Кандидати; П. Гурський — голова Контрольної комісії; В. Пономаренко — голова Товариського суду. До ЦК ОДУМ-у делеговано Є. Федоренка — як голову ЦК, В. Пономаренка — як секретаря, І. Лисового — як референта Зовнішніх зв'язків та П. Гурського — як референта юнацтва. З'їздом схвалено ряд резолюцій та постанов.

Бельгія: 10.—11. 9. 1955 р. в Лювені відбувся 19. конгрес Центрального Союзу Українського Студентства. В цьому конгресі брали участь також представники Демократичного Об'єднання Українських Студентів. 19-й конгрес ЦСУС-у від ДОУС-у вітав Р. Зибенко.

Австралія: Управа філії ДОБРУС-у в м. Аделаїді в серпні м-ці 1955 року ухвалила вступити в члени Світової Федерації Українців колишніх політичних в'язнів на репресованих советах.